İSLÂMÎ AHLÂK

Çocuk Yetiştirme Ahlâkı

Muhammed Emin Yıldırım

2013

MUHTEŞEM
AHLÂK

Çocuk Yetiştirme Ahlâkı

Muhammed Emin YILDIRIM

SİYER YAYINLARI

بسم الله الرحمن الرحيم

Siyer Yayınları: 169

Ahlâk: 3
Eser Adı

Muhteşem Ahlâk -3-
Çocuk Yetiştirme Ahlâkı

Yazar
Muhammed Emin Yıldırım

Editör
Mevlüt Sami Ertem

İç Tasarım
Siyer Grafik

Kapak
Muhammed Onur Özçelikçi

Son Okuma
Hülya Temelli

Baskı
Gül Mat. Matbaacılık Yayıncılık San. Tic. A.Ş.
Maltepe Mah. Fazıl Paşa Cad. No:8/4
Topkapı-Zeytinburnu/İstanbul • Tel.: 0212 577 79 77
Sertifika No: 34712
1. Baskı: **Nisan 2020**
ISBN: **978-605-7689-71-9**

SİYER YAYINLARI

Bağlar Mh. 24. Sk. No: 10/A Güneşli Bağcılar/İstanbul
Tel & Fax: (0212) 544 76 96 – (0212) 544 58 46 • Gsm: (0554) 930 07

04
Sertifika No: 22574
www.siyerkitap.com | satis@siyeryayinlari.com

MUHTEŞEM AHLÂK

Çocuk Yetiştirme Ahlâkı

Muhammed Emin Yıldırım

SİYER YAYINLARI

Muhammed Emin Yıldırım

1973 yılında Erzurum'un Horasan ilçesinde dünyaya geldi. İlkokulu bitirdikten sonra, orta ve lise eğitimi yıllarında bir yandan da medresede Arapça ve temel İslâmî ilimler alanlarında dersler almaya başladı. Ardından 1989'da İstanbul'a gelerek İslâmi ilimlerdeki eğitimine devam etti. 1999 ile 2004 yılları arasında Mısır'da Arapça ve İslâmî ilimleri de kapsayan eğitim çalışmalarında bulundu.

1995 yılından itibaren düzenli olarak haftalık dersler vermeye başladı. Bilahare bu dersleri, Hikmet Vakfı'nda ve Hikmet Derneği'nde sürdürdü.

Ekim 2010'da İstanbul/Eyüpsultan'da tarihi Zekai Dede Konağı'nda faaliyetlerine başlayan Siyer Vakfı'nın kurulmasına öncülük etti. Her hafta cumartesi günleri düzenli olarak söz konusu vakıfta "Siyer ve Sahâbe" konulu halka açık dersler vermektedir. Bu derslerin tamamı www.siyertv.com internet sitesinden yayınlanmaktadır.

Siyer alanında araştırma ve eğitim çalışmalarına devam eden Muhammed Emin Yıldırım; evli ve üç çocuk babasıdır.

Yayınlanmış bazı eserleri:

- İbadetin Beyni Dua (2002)
- İnsanî İlişkilerde İlâhî Ölçü (2004)
- Vahyi Hayata Taşımak (2005)
- Alemlere Rahmet Hz. Muhammed (sas) (2006)
- Sahâbeyi Nasıl Anlamalıyız? (2007)
- Efendimiz'i Sahâbe Gibi Sevmek (2011)
- Risâlet Davasının Annesi Hz. Hatice (2011)
- Asr-ı Saâdet'te Ticaret ve Tüccar Sahâbîler (2014)
- Suffa Meclisleri - Siyer Dersleri (2016)
- Suffa Meclisleri - Sahâbe Dersleri (2018)
- Muhteşem Ahlâk-1 / Evlilik Ahlâkı (2019)
- Sahâbe İklimi / En Güzel Örneğin (sas) En Güzel Örnekleri - 4 Cilt (2019)
- Muhteşem Ahlâk-2 / Aile Ahlâkı (2019)
- Abdullah Olmak (2019)
- Muhteşem Ahlâk-3 / Çocuk Yetiştirme Ahlâkı (2020)

Takdim

"Bir zamanlar Rabbi, İbrâhim'i birtakım kelimelerle sınamış, onları tam olarak yerine getirince: 'Ben seni insanlara önder yapacağım.' demişti. İbrâhim: 'Soyumdan da (önderler yap, yâ Rabbi!)' deyince, Allah: 'Ahdim zalimlere ermez (onlar için söz vermem).' buyurdu." [Bakara, 2/124]

"Rabbimiz! Bize gözümüzü aydınlatacak eşler ve nesiller bağışla ve bizi takva sahiplerine önderler kıl!" [Furkân, 25/74]

Her insan, ölüp ahiret yurduna gittiğinde arkasından neslinin devam etmesini ister. Özellikle inananlar, geriye hayırlı bir nesil bırakmanın ızdırabını duyarlar. Hatırlanacağı üzere çocuksuzluk imtihanı ile karşı karşıya kalan Zekeriyyâ (as) bir gün yüreğindeki o acıyı şöyle ortaya koyacaktı: ***"Hani Zekeriyyâ, Rabbine şöyle niyaz etmişti: 'Rabbim! Beni yalnız bırakma! Sen, vârislerin en hayırlısısın (her şey sonunda senindir)."*** [Enbiyâ, 21/89]

Geride bırakılan o neslin, kişinin kapanmayan amel defteri ve sâlih bir ameli olarak değerlendirilebilmesi için hayırlı bir nesil olması gerekir. Hayırlı bir nesil de ancak hakkı verilmiş bir terbiye ile ortaya çıkacaktır. Netice itibariyle çocuklarımız; Allah'ın ikramıyla ve bizim yetiştirebildiğimiz kadarıyla hayırdan nasiplenecek, bizim verdiğimiz emekler nispetinde bazı güzelliklere erişeceklerdir.

Çocuk Bir İmtihan mı?

Elbette çocuk, hem varlığıyla hem yokluğuyla büyük bir imtihandır. Varlığı büyük bir nimet olduğu için nimetin değeri nispetinde büyük bir külfeti de vardır. Bundan dolayı başta peygamberler ve sahâbe nesli olmak üzere tüm insanlık çocuk meselesinde çok ciddi ve ağır imtihanlara tabi tutulmuşlardır. Çocuk, yokluğuyla da çok ağır bir imtihan olarak onların karşısına çıkmıştır. Bugün bizler de hem varlığıyla hem yokluğuyla bu önemli nimetle her an imtihan edilmekteyiz.

Hâl böyle olunca her anne ve babanın en öncelikli meselesi; çocuklarını iyi yetiştirmek, onları iman, ihsan, irfan ve hikmet noktasında bir seviyeye erişebilmelerini sağlamaktır. Ancak her anne ve babanın itiraf edeceği üzere bu iş çok da kolay değildir.

İnsan yetiştirmek, insanın tâlim ve terbiyesiyle uğraşmak; hayatın en zor işidir. Çok zor bir alan olduğu için yeryüzüne peygamberler gönderilmişlerdir. İnsan yetiştirmek ne kadar zor ise yetiştirilecek insan eğer sizin kendi çocuklarınızsa o zorluk birkaç katı daha artmaktadır. Çünkü insanın kendi çocuklarına vereceği eğitim ve terbiye gerçekten çok kolay bir şey değildir. Yakınlığın artmasıyla imtihanın şiddeti de artar. Bundan dolayı bu alanla uğraşan herkes, işin zorluğunu ve ağırlığını dile getirmişlerdir.

Ancak her ne kadar zor olsa da bizlere emanet edilen çocuklarımızın iyi bir şekilde yetiştirilebilmesi bizim en asli vazifemizdir. Bu vazifemizi yerine getirebilmemiz için bize iyi örnekler, ideal numuneler, bu zorlu işin üstesinden nasıl gelebileceğimizi bizlere gösterecek doğru bilgiler gerekir. İşte elinizdeki bu küçük çalışma, bu alana bir katkı sağlama amacı ile ortaya konmuştur.

Üçüncü Kitap

Muhteşem Ahlâk serisinin üçüncü kitabı olan "Çocuk Yetiştirme Ahlâkı" inşallah bu zorlu vazifede hepimize biraz olsun yol gösterir, rehberlik eder… Netice itibariyle kitapta yer alan konular; Efendimiz'in (sas) kutlu hayatından, uygulamalarından, sözlerinden ve onun yetiştirdiği talebeler olan sahâbe neslinin örnekliklerinden alındığı için bizlere çok ciddi katkılar sağlayacağını umuyoruz.

Yıllar önce Muhteşem Ahlâk derslerini yaparken en geniş bir şekilde ele aldığımız konu, "Çocuk Yetiştirme Ahlâkı" bölümü olmuştu. Bu sahada ihtiyacımız oldukça fazla olduğu için 10 ders olarak bu konuyu işlemiş, elimizden geldiğince uygulamada sıkıntıların fazla olduğu konulara dikkatleri çekmiştik.

Bu derslerde önce peygamberlerin dünyasında çocuk imtihanını ele aldık. Sonrasında ise Hz. Peygamber'in (sas); anne ve baba eğitiminden meseleyi başlattığından sözü açarak hamilelik döneminde dikkat edilmesi gerekenlere, çocuğun doğumu ve sonrasında yapılacak olanların neler olduğuna değindik. En sonda ise Efendimiz'in (sas) çocuk terbiyesi sahasındaki uygulamalarını nazara vererek meseleyi özetlemeye çalıştık.

Üç erkek çocuğu olan bir baba olarak kendimin de en fazla istifade ettiği bu derslerin şimdi bir kitaba dönüşmesini görmek beni ziyadesiyle sevindirmiştir. Rabbimden niyazım odur ki bu kitabın az da olsa bu sahada

insanımıza bir katkı sağlaması, eksiklerin tamamlanmasına, yanlışlıkların giderilmesine, aşırılıkların önlenmesine yardımcı olmasıdır.

Serinin ilk iki kitabında olduğu gibi bu kitapta da Mevlüt Sami Ertem kardeşimin büyük emekleri var. Mevlüt ve Ömer kardeşlerimizin gayret ve teşvikleri olmasa bu kadar yoğun işlerin içerisinde bu kitapların ortaya çıkması pek mümkün olmayacaktı. Allah (cc) iyilik ve hayır için çalışan kardeşlerimizin sayılarını çoğaltsın ve onların mükâfatlarını ziyadesiyle onlara versin.

Sözümüzün sonu, Kur'ân-ı Kerîm'in özellikle biz babalara yüklediği en büyük sorumluluğu bir kez daha hatırlamak olsun.

"Ey iman edenler! Kendinizi ve ailenizi yakıtı insanlar ve taşlar olan ateşten koruyun. Onun başında acımasız, güçlü, Allah'ın kendilerine buyurduğuna karşı gelmeyen ve kendilerine emredileni yerine getiren melekler vardır." [Tahrîm, 66/6]

Allah'ım! Bizi çocuklarımızla, çocuklarımızı bizimle mahcup etme!

Allah'ım! Bizi çocuklarımızla, çocuklarımızı bizimle mahcup etme!

Allah'ım! Bizi çocuklarımızla, çocuklarımızı bizimle mahcup etme! Âmin.

Muhammed Emin Yıldırım
7 Şaban 1441/31 Mart 2020
Eyüpsultan/İstanbul

1.
İmtihanların En Ağırı: Çocuk

"İmtihanların en ağırı" dediğimizde sadece çocuğun varlığı şeklinde anlarsak meseleyi eksik anlamış oluruz. Çünkü çocuk, varlığıyla olduğu kadar yokluğuyla da bir imtihan vesilesidir. Öyle ki çocuk dediğimiz şey, varlığıyla ağır bir yük, yokluğuyla ağır bir mahrumiyettir. Gerçekten de çocuk, her hâliyle imtihanların en şiddetlilerinden biridir.

İşin bidayetinde meseleyi biraz daha doğru anlayabilmemiz için Efendimiz'in (sas) hayatından bir örneği, Nebevî bir beyanı aktaracağız. Buhârî, Müslim ve başka hadis kaynaklarında da aktarılan bu rivayet şu şekildedir: Bir gün Ebû Saîd el-Hudrî (ra), Resûlullah'ı (sas) ziyarete geldi. Allah Resûlü (sas) epey hastaydı ve ateşler içerisinde yanıyordu. Efendimiz'in (sas) çok hasta olduğunu fark edince elini yorganının üstüne doğru uzatıp hemen geri çekti. Ebû Saîd (ra): "Yâ Resûlullah! Bu nasıl şiddetli bir ateş! Siz peygamberlere de Allah bu kadar acı tattırır mı?" diye sorunca Efendimiz (sas) şöyle buyurdu: **"Biz peygamberler böyleyizdir, hem başımıza gelen bela şiddetli olur hem de bize verilen mükâfat, o belaya nispetle büyük olur."** Ebû Saîd tekrardan: "Yâ Resûlullah! İnsanlardan en şiddetli belaya uğratılanlar kimlerdir?" diye sorunca o (sas): **"Peygamberlerdir."** buyurdu. "Ondan sonra kimlerdir?" diye sordu. Efendimiz (sas) de: **"Allah'ın sâlih kullarıdır."** diye cevap verdi. [Buhârî, "Marad", 2, 3, 13, 14, 16; Müslim, "Birr", 45]

Belaların, musibetlerin ve imtihanların en şiddetlilerine peygamberler muhatap oluyorsa Kur'ân'da adı anılan, hayatlarına ait bizlere bazı bilgiler verilen, insanlığın en güzel örnekleri olan peygamberlerin (hepsine selam olsun) hayatlarının rehberliğinde meseleyi anlamaya çalıştığımızda hem karşılaştıkları bela ve musibetleri hem de bu bela ve musibetlerin en şiddetlisinin ne olduğunu anlayabiliriz. Peygamberlerin hayatları, bize bu konuda önemli bir rehberlik yapacaktır.

Bildiğiniz gibi Kur'ân; Efendimiz (sas) dâhil 25 peygamberin -ihtilaflı olanları da sayarsak (Üzeyir, Lokman ve Zülkarneyn) 28 peygamberin- hayatını anlatır. Özellikle çocuk meselesinde bize örnek olacak, önümüzü aydınlatacak, bu imtihanın ağırlığını ve bu meselede bizden beklenenin ne olduğunu kavrayabilme adına, aktaracağımız 7 peygamberin rehberliğinde meseleyi anlamaya çalışacağız.

1. İnsanlığın İlk Babası ve İlk Atası Hz. Âdem (as)

Ebü'l-Beşer olan Hz. Âdem'in cennette başlayan hayatını, Kur'ân'da başka bir bilgiye ihtiyaç kalmayacak şekilde okuyoruz. Hz. Âdem'in cennetten dünyaya gönderilmesi, Hz. Havvâ'nın ve kendisinin dünyanın farklı yerlerine indirilmesi, sonra birbirlerini araya araya Arafat'ta bulmaları, birlikte Müzdelife'ye doğru yürümeleri ve Müzdelife'de insanlığın tohumunu atmaları gibi hayatına dair bazı bilgileri biliyoruz.

Her nimet külfeti ile birlikte gelir. Hz. Âdem (as), dünya hayatına başlar başlamaz en büyük imtihanını çocukları üzerinden yaşadı.

Bâtılın taraftarı ve temsilcisi olan Kâbil, hakkın taraftarı ve temsilcisi olan Hâbil ile bir mücadeleye girişti. O mücadelenin sonucunda Kâbil, Hâbil'i öldürdü. Sonuçta Hz. Âdem ve Havvâ hem öldüren hem de öldürülen çocuğun annesi ve babası oldu. Meselenin dışına çıkıp bir soruya cevap bulalım: Hz. Âdem ve Hz. Havvâ için imtihan olarak öldürülen Hâbil'in yükü mü daha ağır, yoksa öldüren ve küfür üzere olan Kâbil'in yükü mü daha ağır? Elbette ki Kâbil'in yükü daha ağırdır.

"Evladın varsa derdin, sıkıntın, imtihanın, sorunun vardır." Böyle bir noktada onlar ilk imtihanlarını yaşamış ve bu imtihan, yüreklerinde büyük bir yangına dönmüştür. İnsanlığın atası olan Hz. Âdem'in üzerinden bunu öğreniyoruz.

Peygamberler, belaların en şiddetlilerine maruz kalır. Bu bilinen bir hakikattir. Bunu şöyle anlayalım: İnsanın Allah katında değeri artıkça imtihanının şiddeti de artar. Dağ zirvelerine kar nasıl daha fazla yağıyorsa insanın da zirveye doğru tırmanmasıyla belaya maruz kalması daha çok artar. İnsanların dağları sayılan peygamberler için de bu böyledir. Dolayısıyla kefenin bir tarafındaki insanın Allah katındaki değerinin ağırlığı arttıkça kefenin diğer tarafında duran imtihan ve bela da o oranda artıyor. Hz. Âdem'in üzerinden bunu açıkça görebiliyoruz.

2. İnsanlığın İkinci Atası Hz. Nûh (as)

Tûfandan sonra Hz. Nûh ile insanlık yeniden şekillendiği için böyle bir başlık belirledik. Hz. Nûh, Kur'ân'ın deyimiyle 1000-50 (950) sene insanları Allah'a kul olmaya çağıran bir davetçidir. Nûh, kelime olarak "inleyen" anlamına gelir. Hz. Nûh'a ismi ziyadesiyle sirayet etmiş, insanları İslâm'a ve imana davet etme adına çok ızdırap çekmiştir. Böyle ağır bir yükün altında inleyen Hz. Nûh, ne yazık ki tüm çabalarına rağmen kendi hanımına da evladı Kenan'a da sözünü geçirememiştir. Sonunda Allah'ın emriyle dağın tepesinde gemi yapmaya başlamış, kâfirlerin alaylarına rağmen yapmaya devam etmiştir.

Daha önceden olduğu gibi iş bittikten sonra da oğlunu kazanma adına gayret içerisinde olmuş; yerden ve gökten sular kaynamaya başladığında bile bir baba şefkatiyle oğlu Kenan'a: "Gel, gel!" diye âdeta yalvarmıştır. Fakat her "Gel" dediğinde Kenan'ın tavrı: "Ben dağa çıkarım ve korunurum." şeklinde olmuştur. Hz. Nûh, bir baba şefkatiyle yanıp tutuşurken onun nasıl bir ızdırap içerisinde olduğunu Kur'ân'dan bu şekilde okuyabiliyoruz.

Cenâb-ı Hak'tan: ***"Ey Nûh! O senin ailenden değildir. Çünkü onun yaptığı iyi olmayan bir iştir."*** [Hûd, 11/46] sözünü duyduğu zaman Hz. Nûh'un yaşadığı ızdırabı zihinlerinizde tasvir etmeye çalışın. Belaların en şiddetlisi, imtihanların en ağırı; insanlığın ikinci atası olan Hz. Nûh için de aynen geçerli olmuştur.

3. İnsanlığın İman Atası Hz. İbrâhim (as)

Gencecik yaşında Harran'da başlayan bir mücadele, amcasının kızı Sâre ile evliliği, orada Nemrut ile mücadelesi, putlara karşı kıyamı, baltayla putları birer birer devirmesi, arkasından ateşe mahkûm edilmesi, oradan Sâre'yi de yanına alıp Filistin'e doğru hicret etmesi, Mısır'a gitmesi, Mısır'da kazandığı Hâcer ile birlikte Filistin'in el-Halîl şehrine gidişi... Hz. İbrâhim belirlenen menzile ulaşmış, Mısır'daki sıkıntılardan da kurtulmuştur. Hâcer de bu yolculuğun -tabir-i caizse- âdeta bir mükâfatı olmuştur.

Hz. İbrâhim'in (as) nasıl bir imtihanı vardı? Hz. İbrâhim'in, Sâre ile olan evliliğinden yıllarca çocuğu olmamış, Sâre annemiz ara ara bu durumu üzülerek gündem etmiş, Hz. İbrâhim ise ona moral vermiştir. Sâre annemiz: *"Allah benden nasip etmedi, belki Hâcer'den nasip eder."* diye Hâcer validemizi ona kendisi teklif etmiş, bunu üzerine evlilik gerçekleşmişti.

Allah, Hâcer annemizden İsmâil adında bir evlat nasip etmiştir. İsmâil'in (as) doğuşundan sonra kadınlık fıtratından dolayı ya da peygamberlere yazılmış kader gereği Sâre annemizin içine atılan o duygu biraz artınca Hz. Sâre, Hz. İbrâhim'e şunu söyledi: "İbrâhim! Hâcer ile İsmâil'i senin yanında görmeye dayanamıyorum. Onları benim görmeyeceğim bir yere götür."

Bu noktada bir şeyi daha bilmemiz gerek... Eğer bu, sadece Sâre annemizin talebi olsaydı Hz. İbrâhim (as) onları Filistin'in bir başka şehrine de götürebilirdi ama burada belirlenmiş bir kadere doğru yolculuk vardı. Bundan dolayı Hz. İbrâhim, onları Faran Dağları'nın arasında bulunan Mekke'ye getirdi.

Mekke'ye gelişlerinden sonra Hâcer annemizin gayreti, Zemzem'in çıkışı, yerleşimin çoğalması, Kâbe'nin yapılışı gibi hadiseler yaşanmış ve İsmâil 12 yaşına gelmişti. Hz. İbrâhim (as), en büyük imtihanını bu dönemde yaşamıştır. Oğlu İsmâil, adak olarak Allah'a kurban edilmek üzere ona hatırlatıldı. 12 yaşındaki İsmâil'ini kurban etmek için Mina toprağına doğru götürdüğü zaman melekleri bile hayran bırakan bir teslimiyet ortaya koymuş, arkasından ona bedel olsun diye Allah kurbanlık bir koç göndermişti. İsmâil'in (as) beraatı, baba İbrâhim'in yüreğine biraz sekinet oldu ama imtihan bitmedi. Hz. İbrâhim (as), sonraki süreçler de Hz. İsmâil (as) ve Hz. İshak (as) üzerinden imtihanlar yaşamıştır.

4. Benî İsrâil'in İlk Atası Hz. Ya'kûb (as)

Ya'kûb'un (as) 12 oğlu oldu. Allah ona böyle nimet verdi. "Her nimet külfeti ile birlikte gelir." demiştik. Peki, Hz. Ya'kûb'a evlatları üzerinden nasıl bir külfet geldi?

Evlatlar arasında inanılmaz derecede bir hased oluşmuştu. Çocukların birbirleriyle olan çekişmeleri, Hz. Yûsuf'un (as) kuyuya atılması, daha sonra birkaç dirheme satılması, Mısır sarayına girmesi, azizin hanımı ile olan münasebeti gibi süreçler yaşanırken Hz. Ya'kûb'un yüreği yanıyordu. Baba Ya'kûb, çocuk imtihanını en üst düzeyde yaşadı. Ağlaya ağlaya gözlerini kaybetti. Hz. Ya'kûb'un hayatı böyle bir hayat, yaşadığı imtihan böyle bir imtihandı.

5. Sabır Kahramanlarının En Mühim Atası Hz. Eyyûb (as)

Hz. Eyyûb ve sabır; ikisi birbirinden ayrılmaz iki kavramdır. Hz. Eyyûb'un başına gelen imtihanların şiddetine dair bazı bilgilere

rastlayabiliyoruz. Hz. Eyyûb; zengin, çoluk çocuk sahibi, toplumdan itibar gören biriydi. Allah verdiği nimetleri ondan birer birer almıştı. Onu en fazla zorlayan imtihan da şu olmuştu: Bir gün hanımıyla beraber dışarı çıktığı sırada ev çöktü ve evdeki tüm çoluk çocuk bu göçüğün altında kalıp vefat etti. Bu ağır imtihan Hz. Eyyûb'u öyle bir zorladı ki diline ve kalbine hastalık sirayet etti. Allah; belaların en şiddetlisini ve imtihanların en ağırını Hz. Eyyûb'a da bunun üzerinden verdi. Bu imtihanların hepsinden bir bir geçtikten ve sabrı kuşanıp hakkını ödedikten sonra ondan alınan nimetler birer birer Hz. Eyyûb'a iade edilmiş, yeniden çoluk çocuk sahibi olunca da o nimetlerin külfetini ödemiştir. Yani sabır kahramanı olan Hz. Eyyûb'un hayatında da çocuk imtihanı bir başka yerde durmaktaydı.

6. Şiddetli İmtihanlara Uğrayanların Örnek Atası Hz. Îsâ (as)

Hz. Îsâ dediğimizde sözü, dedesi İmrân ve anneannesi Hanne'den başlatmalıyız. Kur'ân da sözü buradan başlatır. Hanne ve İmrân'ın da çocukları yoktu. Onlar da imtihanı çocuksuzluk olarak çektiler.

Hanne'nin yaşı epey ilerlemişti. Bir serçenin yavrusuna gagasıyla bir şeyler vermesi yüreğine öyle bir dokunmuştu ki: *"Allah'ım! Bana da bir evlat ikram etseydin şu kuş gibi ben de evladıma yaklaşsaydım! Eğer bana bir evlat nasip edersen onu sana adayacağım."* dedi. Allah duasını kabul etti ve Meryem vâlidemiz dünyaya geldi.

Hz. Meryem mâbede adandığında Hz. Meryem'in yanına Hz. Zekeriyyâ'dan başka giren çıkan olmazdı. Hz. Zekeriyyâ bir gün Hz. Meryem'in yanında o mevsimde olmayan bazı meyveler gördü. "Meryem! Bunlar sana nereden geldi?" diye sorunca: *"Bunlar Allah katındandır."* diye cevap verdi. Bu cümle Hz. Zekeriyyâ'yı çok etkiledi. Ellerini açtı ve Allah'a, kendisine bir çocuk bahşetmesi için yalvarıp yakarmaya başladı. Hz. Yahyâ'nın (as) müjdesi de bu dua vesilesiyle verildi. Hz. Zekeriyyâ'nın çocuksuzluk imtihanı Hz. Yahyâ gibi bir çocukla neticelendi.

Babasız bir biçimde Hz. Îsâ'yı doğurduğunda: ***"Keşke toprak olsaydım da şu günleri yaşamasaydım."*** [Meryem, 19/23] diyen bir Meryem'i okuyoruz Kur'ân'da. Onun en ağır imtihanı da aslında doğurduğu çocuk üzerinden oldu.

7. Varlığın Merhamet ve Şefkat Atası Hz. Muhammed (sas)

Allah, Efendimiz'i (sas) Tevbe Sûresi'nde Raûf ve Rahim olarak takdim etmiştir. Elbette önceki peygamberlerde de Raûfiyyet ve Rahîmiyyet vardır

ama Efendimiz (sas) nebîlerin sonuncusu olduğu ve bütün işler onda en kemâl noktaya erdiği için bu imtihanın da en zirve hâlini Efendimiz'in (sas) hayatında görebiliriz.

Efendimiz'in (sas) de en büyük imtihanı çocuktu. Bir anne ve baba için evladının toprağa verilmesi; çok büyük bir yük, çok şiddetli bir imtihandır. Bunu tartıp gereğini yerine getirmek gerçekten kolay değildir. Ne var ki imtihan geldikten sonra da yapacak bir şey yoktur. Böyle bir hâlde olanlar bunu daha iyi anlayacaklardır. Bu durum anne babalara sadece bir evlat için dahi çok büyük bir yük iken Efendimiz (sas); iki, üç, dört değil, tam altı evladını kendi eliyle toprağa emanet eden bir babadır. Efendimiz'in (sas) ilk çocuğu Kâsım milâdî 598'de doğdu. Kâsım'ın doğumu düğün bayram sevinciyle karşılanmıştı. Bu sırada Efendimiz (sas) 27 yaşındaydı. O günlerde insanlar doğan ilk çocukları ile künyelenirlerdi. Bu sebeple de Efendimiz'in (sas) künyesi "Kâsım'ın babası" anlamında Ebü'l-Kâsım'dır. Kâsım iki yaşına varmadan Efendimiz'in (sas) elleriyle toprağa verildi. Kâsım'ın vefat ettiği günlerde Hatice annemiz: *"Kâsım sütünü tamamlayamadan gitti."* deyince Efendimiz (sas), eşini teselli ederek şöyle demiştir: "**O, sütünü cennette tamamlayacaktır."** [İbn Mâce, "Cenâiz", 27]

Nübüvvetin üzerinden 5-6 ay geçtikten sonra Allah o eve bir erkek çocuk daha nasip etti. Efendimiz (sas) ona, babasının ismi olan Abdullah ismini verdi. Vahiy döneminde doğduğu için tarih kitaplarına Abdullah ismiyle beraber Tâhir ve Tayyib diye de yazılmıştır. Onun için bazı kaynaklarda Efendimiz'in (sas) bu isimlerde çocukları da olduğu söylenir ancak bu doğru değildir. Tayyib de Tâhir de Abdullah'ın lakaplarıdır.

Altı ay geçtikten sonra Abdullah vefat etti. Yıllar sonra da önce Rukiyye'yi, arkasından Ümmü Gülsüm'ü, onun arkasından da Zeyneb'i bizzat Resûlullah (sas) toprağa emanet etti.

Hicretin 8-9. yılında Allah, Mâriye annemizden Efendimiz'e (sas) İbrâhim adında bir evlat nasip etmiştir. İbrâhim'in doğuşu öyle bir sevinç kaynağı olmuştur ki onu tarif etmek mümkün değildir. Resûlullah (sas) onun doğum haberini duyduğu zaman koşa koşa evine gitmiş; öyle ki sahâbe, Efendimiz'in (sas) hızına yetişememiştir.

İbrâhim 18 aylıkken Allah onu da yanına almıştır. İmtihanların en şiddetlisi ve en ağırı Resûlullah'ın (sas) hayatında bu şekilde olmuştur. İbrâhim'in vefat anını ve vefat haberini bize anlatan Abdurrahman b. Avf şöyle demiştir: "Biz mescitte oturuyorduk. Birisi İbrâhim'in çok hasta

olduğu haberini getirdi. Resûlullah (sas) hemen evine gitti. İbrâhim'i kucağına aldı ve öyle bir ağladı ki: 'Yâ Resûlullah! Sen bizi böyle ağlamaktan men etmemiş miydin?' diye sordum. Şöyle cevap verdi: **'Ey Abdurrahman! Ben sizi bağıra çağıra, ölüde olmayan vasıfları dile getirerek ağlamaktan men ettim. Gözyaşı Allah'ın rahmetidir, Allah onu sevdiği kulunun gönlüne koyar.'** O anlarda Resûlullah (sas) gözünden döktüğü yaşlarla İbrâhim'i yıkadı. Bir ara başını kaldırıp Uhud'a baktı ve: **'Ey Uhud! Eğer bu acı, bu ızdırap sana inseydi sen bile bu acıya dayanamaz, paramparça olurdun!'** dedikten sonra: **'Göz yaşarır, gönül mahzun olur ama şu dilden Allah'ı hoşnut etmeyecek tek bir kelime çıkmaz. Ey İbrâhim! Biz senin ayrılığınla çok mahzunuz.'** buyurdu." [Buhârî, "Cenâiz", 43] Efendimiz'in (sas) o ızdırabı ve acısı nasıl tasvir edilir, bilemiyorum. İbrâhim babasının kucağında vefat etti. Efendimiz (sas) onu yıkamaya takat getiremedi. Fadl b. Abbas, yanına aldığı biriyle İbrâhim'i yıkadı. Efendimiz (sas) ve sahâbe, İbrâhim'i Bakî Kabristanlığı'na kadar getirdi. "İbrâhim'i nereye defnedelim ya Resûlullah?" diye soran sahâbeye Efendimiz (sas) şöyle demiştir: **"Onu sâlih selefimiz Osman b. Maz'ûn'un yanına defin edin!"** [İbn Hacer, *el-İsâbe,* VII, 111]

Kâsım vefat ettikten kısa bir süre sonra Efendimiz (sas) vahye muhatap olmuştu. Vahye muhatap olduktan sonra Abdullah'ın da vefat etmesiyle daha dün Efendimiz'e (sas) saygı gösteren, Kâsım'ın acısını onunla paylaşan başta amcası Ebû Leheb olmak üzere Mekke'nin ileri gelenleri Resûlullah'ı (sas) erkek çocuğu olmaması üzerinden alaya almaya başladılar. Âs b. Vâil ve Ebû Leheb şöyle dedi: "Uğraşmayın Muhammed ile... O, soyu kesik bir adamdır. Zaten Allah, onun adını da soyu olmadığı için unutturacak." Kevser Sûresi de bunun üzerine nâzil olmuş ve asıl soyu kesik olanın kim olduğu burada beyan edilmiştir.

Kâsım'ın vefatının üzerinden yıllar geçince Efendimiz'in (sas) künyesi olan "Ebü'l-Kâsım" unutulmuştu. Fakat müşrikler sırf Resûlullah'ın yüreğindeki o acıyı derinleştirmek için "Ebü'l-Kâsım geldi, Ebü'l-Kâsım şunu yaptı..." gibi sözlerle Efendimiz (sas) ile alay ettiler. Peki sahâbe ne yaptı? Ne zaman Efendimiz'e (sas) Ebü'l-Kâsım denilse en güzel ihtiram cümlelerini söylediler. Onların tavırlarına sahâbî efendilerimiz, kendilerine yakışır şekilde karşı koymuşlardır.

Kevser Sûresi üzerinden bir hakikat ortaya konulmuş ve Allah, asıl "ebter" olanın kim olduğunu Efendimiz (sas) üzerinden âleme göstermiştir.

Asıl çocuksuzluk, maddi anlamda çocuğa sahip olup olmama değil, kişinin kendi çocuğu ile aynı inanç düzleminde olmamasıdır.

Riyâzü's-Sâlihîn gibi büyük bir eseri ortaya koyan İmam Nevevî hiç evlenmemiş, dolayısıyla çocuk sahibi de olmamıştır. Şimdi söyleyin, İmam Nevevî'nin soyu tükenmiş midir? Riyâzü's-Sâlihîn'i eline alan herkes onu evladı gibi okumaktadır. Bundan dolayı onun soyunun tükendiği aklımıza hiç gelmez. Aradan yüzyıllar geçmesine rağmen o büyük eseriyle İmam Nevevî hâlâ aramızdadır.

Muhammed Hamidullah ebter midir? Bediüzzaman ebter midir? Asıl soyu kesik olan kimdir? Böyle bir imtihanla karşı karşıya olan biri nasıl bir karşılık vermelidir?

Hanne, yıllar yılı çocuk hasretiyle yanmış, bu yetmemiş gibi çocuk sahibi olamadığı gerekçesiyle Benî İsrâil kadınları tarafından alaya alınmıştır. Gerçek manada soyun kesikliğinin nasıl olduğunu öğrendikten sonra bu meseledeki bilinç ve şuuru bambaşka bir noktaya gelmiştir. Allah ondan da ebeden razı olsun.

Zeynep Gazali'nin de çocuğu yoktu. Yıllar önce, o günlerde 3-4 yaşlarında olan büyük oğlumla Mısır'da onu ziyaret ettiğimde oğlumu aldı, öptü, kokladı, dua etti. Sonra yeğenine dönerek: *"Bak, benim çocuğumun olmadığını söylüyorlar. Allah bana binlerce çocuk vermiş. Hem de benim çocuklarım sadece Mısır'da değil, Türkiye'de de varmış."* dedi. İşte, budur bilinç! Bu imtihanla karşı karşıya olan kardeşlerimden ısrarla ve tekrarla şunu istiyorum: Bir toplumda bulundukları zaman: "Kaç çocuğun var?" şeklinde bir soruya muhatap olduklarında boyunlarını bükmesinler. Zeynep Gazali gibi: "İslâm ümmetinin bütün çocukları benim çocuklarımdır." desinler ve bu bilince ersinler. Bu imtihanın karşılığı olarak kazanacakları çok şey olduğunu da hiçbir zaman unutmasınlar. Kolay olmadığını biliyorum ancak her şeye rağmen olması gereken tavrın bu olduğunu da biliyorum.

Bu imtihana bir de mübarek annelerimizin penceresinden bakalım. Efendimiz'in (sas) hanesine giren hanım sayısı 13 idi. 13 hanımın sadece ikisinden Allah, Efendimiz'e (sas) çocuk nasip etti: Hz. Hatice ve Hz. Mâriye. Diğer annelerimizden bazıları da Efendimiz'den (sas) önce başkalarıyla evlenmiş ve çocukları olmuştur. Mesela Sevde, Ümmü Seleme, Ümmü Habîbe annelerimiz, çocuklu olarak Efendimiz (sas) ile evlendiler. Geri kalan 8 annemizin de çocuğu olmamıştı. 8 annemiz, bu ağır imtihanı çocuksuzlukla verdi. Ara ara çocuğu olmayan annelerimiz, Resûlullah'a

(sas) bu konu hakkındaki üzüntülerini dile getiriyordu. Mesela, bir gün Âişe annemizin morali bozuktu. Efendimiz (sas), ona moral vermek için bir şeyler söyledi ama işe yaramadı. **"Ne oldu Âişe?"** diye sordu ancak Âişe (r.anhâ) bir şey söylemek istemedi. Efendimiz (sas) biraz ısrar edince Âişe annemiz şöyle dedi: "Allah; Hatice'ye ve Mâriye'ye ikram ettiğini bize ikram etmedi!" Efendimiz (sas), onun bu sözünü duyunca şöyle dedi: **"Ey Hümeyram! Sen Kur'ân'ı çok iyi bilen birisisin. Ahzâb Sûresi'nin 6. âyetini okumuyor musun? Allah, sizlerin bütün müminlerin anneleri olduğunuzu söylemiyor mu? Senin bir değil, binlerce evladın var. Kıyamete kadar gelecek olan bütün müminlerin de annesisin."** [Kurtubî, *el-Câmiu li-Ahkâmi'l-Kur'ân*, XIV, 22] Bunun üzerine Âişe annemizin morali düzeldi.

Aradan bir süre geçtikten sonra Âişe annemizin yüreğine yine bir hüzün çöktü. Efendimiz (sas), Âişe annemizin yüreğindeki hüznü dindirme adına şöyle buyurdu: **"Ey Âişe! Bundan sonra ben sana Ümmü Abdullah (Esmâ'nın oğlu Abdullah b. Zübeyr'e nispeten) diyeceğim."** [İbn Sa'd, *Tabakât*, VI, 491; X, 64] Gerçekten de bu, Âişe annemizin hüznünü bir nebze de olsa dindirdi.

Buraya kadar söylediklerimizin özeti mahiyetinde, iki âyetin çerçevesinden iki mesaj vermek istiyorum:

1. ***"Göklerin ve yerin mülkü Allah'ındır. Dilediğini yaratır; dilediğine kız çocukları, dilediğine de erkek çocukları bahşeder. Yahut onları, hem erkek hem de kız çocukları olmak üzere çift verir. Dilediğini de kısır kılar, yani vermez. O, her şeyi bilendir, her şeye gücü yetendir."*** [Şûrâ, 42/49-50]

Bu âyetten almamız gereken mesaj şudur*: "Kime ne vereceğini, kime vermeyeceğini, kime ne kadar vereceğini, kime nereye kadar vereceğini bilen sadece ve sadece O'dur. O hâlde verince hamd et, vermeyince hamd et, alınca hamd et, verince seni dert sahibi kıldığı için hamd et, vermediği için seni dert sahibi etmediğinden dolayı hamd et; yani her hâline hamd et!"*

2. "***Mallarınız ve çocuklarınız, sizler için birer fitnedir/imtihan vesilesidir. Unutmayın, asıl mükâfat Allah katındadır."*** [Enfâl, 8/28]

Sebeb-i nüzûl kitaplarında bu âyet için bir olay aktarılır. Hadise, Ehl-i Beyt'in iki meyvesi olan Hasan ve Hüseyin ile alakalıdır. Âyet onların üzerine inmemiş olsa bile Efendimiz (sas) bu âyeti orada okuduğu için bu âyetin sebeb-i nüzûlü olarak genellikle bu rivayet aktarılır. Hasan ile

Hüseyin, anneleri tarafından çok güzel elbiselerle donatılmış ve mescide dedelerinin yanına gönderilmişlerdi. Efendimiz (sas) de minberde sahâbeye bir şeyler anlatıyordu. Hasan ile Hüseyin Mescid-i Nebevî'ye girer girmez Efendimiz (sas) sözlerine ara verdi, aşağıya indi, Hasan ile Hüseyin'i bağrına bastı, öptü, kokladı ve minbere döndü. **"Allah ne güzel ve ne doğru söylemiş! Fitne (imtihan) bunlar! Beni bile minberden indirttiler."** dedi. [Buhârî, "Fiten", 20]

Bu âyetten ise şu mesajı alıyoruz: *"Varlığı da imtihan, yokluğu da... Hem de öyle bir imtihan ki peygamberin dahi bu imtihan karşısında beli bükülmüş. Öyle ise bulunduğun zeminde imtihanda olduğunu unutma ki kazanabilesin, başarabilesin; kendini de çocuklarını da yakıtı insanlar ve taşlar olan cehennem azabından kurtarabilesin."*

Allah'ım! Sen bu ağır imtihanı hakkıyla taşıyabilmeyi bizlere nasip eyle! Bizleri evlatlarımızın imansızlığıyla, namazsızlığıyla, İslâmsızlığıyla, tesettürsüzlüğüyle baş başa getirme! Allah'ım! Sen bizlerin hânelerinde; namaza soğuk duran, seccadesiyle arası olmayan nesiller yetiştirtme! Allah'ım! Tesettürle arasında mesafe olan evlatları bizim hanelerimizde yetiştirtme!

Ümmetin bütün evlatlarına iman ve Kur'ân adına ferasat ve bilinç nasip eyle! Onları Kur'ân'ın ve İslâm'ın nuruyla donat yâ Rabbi! Sen bizlere evlatlarımızın cehennem azabına götürecek davranışlarını gösterme. Evlatlarımıza da bizlerin o hâli tattıracak davranışlarını gösterme yâ Rabbi! Allah'ım! Sen bizleri böyle ağır bir imtihanla karşı karşıya getirme! Sen dilimizde söylediklerimizi ve kalplerimizde sakladıklarımızı en iyi bilensin. Yâ Rabbi hayır adına ne istiyorsak onu bizlere nasip eyle!

2.
el-Vehhâb Olan Allah'ın En Güzel İkramı: Çocuk

El-Vehhâb ismi; bir tanesi Âl-i İmrân Sûresi 8. âyette, iki tanesi de Sâd Sûresi 9. ve 35. âyetlerde olmak üzere Kur'ân'da 3 kez zikredilmektedir. Vehhâb: *"Hiçbir karşılık beklemeksizin kullarına bol bol ihsanda bulunan, hibe eden, bahşeden"* anlamına gelmektedir. Vehhâb ismi Kur'ân'da üç kez geçmesine rağmen, و-ه-ب (ve-he-be) kökünden olan 22 kelime bulunmaktadır. Bu 22 kullanımın 12 tanesi çocukla alakalıdır. Örneğin; bir peygamber, Allah'tan çocuk istiyorsa bu köke ait bir kelime kullanarak istemektedir.

Çocuğun değer ve kıymeti bu köke ait bir kelime ile ifade edilir. Hadislere baktığımızda da aynı şeyi görürüz. Resûlullah'ın (sas) lisanında çocuk, "mevhub"dur. Mevhub, "Vehhâb olan Allah'ın ikramı" demektir. Onun için Efendimiz (sas), çocuğu olanı tebrik edeceği zaman şöyle demiştir: بَارَكَ اللهُ لَكَ فِي الْمَوْهُوبِ، وَشَكَرْتَ الْوَاهِبَ، وَبَلَغَ أَشُدَّهُ وَرُزِقْتَ بِرَّهُ **"Sana bağışlanan bu çocuğu Allah senin için mübârek eylesin. Onu sana bahşeden Vehhâb olan Allah'a şükret. Allah çocuğunu hayırla büyütsün ve rızıklandırsın."** Böyle bir tebriğe nasıl karşılık verilmesi gerektiğini Efendimiz (sas) şu şekilde öğretmektedir: وجَزَاكَ اللهُ خَيْراً، ورَزَقَكَ اللهُ مِثْلَهُ بَارَكَ اللهُ لَكَ، وبَارَكَ عَلَيْكَ، *"Allah sana da bereket versin ve bereketini üzerinde daim kılsın. Seni de hayırla mükâfatlandırsın ve benzeri ile rızıklandırsın."* [Nevevî, *el-Ezkâr*, s. 369]

Burada aslında "el-Vehhâb olan Allah'ın ikramı, çocuk" meselesini, biraz daha işin terbiye boyutuyla ilgili olarak anlamamız gerekir. "Resûlullah'ın (sas) bu konudaki rehberiyetinin, sözlerinin, uygulamalarının anlamı nedir, nasıl anlaşılmalıdır, nasıl kavranmalıdır?", bu mesele üzerinde ciddi bir biçimde durmamız gerekir. Şöyle bir soru soralım: "Hz. Peygamber (sas), çocuk terbiyesi meselesinde işi nereden başlattı?" Bunu bildiğimiz ve bu

soruya doğru cevap verdiğimiz zaman, aynı adımları atarak ilerlemeye çalışacağız.

Resûlullah (sas) Çocuk Terbiyesini Nereden Başlattı?

Allah Resûlü (sas) çocuk terbiyesi söz konusu olduğu zaman meseleyi çocuktan değil; anne ve babadan başlatmıştır. Çünkü anne ve babanın eğitimi çocuğun eğitimi demektir. Hâl böyle olunca "Efendimiz'in (sas) kutlu beyanlarını bize takdim eden hadis külliyatında çocuk terbiyesiyle alakalı ne kadar söz var?" dediğimizde şu hakikatle karşılaşırız: Efendimiz'in (sas) uygulamaları ve sözleri hayatın birçok alanında oldukça fazla iken, çocuk terbiyesi meselesindeki sözleri ve uygulamaları diğer meselelere nazaran biraz daha azdır. "Az değildir." demiyoruz, "Diğerlerine nazaran biraz daha azdır." diyoruz. Peki, neden? Çünkü Efendimiz (sas), meselenin nereden başlayıp nerede bittiğini çok iyi bilen biri olarak anne ve babaların terbiye edilmesini, çocukların terbiye edilmesi olarak gördüğü için meseleyi olması gereken yerden başlatmıştır. Efendimiz (sas) de diğer peygamberler gibi bir hakikati çok iyi biliyordu: *"Toplumsal değişim ve dönüşüm ancak yetişkinlerin eğitimi ile olur."*

Burada durup bir soru daha soralım: Efendimiz (sas) çocuk eğitimini ne zaman başlattı, çocuk kaç yaşına erdiğinde ebeveyne sorumluluklar yükledi? Bu soruyu sorduğumuzda da çok önemli bir noktaya geliriz. Efendimiz (sas), meseleyi yetişkinlerin eğitimi olarak ele aldığı için zaten o yetişkinler belli bir kıvama gelmiştir. Helal ve haram sınırlarını çok iyi biliyorlar ve sorumluluklarının farkındadırlar. Sorumluluğunun farkında olan iki insan hayatlarını birleştirmekle kalmazlar, bu hayatlarını aile hukukunu gözeterek devam ettirme gayretinde olurlar. Bunun için çocukları olsun ya da olmasın, böyle bir hanenin eğitimi evlilikle başlamış olur.

Hamilelik Döneminde Yapılması Gerekenler

Çocuk ana rahmine düştüğü andan itibaren Efendimiz (sas), çocuğun eğitim meselesini gündeme getirmiştir. Hamilelik maddi ve manevi olarak çok zor bir süreçtir. Peki Efendimiz (sas), bu süreçle alakalı neler söylüyor? Allah Resûlü'nün (sas) söylediklerinden yola çıkarak "Hamile bir kadın ne yapmalıdır?" sorusuna cevap olabilecek beş maddeyi sizlere emanet ediyorum:

1. Farzların İkamesi

Farzlar, hamilelik döneminin zorluğuna rağmen ikame edilmeli, hatta normal dönemlere nazaran daha bir titizlik gösterilmelidir. Zira anne karnındaki çocuk, annesiyle büyük bir ünsiyet içerisindedir. Dolayısıyla annenin ikame ettiği farzlardan çocuk da nasibini almış olur.

2. Nâfilelerin İhyası

Nâfileler hamilelik döneminin öncesinde varsa devam etmeli, yoksa annenin gücünün nispetinde nâfile ibadetlere başlanmalıdır.

3. Azaların Muhafazası

Azaların muhafazası da farzlar ve nâfileler kadar önemlidir. Anne adayı özellikle dilini, gözlerini, kulaklarını, ellerini ve diğer azalarını haramlardan muhafaza etme adına bu dönemde daha fazla gayret içinde olmalıdır ve gereken tedbirleri de almalıdır.

4. Ruhun İmarı

Ruhun imarı, Allah'ın hakikatini işitmekle olur. Müslüman bir hanıma hamilelik döneminde evine kapanıp günlerini televizyon veya internet başında geçirmesini tavsiye etmeyiz. Bu dönemde muhakkak sohbet meclislerine katılmalı ve kendi ruhuyla birlikte evladının ruhunu, evladı daha dünyaya gelmeden imar etmenin derdini yüreğinde taşımalıdır.

5. Duyguların Islahı

Bu dönemde fazlaca hassaslaşan hanımlar, sürecin getirdiği duygusal baskılara kendilerini kaptırmamalı, ellerinden geldiğince duygularının farklı yönlere eğilim göstermelerine gayret etmelidirler.

Tabii burada sadece hanımlara değil, erkeklere de görev düşer ama burada en önemli konum, kadının konumudur. Erkek de bu işlerin yapılabilmesi için eşine yardımcı olmalı, onun elini tutmalı, bazen de onu teşvik etmelidir. Evde namazlar cemaatle kılınıyorsa hamilelik döneminde biraz daha artırılmalıdır. Bu dönemde evde daha fazla Kur'ân okunmalıdır. Bu dönemde koca, hanımının ruhunu imar edecek imkânlar da sunmalıdır. Mesela, hanımını çıkarıp biraz dolaştırmalıdır. Hamilelikte bu tarz şeyler maddi anlamda da önemli etkenlerdir. Beraber dolaşırken onunla sohbet ederek ruhunun imarına vesile olacak konular konuşmalıdır. Sohbetin konusu, anne karnındaki bebeğe de olumlu etki edecek şekilde olmalıdır. Bunlar hamilelik döneminde olması gereken şeylerdir.

Çocuk Dünyaya Geldikten Sonra?

Çocuk doğduğu an itibariyle Efendimiz'in (sas) rehberliği çerçevesinde ebeveynin beş temel vazifesi ortaya çıkmaktadır. Bunlar; tahnik, ezan ve kamet, isimlendirme, akîka, sâlihlerden dua.

1. Tahnik

Damak anlamında olan "henek" kökünden türeyen bir kelimedir. Terim olarak, ağızda yumuşatılan hurma veya tatlı cinsinden bir şeyin yeni doğan bebeğin ağzına sürülmesidir. Bazılarına göre bu sünnet değil, Arap geleneğidir. O bazıları ile bizim işimiz yok. Biz, Abdullah b. Ömer'in (ra) adımlarını izliyoruz. Ne diyordu o büyük insan: *Bana yapılacak iş için hükmünü (yani farz, vacip, müstehap olduğunu) söylemeyin, bu işi Allah Resûlü (sas) yapmış mı, yapmamış mı onu haber verin. Eğer Allah Resûlü (sas) yapmışsa ben de yaparım, yapılan iş ne olursa olsun."* [Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, XIV, 515] Bizim için de önemli olan mesele, "Resûlullah (sas) yapmış mı, yapmamış mı?" meselesidir.

Allah Resûlü'nün (sas) hayatında bunun uygulandığını görüyoruz. Bundan dolayı sünnetin ihyası adına da hassas davranmamız gerekiyor. Efendimiz (sas), tahnik geleneğini sürekli uygulamıştır. Hadis kitaplarımızı taradığımızda 15 bebeğe, Resûlullah'ın (sas) bizzat kendi elleriyle tahnik yaptığını okumaktayız. Bunlar: Hz. Hasan, Hz. Hüseyin, Hz. Zeyneb, Abdullah b. Ebî Talha, İbrâhim b. Ebî Mûsâ el-Eşârî, Münzir b. Ebî Üseyd, Abdullah b. Abbas, Abdullah b. Zübeyr, Sinan b. Ebî Seleme el-Hüzelî, Abdullah b. Hâris b. Amr, Abdullah b. Hâris b. Nevfel, Abdurrahman b. Zeyd b. Hattâb, Muhammed b. Nübeyt, Yahyâ b. Hallat ez-Zürakî, Nu'mân b. Beşîr.

Tahnik meselesini Abdullah b. Zübeyr gibi büyük bir insanın hayatından örnek vererek sizlere açıklamak istiyorum. Onun babası, Efendimiz'in (sas) hakkında: **"Her nebînin bir havârisi vardır. Benim havârim de Zübeyr b. Avvâm'dır"** dediği büyük insan; annesi ise hicretin nazlı gelinlerinden Esmâ bint Ebî Bekir'dir. Hz. Esmâ'nın nasıl bir İslâm kadını olduğunu hatırlayalım. Müşriklerin baskılarından ve işkencelerinden bunalan Müslümanlar, Mekke'den Medine'ye hicret etmişler; geride sadece Efendimiz'in (sas) ve Hz. Ebû Bekir'in ailesinden birkaç kişi kalmıştı. Cenâb-ı Hak, Resûlü'ne (sas) de hicret etmesini emredince Efendimiz, Hz. Ebû Bekir'i yanına alarak yola koyuldu. İki dost, Sevr Mağarası'na gittiler. Mağarada kaldıkları üç gün boyunca Hz. Ebû Bekir'in oğlu Abdullah,

Mekke'de olup bitenleri ablasına haber verdi. Esmâ ise yedi aylık hamile olmasına rağmen her gece mağaraya azık taşıdı ve Abdullah'tan aldığı haberleri onlara iletti. Günümüzde bile o mağaraya çıkmanın ne kadar zor olduğunu hac veya umre yapanlar bilir. Allah Resûlü (sas) ve Hz. Ebû Bekir (ra), Sevr Mağarası'ndan ayrılıp Medine'ye doğru yola çıkacakları gece Esmâ vâlidemiz, yine yol azıklarını getirdi ancak azık torbasını bağlayacak ip bulamamıştı. Bunun üzerine belindeki kuşağını çözüp ikiye böldükten sonra biriyle azık torbasını, diğeriyle de su tulumunun ağzını bağladı. Esmâ vâlidemizin bu yaptığı bize basit bir fedakârlık gibi gelebilir ama o gün Mekke'de bir kadının kuşağını çözmesi iffetsizlik anlamına geliyordu. O bunu da göze alarak kuşağını Allah ve Resûlü (sas) yolunda feda etti. Onun bu hâlini gören Efendimiz (sas): **"Sana cennette iki kuşak vardır."** buyurdu. Bu olaydan sonra Esmâ vâlidemiz, ashâb arasında; "iki kuşak sahibi" anlamına gelen "Zâtü'n-Nitâkeyn" lakabıyla anıldı. Yıllar sonra Abdullah b. Zübeyr (ra), hadiseyi anlattığı zaman: "Ben Zâtü'n-Nitâkeyn'in/çifte kuşaklı kadının oğluyum!" diyerek kendisini tanıtmış ve övüncünü şöyle dile getirmiştir: *"Benim hicretim annemin karnında başladı."* [İbn Hacer, *el-İsâbe*, II, 1048]

Mekke'nin son demlerinde Esmâ bint Ebî Bekir (r.anhâ) ile Zübeyr b. Avvâm (ra) evlenmişlerdi. Efendimiz (sas) Medine'ye hicret etmiş, ardından Esmâ vâlidemiz ile Zübeyr b. Avvâm da hicret etmişti. Medine'ye geldikleri zaman Medine'nin havası Mekkeli Müslümanlara pek iyi gelmedi. İklim değişikliklerinden dolayı hastalandılar. Efendimiz (sas) ellerini açarak şu duayı yaptı: **"Allah'ım! Bize nasıl Mekke'yi sevdirdiysen Medine'yi de aynı şekilde sevdir!"** [İbn Hişâm, *es-Sîre,* II, 316] Medine'yi neden daha bir başka seviyoruz, şimdi anladınız mı? Resûlullah'ın (sas) duası sebebiyle 14 asırdır Medine bize farklı geliyor. Dünya elli asır devam etse yine öyle olacak.

Efendimiz'in (sas) bu duasından sonra da muhacirler hastalanmaya devam ettiler. Medine'de o gün için yaygın olan ve şehrin idaresini ellerinde tutan Yahudiler, yalan bir haber üreterek: "Medine'nin iklimi Müslümanlara iyi gelmedi. Bunlar hep hastalanacak ve nesilleri kuruyacak; ya hiç çocukları olmayacak ya da çocuklar hep sakat doğacak." dediler.

Yahudilerin her daim işi yalan haber üretmektir. Müslümana düşen sorumluluk; bu haberlere asla kapılmamak ve bunların etkisinde kalmamaktır. Ama ne yazık ki bugün nasıl Müslümanlar, Yahudilerin bu yalan haberlerine kanıyorsa o günkü Müslümanlar da bu haberlere kandılar.

İnanmadıklarını söylemelerine rağmen: “Acaba çocuklarımız gerçekten sakat mı doğacak?” diye içten içe bir korku taşıdılar. İşte böyle bir zeminde doğdu Abdullah b. Zübeyr...

Hicretin ikinci ayında doğan Abdullah b. Zübeyr (ra) mescide getirilmiş ve Efendimiz (sas): **“Allah’ım! Bu çocuğu biz Müslümanlar için sevinç vesilesi kıl.”** diye dua etmişti. Dedesi olan Hz. Ebû Bekir’in gerçek ismi Abdullah b. Osman idi. Efendimiz: **“Onun ismi, dedesinin ismi; onun künyesi, dedesinin künyesidir.”** [İbn Hacer, *el-İsâbe,* II, 1048] diyerek ona Abdullah ismini verdi. Efendimiz (sas), Abdullah b. Zübeyr’e ismini verdikten sonra bir hurma istedi. Bir parçasını ağzında çiğneyerek yumuşattı ve onun damağına sürdü, yani tahnik yaptı. Sahâbeyi çağırarak onları bu olaya şahit kıldı. Böylece Abdullah b. Zübeyr’in doğumu, Müslümanlar için büyük bir sevinç vesilesi olmuştu.

Cenâb-ı Hak, bize bir çocuk ihsan ettiğinde bu sünneti yaparak Resûlullah’ın (sas) bize gösterdiği bu örneği hayatlarımıza taşımalıyız. Peki tahniki kim yapacak? Bir hocaya yaptırma zorunluluğu var mıdır? Hayır, ancak sâlih gördüğünüz bir zata yaptırmanız fiili bir dua olacaktır. Tahnik sadece hurma ile mi yapılır? Hayır, tatlı cinsinden bir şey de olabilir ama Resûlullah (sas) hurma ile yapmıştır. Bu yüzden hurmanın tercih edilmesi sünnete daha uygundur. Tahnik yapılmadığı zaman bir sorumluluğu var mıdır? Hayır, tahnikin hükmü müstehabtır; yapılınca sevap elde edilir, terk edilince herhangi bir günahı yoktur.

2. Ezan ve Kamet

Biraz önce adlarını aktardığımız 15 isimden bazılarına Resûlullah (sas); ezan ve kamet okumuş, bazılarına okumamıştır. Ezan ve kamet teşrî edilmeden önce doğan çocuklara okumamış, Medine’de ezan Müslümanların gündemine girdikten sonra doğan çocuklara okumuştur. Efendimiz’in (sas) ezan ve kamet okuduğu ilk kişi, torunu Hz. Hasan’dır.

Hz. Hasan’ın (ra) doğumunu bir hatırlayalım ki mesele daha iyi anlaşılsın. Hz. Ali ile Hz. Fâtıma hicretin 2. yılı, Bedir’den sonra evlenmişlerdi. Evliliklerinin üzerinden birkaç ay geçtikten sonra Hz. Fâtıma vâlidemiz hamile kalmıştı. O günlerin birinde Efendimiz’in (sas) çok sevdiği, çok değer verdiği, ilk Müslüman hanımlardan olan Hz. Abbas’ın hanımı Ümmü’l-Fadl (r.anhâ) bir rüya görmüştü. Rüyası o kadar dehşetliydi ki sabah olur olmaz Efendimiz’in (sas) huzuruna koşmuş: “Yâ Resûlullah, çok korkunç bir rüya gördüm. Hâlâ etkisindeyim, korkudan tir tir titriyorum!”

diyerek o anki ruh hâlini ortaya koymuştu. Efendimiz (sas), Ümmü'l-Fadl'ı rahatlatmış: **"Sakin ol Ümmü'l-Fadl! Allah hayra çevirsin anlat bakalım ne gördün?"** demişti. Ümmü'l-Fadl başından terler boşalarak başlamıştı anlatmaya: "Yâ Resûlullah! Rüyamda senin bedeninden bir parçanın koptuğunu ve gelip bizim eve düştüğünü gördüm!" Bunu söylerken Ümmü'l-Fadl ağlıyordu. Efendimiz (sas) o anda gülmeye başladı. Ümmü'l-Fadl (r.anhâ), Efendimiz'in (sas) güldüğünü görünce şaşırdı. Efendimiz (sas) dedi ki: **"Ey Ümmü'l-Fadl! Sen hayır görmüşsün. Yakın zamanda Fâtıma'nın bir çocuğu olacak inşallah. O çocuğun sütannesi sen olacaksın. Kusem'in sütünden ona da vereceksin!"** [İbn Sa'd, *Tabakât*, X, 301; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, VI, 339]

Bu rüyanın üzerinden tam olarak kaç ay geçti bilmiyoruz ama ay, Ramazan ayı idi. Hicrî 15 Ramazan 3, milâdî 1 Mart 625'te Hz. Fâtıma vâlidemiz bir erkek çocuk doğurdu. Günlerdir bu haberi bekleyen Efendimiz (sas), bu müjdeyi alır almaz hemen o eve doğru büyük bir heyecan ve sevinç ile koşmaya başladı. Hatta bu olaya şahit olan bir sahâbî efendimiz diyor ki: *"O günler Allah Resûlü (sas) 56 yaşında idi, sevinçten öyle bir koşuyordu ki biz ona yetişemiyorduk."* Efendimiz (sas), kızı Fâtıma'nın evine ulaşınca oradakilere: **"Bana oğlumu getirin."** dedi. Esmâ bint Ümeys, bebeği sarı bir örtüye sardı ve Efendimiz'e getirdi. Efendimiz (sas): **"Başka bir renkte bez bulamadınız mı?"** diye sordu. Çünkü sarı rengi erkek çocuğuna yakıştırmamıştı. [el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl*, XVI, 261-262; İbn Manzûr, *Muhtasaru Tarihi Dımaşk*, VII, 7]

Efendimiz (sas) böyle şeylere çok dikkat eder; renklerin diline, mesajına inanırdı. Bundan dolayı anında bunu beyan etti. Esmâ validemiz (r.anhâ) de o örtüyü, beyaz bir örtüyle değiştirmiş; bebeği tekrar Efendimiz'e (sas) uzatmıştı. Efendimiz (sas) bebeği kucağına alınca öyle bir sevindi, öyle bir sevindi ki... Sonra Hz. Ali'ye (ra) döndü ve: "**Ali ne koyacaksın ismini?"** dedi. Hz. Ali: "Yâ Resûlullah! Eğer müsaade edersen adını Harb koyacağım." dedi. Ali'nin tabiatına uygun bir isim Harb... Efendimiz (sas): **"Ey Ali! Böyle güzel bir çocuğa Harb ismi konur mu? Oğlumun adı Hasan olsun."** [Hâkim, *el-Müstedrek*, III, 374; İbn Sa'd, *Tabakât*, VI, 357] dedi. Efendimiz (sas); bebeğin sağ kulağına ezanı, sol kulağına kameti okudu ve adını ona üç kez tekrarladı.

Her ne kadar bebeğin kulağına ezan ve kamet okumak, fıkhi olarak mendup sayılsa da bütün Müslümanların bir şiarı, sembolü olmuştur. Meselenin bir de hikmet boyutu vardır ki bu da çok güzel ve çok anlamlı bir

boyuttur. *İnsanoğlunun ömrü; ezan ile başlayan, ezansız bir namaz ile de sona eren bir hayat çizgisidir. Çocuğa okunan o ilk ezan, aslında son kılınan namazın ezanıdır.* Allah bu ömür çizgisini; bizim ve neslimizin hakkında hayırlara vesile kılsın. İşin neticesinde bizi perişan olanlardan etmesin.

3. İsim Koyma

İsim koyma meselesi çok önemli bir konu olduğu için bunu müstakil bir bölüm olarak ele aldık. İsimlerin çocukların şahsiyeti üzerinde ciddi tesirleri vardır. Resûlullah (sas) neden güzel isim koyma konusunda çok hassastır? İsim deyince nelere dikkat etmek durumundayız? Bunların hepsinin anlaşılması gerekir. Bundan dolayı bu meseleyi ayrı bir bölümde teferruatlıca inceleyeceğiz.

4. Akîka

Lügatta; "ayrıldı, yarıldı, alakası ve bağı kesildi" anlamına gelir. Aslında, bebeğin anne karnında iken uzayan saçlarına akîka denmiştir. Efendimiz (sas), hem sözlü hem de fiili bir biçimde bu meseleyi nazarlarımıza vermiştir. Selmân b. Âmir'in naklettiğine göre Efendimiz (sas) şöyle buyurmuştur: **"Çocuğun akîkası vardır. Çocuk için kurban keserek kan akıtın ve kirini giderin."** [Buhârî, "Akîka", 17] Peki, yeni doğmuş bir çocuğun kiri nedir? Âlimlerimiz hadiste geçen bu ifade üzerine, "Acaba bundan maksat nedir?" diye sormuşlar ve bunun cevabını bulma adına ciddi bir çaba sarf etmişlerdir. Bu konuda öyle şerhler yazılmış ki... Buradaki kirin maddi bir kir değil, manevi bir kir olduğunu ve sadece çocukla da alakalı olmayıp anne ve babayla da alakalı olduğunu unutmamamız gerekir. *Akîka; anne ve babada oluşabilecek manevi her türlü kire karşı bir kefaret, Allah'a karşı bir şükür, insanlara karşı ise sevincin bir paylaşımıdır.* Anne ve babada nasıl bir kir oluşur? Bunu daha çok, çocuğu haddinden fazla sahiplenme hususunda görüyoruz. Çocuk, Allah'ın bir lütfu olmasına rağmen bazen ebeveynde öyle bir durum oluşur ki sanki onu kendi kazancıyla elde etmiş! İşte burada kibir, böbürlenme gibi farklı manevi kirler oluşuyor. Akîka da bu manevi kirlerin tamamının kefareti oluyor.

Semüre b. Cündeb'in (ra) rivayet ettiğine göre Efendimiz (sas) şöyle buyurmuştur**: "Her çocuk, akîkası karşılığı rehindir. Yedinci gün onun için kurban kesilir, başı traş edilir ve ismi verilir."** [Ebû Dâvûd, "Edahi", 3; İbn Mâce, "Zebah", 2]

Peki, “Her çocuk, akîkası karşılığı rehindir.” ne demek? Bu söz de âlimlerimizi bayağı yormuştur. Mesela, Ahmed b. Hanbel şöyle demiştir: *“Buradaki kasıt; eğer imkânı olduğu hâlde anne ve baba akîka kesmez ve doğumdan sonra da çocuk vefat ederse Allah’a karşı şükürlerini yerine getirmedikleri için o çocuk; anne ve baba için şefaatçi olmaz.”* Rehin olma meselesini Ahmed b. Hanbel bu şekilde anlamıştır ancak diğer alimlerimizin söylediklerini de alt alta koyunca ortaya çıkan sonuçlardan meseleyi şöyle anlayabiliriz: Aslında Resûlullah’ın (sas) buradaki kastı bir yönüyle rağbet ettirme/teşvik ettirmedir. Resûlullah (sas) istiyor ki insanlar Allah’a şükretsinler ve bu şükürlerini fiili bir şekilde ortaya koysunlar.

Efendimiz (sas), akîkayı başta torunları Hasan ve Hüseyin olmak üzere pek çok çocuk için uygulamıştır. İbn Abbas; Hasan ve Hüseyin’in (r.anhum) akîkasını şöyle anlatmaktadır: *“Resûlullah (sas), onların doğumunun üzerinden 7 gün geçtikten sonra saçlarını bir miktar traş etti. Bunun karşılığında -altın ya da gümüş- sadaka dağıttı. İkisi için de birer koç kurban etti.”* [Zehebî, *Siyeru A’lami’n-Nubela*, III, 248] Efendimiz’in (sas) bu uygulaması genel bir hüküm olmuştur.

Bu hususta sıkça sorulan beş soru var:

1. Akîka kurbanının hükmü nedir?

Hanefîlere göre *müstehab*; Mâlikî, Şafiî ve Hanbelîlere göre *müekked sünnet*; Hasan-ı Basrî, Leys b. Sa‘d ve Zâhirî mezhebine göre ise *farz*dır.

2. Akîka kurbanı, sadece doğumdan sonraki 7. gün mü kesilir? 7. gün kesilmezse ne olacaktır?

Sünnet olan yedinci gün kesilmesidir. Efendimiz (sas) böyle yapmıştır. Yedinci gün akîka kurbanı kesemeyen birine Âişe annemiz şöyle demiştir: *“7 gün daha bekleyin, 14. gün kesin. 14. gün de kesemezseniz 7 gün daha bekleyin.”*

3. Akîka erkek çocuklara iki, kız çocuklarına bir şeklinde mi kesilmelidir?

Bu bir hüküm değildir, daha sonra tavsiye niteliğinde ortaya çıkmış bir uygulamadır. Yani âlimlerimiz bazı şeylerden yola çıkarak tavsiye etmiştir ama biraz önce de belirttiğimiz gibi Efendimiz (sas), Hz. Hasan için de Hz. Hüseyin için de birer koç kesmiştir.

4. Akîka kurbanından ev halkı yiyebilir mi?

Akîka, bir şükür kurbanı olduğu için ev halkı da yiyebilir ama dağıtılması teşvik edilmiştir. Dağıtmaktan maksadın, sadece et olarak dağıtılması

şeklinde olduğu anlaşılmamalıdır. Aile olarak bu sevinci paylaşma, fakir fukaraya ikram etme şeklinde bir ziyafete de girişilebilir.

5. Akîka kurbanının kemiklerinin kırılmaması gerektiği yönünde bir hüküm var mıdır?

Böyle bir hüküm yoktur ancak âlimlerimizin bu yönde tavsiyesi vardır. Aslında söylenen şey şudur: Kemikler fazla doğranmasın, eklem yerlerinden kesilsin ve böylece fakir fukaraya dağıtılsın ki insanlar daha çok istifade etmiş olsunlar.

5. Sâlihlerden Dua

Bu önemli bir konudur ve Efendimiz'in (sas) de bu konuda tavsiyeleri vardır. Müslümanlar olarak hepimiz birbirimize, bazen vicahî (yüz yüze) bazen de gıyabî olarak dua etme sorumluluğumuz vardır. Eğer dua için ellerinizi kaldırdığınızda arka arkaya sayacağınız on tane isim yoksa hâlinize ağlayın.

Kardeşinizin gıyabında yaptığınız dua, günahsız bir lisan ile yaptığınız bir duadır çünkü hiç kimse başka birinin adına günah işleyemez. Bundan dolayı gıyaben yapılan dua, Allah katında icabet gören bir duadır. O hâlde bunu çoğaltmamız gerekir.

Bazen de kardeşimizin yüzüne karşı dua etmeli, ondan dua almalıyız. Mesela, belki de insanlık tarihi içerisinde duaya ihtiyacı olmayan bir zat söylesek kurban olduğumuz, gönüllere safa Hz. Muhammed Mustafa (sas) dememiz gerekir. Ama onun hayatından aktaracağımız bir hadise bu meselenin ne kadar önemli olduğunu bize gösterir. Hz. Ömer bir gün Umre yapmak için Efendimiz'den (sas) izin istediği zaman Efendimiz (sas) ona şu sözü söylemiştir: **"Kardeşcağızım! Git, beni de duanda an! Bana da duanda yer ayır!"** [Tirmizî, "Deavât", 109]

Resûlullah (sas) bile bunu demişken bizler nasıl olur da dua almak için sâlihlerden dua istemeyiz? Hem kendimiz için hem de çocuklarımız için sâlihlerden dua istemeli, bu konuda hassas olmalıyız.

Peki, sâlih kimdir? Bunu sorunca aklımıza sadece şu geliyor maalesef: Güzel giyimli, yaşlı, uzunca ve beyazlaşmış bir sakalı olan, başında sarığı, tekkede oturan bir zat. Elbette böyleleri vardır. Bunu -hâşâ- küçümsemek için söylemiyoruz. Sadece bir hakikati nazarlarınıza vermek için tasvir yapıyoruz. Bir insan, evine helal lokma götürmek amacıyla sabahın erken vaktinden akşama kadar ter döküyor, harama ve helale dikkat ediyorsa bu adam, sâlih bir adamdır. Sokaklar rezil ve kepaze bir hâldeyken

üniversitede okuyan bir genç; helale ve harama dikkat ediyor, beş vakit namazını aksatmama adına inanılmaz bir gayret gösteriyorsa neden dua isteyecek birini arıyorsunuz? Alın size dua istenecek birisi! Gidin ve böyle birinden dua alın. Allah'ın izniyle o sâlih veya sâlihadır. Öyle birinin yaptığı dua da Allah katında makbuldür. Dolayısıyla sâlih insan bulmak için dünyayı aramanıza gerek yoktur.

Bu noktada bir hatıramı sizlerle paylaşmak istiyorum. 80 yaşlarında olan bir hocamın yanına bir genç geldi. O genç, hocama: "Hocam! Bana bir dua et." dedi. Hocam da: "Kaç yaşındasın?" diye sordu. Genç: "22-23 yaşındayım." deyince, hocam: *"Sen 23 yaşındasın, ben 80 yaşındayım. Allah, sana da bana da bir emanet vermiş. Ben o emaneti 80 yıldır kirletiyorum, sen 23 yıldır kirletiyorsun. Eğer biri birine dua edecekse sen bana et."* dedi. Bu güzel nükteyi beyan etti, sonrasında da güzelce dua etti.

Ne olursa olsun derdimiz dua olmalı, birbirimizden dua istemeli, evlatlarımıza da dua ettirmeliyiz. Duasına inandığımız, sâlih olduğuna güvendiğimiz insanlardan kendimiz ve çocuklarımız için dua almalıyız.

Allah'ım! Sen nesillerimizi sâlih ve sâlihalardan eyle! Şeytana ve şeytanlaşmış insanlara fırsat verme yâ Rabbi! Biz çocuklarımıza sahip çıkamıyoruz, sen onlara sahip çık, onların ellerini bırakma yâ Rabbi! Onlara namazı, tesettürü, Kur'ân'ı, Resûlullah'ı (sas) sevdir! Yüreklerine sahâbenin aşkını yerleştir! Şu bataklıkta sen onlara rahmet et! Sen onları Kur'ân'ın nuruyla nurlandır!

Allah'ım! Çocuklarımıza, bataklıklar içerisinde çırpınanlara da el uzatma şuuru lutfet! İçimizden, nesillerimizden inkârcılar çıkartma! Sen bizim içimizden, nesillerimizden günah bataklığına düşenlere el uzatacak nesiller yetiştir yâ Rabbi! Âmin.

3.
Çocuklar İçin Fiili Bir Dua: İsim Koyma

Efendimiz'in (sas) ısrarla güzel isim meselesine dikkat çekmesi ve bu konuda bazı adımlar atması, uyarılar yapması, fiili anlamda da bazı şeyleri sahâbenin nazarına vermesi; bunun çocuk için bir yönüyle fiili bir dua olmasından kaynaklanır. Neden evlatlarımıza, ashâb-ı kirâmın veya örnek şahsiyetlerin isimlerini veriyoruz? İnşallah çocuğumuz ona benzesin diye böyle bir isim tercihinde bulunuruz. Dolayısıyla böyle bir duayı çocuğumuza o ismi koyarken fiili bir şekilde yapmış oluyoruz. Araplarda meşhur olmuş bir atasözü vardır ki bu, aslında biraz sonra detaylarını göreceğimiz nebevî beyanlara yaslanır. Araplar der ki: *"Her insana isminden bir nasibi vardır."* Bu menfi olarak da geçerlidir, müspet olarak da. Yani eğer isim güzelse isim koyulan şahıs, ondan müspet manada etkilenir; eğer isim kötüyse konulan o isimden dolayı da ne yazık ki menfi manada etkilenir. Bunun elbette ki istisnaları vardır. Bir adamın adı, mübarek bir zatın adı olur ama adamın bundan bir nasibi olmayabilir. Genel kaide ise ismin insan üzerinde özellikle de şahsiyetin şekillenmesinde birebir etkili olmasıdır. Hâl böyle olunca Allah Resûlü (sas); bu etkiyi fark eden ve bunu çok iyi bilen birisi olarak kendi elinin altındaki toplumu inşa ederken bu konuda ciddi uyarılarda bulunmuştur.

İki Örnek

Hudeybiye Antlaşması sırasında Mekke tarafından gelen en son elçinin Süheyl b. Amr olduğunu öğrenen Allah Resûlü (sas) şöyle buyurmuştur: **"Eğer gelen Süheyl ise Allah işimizi kolaylaştıracaktır."** Çünkü onun ismi Süheyl, yani "kolaylık" demektir. Efendimiz (sas) de bunu hayra yormuş ve böyle bir netice çıkarmıştır. Gerçekten de Efendimiz'in (sas) dediği gibi Süheyl'in gelişiyle anlaşma zemini sağlanmıştır.

Yahya b. Saîd naklediyor: Efendimiz (sas) bol sütlü bir deve hakkında: **"Bunu kim sağacak?"** diye sordu. Bir adam ayağa kalktı. Resûlullah (sas)

ona: **“İsmin ne?”** diye sordu. Adam: “Mürre (acı)” deyince ona: **“Otur!”** dedi. Efendimiz (sas) tekrar: **“Bunu kim sağacak?”** diye sordu. Bir başkası ayağa kalktı: “Ben sağacağım.” dedi. Efendimiz (sas) ona da: **“İsmin ne?”** diye sordu. Adam: “Harb” deyince Efendimiz (sas) ona da: **“Otur!”** dedi. Resûlullah (sas): **“Bu deveyi bize kim sağacak?”** diye sormaya devam etti. Bir adam daha kalktı. Ona da ismini sordu. Adam: “Ya’iş (yaşar)” deyince Efendimiz (sas), o adama: **“Sen sağ!”** dedi. [Muvatta, “İsti’zan”, 24]

Allah Resûlü’nün (sas) burada gösterdiği tavır, aslında ismin insana ne derece tesir ettiğini gösterme noktasında bir tavırdır. Efendimiz (sas), buradaki beyanlarıyla hangi isimleri tasvip ettiğini, hangilerini etmediğini uygulamalı olarak göstermiştir. İşte Efendimiz’in (sas) bu manadaki örneklikleri, meseleyi daha doğru bir biçimde anlamamıza kaynaklık edecektir.

Gelin öyleyse iki soru soralım:

1. Efendimiz (sas) hangi isimlerin konulmasını tavsiye etmiştir?
2. Efendimiz (sas) hangi isimlerin konulmasını hoş karşılamamıştır ve hangi isimleri değiştirmiştir?

Efendimiz (sas) Hangi İsimleri Hoş Karşılamamıştır?

İkinci sorunun cevabından başlamak istiyorum. Çünkü olumsuzu ortaya koyarsak olumlular da ortaya çıkmış olacaktır. Kur’ân’ın dili de böyledir. Eğer olumsuzluk adına bir durum varsa önce olumsuzluklar sıralanır. Geriye kalanlarınsa helal daire içerisinde muameleye tabi tutulması gerekir. Mesela, Kur’ân’da birkaç istisna dışında helaller sayılmaz, haramlar sayılır. Çünkü helaller çoktur, haramlar azdır. Haramlar sayılır ve denir ki: “Bunlar haram, gerisi helaldir.” Efendimiz (sas) de bu usûlü aynen uygulamıştır.

“Efendimiz (sas) hangi isimlerin konulmasını hoş karşılamamıştır ve hangi isimleri değiştirmiştir?” sorusunu sorarsak buna iki cevap veririz?

1. Tevhid akidesine aykırı isimleri koymamış, konulmuşsa da değiştirmiştir.

Allah Resûlü’nün (sas) ilk günden itibaren mücadelesi, tevhidin inşası idi. Bundan dolayı insanlara hep şunu diyordu: **“Allah’tan başka ilah yoktur, deyin ve kurtulun!”** Bu söz, onun (sas) dilinde ve siyer coğrafyasında hayat buldu. O (sas), tevhide aykırı ne varsa hepsini sildi, süpürdü. Hatta “Efendimiz (sas), bu işe önce isim meselesinden başladı.” dersek isabet etmiş oluruz.

Hz. Îsâ'dan (as) Efendimiz'e (sas) kadar olan süreç, Hicaz coğrafyası için fetret dönemiydi. Zaten oraya bir başka peygamber gelmemişti. Neredeyse altı asır geçmiş, İbrâhimî dinden ciddi bir biçimde sapmalar yaşanmıştı. Artık insanlar isimlerini de inançları çerçevesinde koyuyorlardı. Efendimiz (sas) o coğrafyada söz söylemeye başladığı zaman orada Menâf vardı, Lât vardı, Şems vardı. Bunların hepsi o dönemin ya putları ya aileleri ya da o dönemin üstünlük ibaresi sayılan bazı şahıslarıydı. İnsanlar da "Onların kulu" anlamına gelen Abdülmenâf, Abdüllât, Abdüşems gibi isimlerle isimlendiriliyordu. Efendimiz'in (sas) amca ve dedelerinde de bu isimler vardı. Bu isimlere bakarak Efendimiz'in (sas) amcalarını ve dedelerini hemen müşrik diye tanımlamak doğru değildir. Çünkü ortada bir sosyal durum var, buna böyle bakmamız gerekiyor. O dönemde "abd" kelimesi, sadece bizim anladığımız anlamda Allah'ın kulluğunu ifade etme maksadıyla kullanılmıyor, köle manasında da kullanılıyordu. Aynı şekilde İslâm'ın ilk dönemlerinde de bu manada kullanıldı. Fakat Efendimiz (sas), buna bile asla müsaade etmedi. Amaç, Allah'ın yerine koymak olmasa bile bu kelime, tevhid akidesine aykırı olduğu için Allah Resûlü (sas) Mekke'de söz sahibi olmaya başladığı andan itibaren bu tarz isimleri değiştirmiştir.

Bu konuda bir örnek vermek istiyorum. Hepinizin tanıdığı Abdurrahman b. Avf'ın asıl ismi, Abdüamr (Amr'ın kölesi) veya Abdülkâbe (Kâbe'nin kölesi) idi. Ne zaman ki iman etti, Allah Resûlü (sas) anında **"Sen Abdurrahman'sın**." deyip ismini değiştirdi. Abdurrahman, Efendimiz'in (sas) huzurundan çıkıp Mekke sokaklarında yürüdüğü zaman, her kim ona eski ismiyle hitap etmişse dönüp bakmadı. *"Benim adım Abdurrahman'dır."* diyerek onlara Resûlullah'ın (sas) verdiği ismi ne kadar benimsediğini açıkça göstermeye çalıştı. Hâl böyle olunca Mekke'de sıkıntılar çıktı. Özellikle Benî Zühre'nin mensupları şunu dediler: "Muhammed atalarımızın, babalarımızın bize koydukları isimlere bile tahammül etmiyor, o isimleri bile değiştiriyor." Bunun üzerinden bir propaganda başlattılar. Efendimiz (sas), buna rağmen yanına birinin tevhid akidesine ters düşen bir ismi varsa o isme müdahale ediyor ve o ismi değiştiriyordu.

O günlere ait Abdurrahman b. Avf ile alakalı bir tablo daha var. Câhiliye Dönemi'nde Ümeyye b. Halef ile Abdurrahman b. Avf çok yakın arkadaşlardı. Ümeyye b. Halef ne zaman "Abdüavf" dese Abdurrahman dönüp bakmıyordu. Meseleyi öğrendiği zaman da Ümeyye b. Halef şunu dedi: "Bak biz dostuz. Dostluğu bundan dolayı bitirme. Ben, Muhammed'in

sana koyduğu ismi asla söylemem." Abdurrahman: *"Eğer bana Abdurrahman diye hitap etmezsen ben de sana asla icabet etmem!"* dedi. Aralarında tartışma biraz uzayınca Ümeyye b. Halef: "O zaman sana Muhammed'in dediği gibi değil, başka bir şey söyleyeyim ama yine onun istediği gibi olsun. Sana Abdüilah diyeyim, sadece bana Abdurrahman dedirtme." dedi. Onu kazanma adına Abdurrahman b. Avf buna müsaade etti ancak ne yazık ki Ümeyye b. Halef, Bedir'de müşriklerin safında Bilâl-i Habeşî tarafından öldürüldü ve müşrik olarak gitti.

Bu konuyla alakalı olarak şunu görüyoruz: Allah'ın (cc) zâtıyla alakalı isimlerin mücerred olarak kullanılmasını Efendimiz (sas) tasvip etmemiştir. Rahman, Samed, Hâlik, Bâkî, Rezzâk, Bârî gibi isimler; muhakkak Abd izafesi ile Abdurrahman, Abdüssamed, Abdülhâlîk, Abdülbâkî, Abdurrezzâk, Abdülbârî şeklinde olmalıdır. Tevhidi inşa etmekle sorumlu olan Efendimiz (sas), bunun gereğini yerine getirerek sahâbeye böyle uyarılarda bulunmuştur. Fakat Esmâ-i Hüsnâ'dan bazı isimlerin mücerred olarak, yani tek başlarına kullanılmaları caizdir. Mesela; Aziz, Mâcid, Mecid, Mûcib, Râfî, Reşid, Rahîm ve Raûf gibi... Bunlar, Allah'ın isimleri olduğu için en güzeli, bu tarz isimleri de yine "abd" ile kullanmaktır. Mesela Abdurrahim ne kadar güzel isim...

Efendimiz (sas), özellikle olumsuz isimlerle yanına gelenlerin isimlerini değiştirecekse erkekler için Abdullah ve Abdurrahman, kızlar için ise Zeynep ve Cemile isimlerini çokça tercih etmiştir. Bilhassa Hz. Ömer, bu duruma çokça şahit olduğu için Efendimiz'den (sas) sonra doğan çocuklarına hep Abdullah ismini vermiştir. Onları birbirinden ayırmak için de; "Büyük Abdullah", "Orta Abdullah" ve "Küçük Abdullah" demiştir. "Koyacak başka isim yok muydu da hepsine Abdullah ismini koydun?" diye soranlara da: *"Ben, Resûlullah'tan (sas) bunu gördüm. Ona sevgili olan, bana da sevgilidir. O, benim yanımda ne zaman bir isim değiştirdiyse o ismi hep Abdullah diye değiştirmiştir. Bunun için ben de çocuklarıma Abdullah ismini koymayı tercih ediyorum."* dedi.

Efendimiz'in (sas) değiştirdiği isimlere baktığınızda şunu da görüyorsunuz: Eğer bir isim bir başka dine ait bir sembolü çağrıştırıyorsa, başka dinin kutsallarına ait bir mana ihtiva ediyorsa Allah Resûlü (sas) bunları da tamamen değiştirmiştir. Bu konuda çok örnek var ama ben, bizde yaygın olan bir isme değineceğim. Toplumumuzdaki yaygın isimlerden biri "Sanem" ya da "Senem"dir ve "put" anlamına gelir. Her ne kadar bazıları başka dillerde başka anlamlara geldiğini söylese de ilk anlam put olduğu

için böyle bir ismin verilmesi doğru değildir. Tevhidin inşası meselesinde Efendimiz'in (sas) dedikleri daha çoktur ama biz bu kadarıyla yetinelim.

2. Anlamı ve çağrışımı olumsuz olan isimler koymamış, koyulmuşsa da değiştirmiştir.

Allah Resûlü (sas), kendisine gelen kişinin isminin anlamı ve çağrışımı eğer kötü ise anında müdahale etmiş ve o ismi güzeli ile değiştirmiştir. Bazen söylenen olumsuz ismi, tersine çevirerek olumlu ve müspet manasıyla değiştirmiş; bazen de erkeklerin isimlerini Abdullah veya Abdurrahman, kızların isimlerini de Zeynep veya Cemile olarak değiştirmiştir. Bunun örneklerini siyer kaynaklarımızda çokça görebiliyoruz. Birkaç örnek verelim: Ebû Useyd isimli sahâbînin bir oğlu olmuş ve Resûlullah'a getirilmişti. Efendimiz (sas) çocuğu kucağına aldı ve **"İsmi nedir?"** diye sordu. "İsmi falandır." denildi. Resûlullah (sas) şöyle buyurdu: **"Hayır! Bunun ismi Münzir olacak."** Münzir, Allah adına korkutan demektir.

Bir başka örnek de şu şekildedir: Asram isminde bir adam vardı. Resûlullah (sas) ona: **"İsmin nedir?"** diye sordu. Adam: "Asram (verimsiz, merhametsiz)" diye cevap verdi. Resûlullah (sas): **"Hayır, senin adın bundan sonra Zür'a'dır (Ziraatçi).**" dedi. Mana olumsuz olduğu için Resûlullah (sas) burada böyle bir müdahalede bulunmuştur. Tâbiînin büyük imamlarından Saîd b. Müseyyeb'in dedesi, Resûlullah'ın (sas) huzuruna gelmişti. Efendimiz ona adını sorunca adının Hazn (kederli, hüzünlü kimse) olduğunu öğrenmiş; bu ismi, onun karşıtı olan Sehl ile değiştirmek istemiş fakat Hazn, babasının verdiği adı değiştirmeyeceğini söylemiştir. Bu hususla alakalı olarak Saîd b. Müseyyeb şöyle demiştir: *"Allah dedeme rahmet etsin. O gün bırakmadı, ismini Resûlullah değiştirsin, dedemden sonra iki yakamız bir araya gelmedi. Hep sert kayalara çarpıp durduk."* [Buhârî, "Edeb", 107, 108]

Son bir örnek olarak da şunu verelim: Hz. Ömer, bir kızının ismini Asiye koymuştu. Efendimiz (sas) bu ismi de Cemile olarak değiştirdi. Buradaki isim, Hz. Âsiye'nin ismi değildir. Zira Hz. Âsiye'nin ismi ا (elif) harfiyle başlar ve *hüzünlü, matemli* anlamlarına gelir. Fakat Hz. Ömer'in kızına koyduğu Asiye ismi ع (ayn) harfi ile başlar ve *âsi, isyankâr* anlamlarına gelir.

Ebû Dâvûd, isim meselesinde Efendimiz'in (sas) söylediklerini naklettikten sonra genel bir değerlendirme yaparak şöyle der: "Resûlullah

(sas); Âsi (İsyankâr), Ateme (Şeytanın oğlu), Ğurab (Karga), Hubâb (Bir şeytan ismi), Şihâb (Alev) isimlerini her zaman değiştirmiştir. Olumsuz isimleri değiştirirken hep olumlu karşılıklarını kullanmıştır. Mesela; Şihâb'ı Hişâm (Cömert), Harb'i Silm (Barış) ve Muzdaci' (Yatan) ismini Münbais (Ayakta) adlarıyla değiştirdi. Afire (Çorak) adını taşıyan bir araziyi Hadîre (Yeşillik) diye, Şi'bü'd-Dalâlet'i (Sapıklık mahallesi/geçidi), Şi'bü'l-Hüdâ (Hidâyet mahallesi/geçidi) olarak isimlendirdi. Benü'z-Zinye'yi (Zina oğulları) ise Benu'r-Rüşd (Doğruluk oğulları) şeklinde değiştirdi."

İsim konusunda sahâbe de Resûlullah (sas) gibi davranmıştır. Bir adam, Hz. Ömer ile karşılaşmış, Hz. Ömer de ona ismini sormuştu. Adam: "Mesrûk b. el-Ecdâ" diye cevap verdi. Bunun üzerine Hz. Ömer şöyle dedi: "Ben, Resûlullah'ın (sas) **'Ecdâ şeytandır.'** dediğini işittim. Bundan böyle sen, Mesrûk b. Abdurrahman'sın."

Yahyâ b. Saîd'in anlattığına göre Hz. Ömer bir adama: "İsmin nedir?" diye sordu. Adam: "Cemre (Kor ateş)" dedi. "Kimin oğlusun" diye tekrar sordu. Adam: "İbnî Şihâb'ın (Alevoğlu) oğluyum." deyince Hz. Ömer: "Kimlerdensiniz?" dedi. Adam: "Humkâlardan (Ahmaklardan)" dedi. "Eviniz nerede?" diye sordu. "Hirretü'n-Nâr'da (Hararetli ateş)." cevabını alınca, "Hangisinde?" dedi. Adam: "Zatı Lezâ'da (Şiddetli alev)" cevabını verince, Hz. Ömer (ra): *"Bu kadar olumsuz isimle senin ocağın batmış!"* dedi.

Eğer bir isimde kibir, gurur ve enâniyet varsa da Allah Resûlü (sas) müdahale etmiştir. Mesela "Berre" ismi buna bir örnektir. Berre; iyi insan, kusursuz kimse, günahsız anlamına gelir. Ümmü Seleme annemizin kızının adı Berre idi. Efendimiz onun adını Zeynep diye değiştirdi. Allah Resûlü (sas), asıl adı Berre olan Cüveyriye validemizin ismini de değiştirmiş, ona Cüveyriye ismini vermiştir. Cüveyriye; küçük, genç ve güzel kız demektir. Görüldüğü gibi Efendimiz (sas); kibir, gurur kokan isimlere bu şekilde müdahale etmiştir.

Efendimiz'in (sas) İsim Tavsiyeleri

Peki, Efendimiz (sas) hangi isimlerin konulmasını tavsiye etmiştir?

1. Efendimiz (sas), kendinden önceki Peygamberlerin isimlerinin verilmesini tavsiye etmiştir. Kur'ân'da ya da hadislerde isimleri beyan buyrulan peygamberlerin isimlerinin verilmesini Efendimiz (sas) şu şekilde tavsiye etmiştir: "**Peygamberlerin isimleriyle isimlenin."** [Ebû Dâvûd, "Edeb", 69]

2. Efendimiz (sas) kendi isminin de çocuklara verilmesini tavsiye etmiştir. İster Ahmed, ister Muhammed, ister Mahmud... Bizzat kendi ismi dediğimiz zaman aklımıza gelen ilk isim Muhammed'dir. Efendimiz (sas) **"Benim ismimle isimleniniz!", "İki, üç oğlu olan benim ismimi çocuklarına versin."** diyerek bizzat kendi bunu tavsiye etmiştir. Ancak biz farklı bir şekilde düşünerek "Bu ismi (Muhammed) koyarsak çocuklarımıza ağır gelir, olumsuz bir şey söylenince buna vesile olduğumuz için üzülürüz, bu ismi koyarsak salavat getirme zorunluluğumuz vardır" gibi şeyler diyoruz. Onun için Anadolu irfanı edeben Muhammed yerine Mehmed diye telaffuz etmiştir ama ne olursa olsun bu konuda Efendimiz'in (sas) tavsiyesini unutmamamız gerekiyor. Ne olursa olsun bunu söyleyecek ve bu ismi yaşatmak adına gayret göstereceğiz. Bu ismi taşımak zor olduğu gibi aynı zamanda bir duadır. İnşallah bu dua fiili bir biçimde yapılınca başka hayırlara vesile olur. Bu ismin bizzat Efendimiz (sas) tarafından yaşatılması adına söylenen birkaç tane hadisten bir iki örnek vereceğim:

Enes b. Mâlik anlatıyor: "Resûlullah'ın çarşıda veya Bakî Kabristanlığı'nda bulunduğu bir sırada ashâbtan biri diğerine: 'Yâ Ebü'l-Kâsım!' diye seslenince Resûlullah dönüp ona baktı. Sahâbî: 'Yâ Resûlullah! Ben sana değil başka birine seslenmiştim.' deyince, Allah Resûlü ona künyesinin değil adının kullanılmasını tavsiye etti." [Buhârî, "Büyûʿ", 49; Müslim, "Âdâb", 1]

Câbir'in (ra) anlattığına göre birinin bir oğlu oldu. İsmini Kâsım koydu. Kendisine: "Sana Ebü'l-Kâsım künyesini vermeyiz." dedik. Bu kişi Allah Resûlü'ne (sas) gelerek durumu arz etti. Allah Resûlü (sas) şöyle buyurdu: **"Oğlunun adı Abdurrahman olsun, künyen ise Ebû Abdurrahman olsun."** Peki Efendimiz (sas), Ebü'l-Kâsım künyesini neden istemiyor? Efendimiz'in (sas) yüreğinde Kâsım'ın acısı taze olduğu için başkalarının bu künye ile künyelenmesini istememiştir. Ancak kendi vefatından sonra Efendimiz'in (sas) Ebü'l-Kâsım künyesine müsaade ettiğini görüyoruz. Hz. Ali'nin: "Yâ Resûlullah! Senden sonra doğacak çocuğuma senin adını ve künyeni vermemi uygun görür müsün?" sorusuna Efendimiz (sas): **"Evet."** diye cevap vermiştir. Nitekim Hz. Ali'nin oğlu Muhammed b. Hanefiyye'nin, Hz. Ebû Bekir'in oğlu Muhammed b. Ebî Bekir'in ve Talha b. Ubeydullah'ın oğlu Muhammed b. Talha'nın künyeleri Ebü'l-Kâsım'dır. Ulemâ, Hz. Ali'nin rivayetini delil alarak Ebü'l-Kâsım künyesinin verilmesine cevaz vermiştir. Bunun için İslâm tarihinde Ebü'l-Kâsım künyesi de Kâsım ismi de oldukça fazladır.

3. Efendimiz (sas), sahâbesinin isimlerinin konulmasından hoşlanmış ve bunu tavsiye etmiştir. Efendimiz (sas), Abdullah b. Zübeyr için şöyle demiştir: **"İsmi dedesinin ismi, künyesi dedesinin künyesi olsun (İsmi Abdullah, künyesi Ebû Bekir olsun)!"** Vefat eden ya da şehit olan sahâbîlerin isimlerini, başka sahâbîler çocuklarına vermişse Efendimiz (sas) bundan da çok memnun olurdu. Mesela Efendimiz (sas); Mus'ab, Berâ, Habîb, Hubeyb, Es'ad, Sa'd isimlerini çok severdi. Yani Efendimiz (sas), kendiyle beraber aynı dönemde yaşayan Müslümanları, sahâbe isimlerini çoğaltma konusunda teşvik etmiş ve onlara bu konuda gerekli taltifte de bulunmuştur.

4. Efendimiz (sas), birden fazla isim konulmasına müsaade etmiş ve güzel lakaplar verilmesini tavsiye etmiş ve şöyle demiştir: **"Benim beş ismim vardır: Ben Muhammed'im (çok övülmüş), ben Ahmed'im (çok hamd eden, sevilmiş), ben Allah'ın benimle küfrü mahvedeceği Mâhî'yim (mahvedici). Ben Hâşir'im (toplayıcı), insanlar benim arkamda haşredilecektir. Ben Âkıb'ım (en son gelen), benden sonra peygamber gelmeyecek olanım."** [Buhârî, "Menâkıb", 17; Müslim, "Fezâil", 125]

Efendimiz (sas) güzel lakapların verilmesini teşvik etmiş, kendisi de vermiştir ama karşıdaki insanın onurunu rencide eden, onu toplum içerisinde küçük düşüren, yaratılıştan getirdiği bazı özellikleri kusurmuş gibi onun yüzüne vuran ve o insanın toplum içerisinde menfi bir şekilde görülmesine sebebiyet veren her türlü şeye çok ciddi bir tepki göstermiştir. Mesela Âişe annemiz, bir gün bir kadın hakkında: "Yâ Resûlullah! O gelen kısa boyu kadın var ya!" deyince Efendimiz (sas): **"Âişe! Öyle bir kelime kullandın ki o kelimeyi şu kovanın içine atsak o kovadan su içilmez."** demiştir. Efendimiz'in (sas) bu meseledeki hassasiyetini unutmamamız gerekir.

Peki Efendimiz (sas), güzel lakaplar kullanmış mıdır? Mesela Ebû Hüreyre (Allah kendisinden ebeden razı olsun). Ebû Hüreyre'nin adını bilen var mı? Gerçekten de bilmiyoruz. Ebû Hüreyre'nin kendisi unutturmuştur bize kendi adını. Yalnızca bir rivayette Abdurrahman olduğu söylenir.

Efendimiz (sas); Hz. Ali'ye "Ebû Türâb", Halîd b. Velîd'e "Seyfullah", Hz. Hamza'ya "Esedullah", Âişe annemize "Hümeyra", Enes b. Mâlik'e "İki kulaklı", Esmâ annemize "Çifte kuşaklı" demiştir. İnsanları taltif ve teşvik eden ve bir yönüyle heyecanlandıran güzel lakapların verilmesini Efendimiz (sas) hem teşvik etmiş hem de uygulamalı olarak göstermiştir.

İsim Koyarken Dikkat (!) Ettiğimiz Hususlar

Bu konuda bir sıkıntımız var. Gençler, çocuklarına isim koyacağı zaman iki husus gözetiyor. Birincisi Kur'ân'da olması, ikincisi de kimsede olmamasıdır. Bunlar doğru değil, insanı yanlış noktalara da götürür. Memleketimizde son on yılda çokça kullanılan üç isim var: Aleyna, Ecrin, Ünzile. Araplar bu isimleri duyunca bize gülüyor ve: "Aleyna diye bir isim olur mu?" diyorlar. Aleyna, edatla zamirin birleşmesinden olur ve "üzerimize" anlamına gelir. Ecrin de "ücret" anlamına gelir. Ünzile ise "indirildi" anlamında bir fiildir. İsim koyarken yalnızca kulağa nasıl hitap ettiğine dikkat edersek böyle gülünç duruma düşeriz.

Ömer, Osman, Ali, Hamza, Mus'ab, Hatice, Âişe, Nesîbe, Sümeyrâ gibi güzel isimler dururken kullanacağın ismin sadece sende olmasına önem verirsen ne olacak? Dünyada sadece senin taşıdığın bir isimden dolayı sana madalya mı takacaklar? Bu, kompleksten başka bir şey değildir. Bu konuyu, Efendimiz'in (sas) ilkelerini ve bu hususlaki uyarılarını dikkate alıp uygulamak en doğrusudur.

İsimlerin Arapça Olması Şart mıdır?

İsmin anlamı ve çağrışımı güzel olduktan sonra ister Türkçe, ister Arapça, ister Farsça, ister Kürtçe olsun hiç fark etmez. Ancak bir şey var: Bizim derdimiz Arapça isim koyma değil, İslâm lisanı ile isim koymadır. Biz bu isimleri Arapça olduğu için koymuyoruz. Arapça, Müslümanların ortak dili olmakla birlikte sadece Arapların lisanı değildir. Muhammed Hamidullah hocanın dediği gibi: *"Arapça ana dilimizdir."* Neden? Çünkü Allah, Kur'ân'ında peygamber hanımlarının müminlerin anneleri olduğunu söylemiştir. Analarımız Arapça konuştuğuna göre hangi milletten olursak olalım hepimizin ana dili Arapçadır. Hâl böyle olunca başka dillerden isimler konsa bile tercih edilenin İslâm lisanıyla olması, özlediğimiz İslâm birliğinin tekrardan tahakkuku adına çok önemli bir meseledir.

Çocukların Sünnet Edilmesi

Sünnet, İbrâhimî bir gelenek olarak siyer coğrafyasında uygulanıyordu. Yahudilerde de bu gelenek var olmakla birlikte Araplarla Yahudiler arasındaki fark; Yahudilerin, bebeklerini 8 günlükken Arapların ise 7 günlükken sünnet etmesidir. Efendimiz (sas) de bu geleneği aynen devam ettirmiştir. Ama bizde çocukların sünnet edilmesi örfen -nasıl olduysa- artık

çok geç zamanlarda uygulanmaya başlandı. Oysa modern tıbbın tavsiye ettiği de sünnetin ya iki yaşından önce yapılması ya da eğer iki yaşına kadar yapılmadıysa yedi yaşından sonra yapılmasıdır. Çünkü 2-7 yaş arasında sünnet ettirmekte tıbbi bir sıkıntı vardır. Resûlullah'ın (sas) uygulaması ise yedinci gün itibariyle çocuğun hem akîkasını kesmek hem sadakasını vermek hem sünnetini yapmak hem de ismini koymak şeklindedir. Bu konuda örfe uygun davranmakta bir beis yok ancak "Efendimiz (sas) böyle yaptığı için ben de böyle yaparım" dediğiniz zaman ayrıca bir sevaba mazhar oluruz. Bu noktada kardeşlerime söyleyeceğim bir cümle var: *"Her meseleyi magazinleştirdiğimiz gibi ne yazık ki bu meseleyi de magazinleştirdik."* Öyle sünnet düğünlerine şahit oluyoruz ki artık ibadet olmaktan çıkmış, farklı bir vaziyet almıştır. Adı ibadet, adı sünnet ancak uygulamaya geldiği zaman ne helal-haram dairesi korunuyor, ne belli şeyler gözetiliyor, ne de israf konusunda bazı önlemler alınıyor. Bu konuda sizden belli şeyleri gözetmenizi ısrarla ve tekrarla istiyoruz. Ne olur bu ibadeti, ibadete layık bir biçimde yapalım.

Son olarak "Allah Resûlü'nün (sas) sünneti meselesine değinelim. İbn S'âd, Ebû Nuaym, Beyhakî gibi bazı hadis âlimlerine göre Resûlullah (sas) sünnetli doğmuştur ama İbn Kayyim ve İbnü'l-Cevzî buna itiraz ederek doğumunun yedinci gününde dedesi tarafından sünnet ettirildiğini ve buna yönelik bir yemek ikram edildiğini söyler. [İbn Kayyım, *Zâdü'l-meâd*, I, 81] Efendimiz (sas) de aynen dedesinin uyguladığı gibi torunlarını yedinci gün sünnet etti, bir yemek tertip etti, Müslümanları davet ederek bu sevince onları ortak kıldı ve çocuğun sâlihlerden olması adına temennilerde bulundu. Böylece ibadet, ibadete layık bir biçimde yerine getirilmiş oldu.

Biz de bu konuda hassasiyet içerisinde olalım. "Bir günden ne çıkar?" demeyelim, şeytan bu sözü çok sever. Bir günden çok şey çıkar... Bir gün ayaklarımızı kaydırırsa ikinci gün zaten kaydıracaktır. Onun için elimizden geldiğince hayatımızda boşluk bırakmadan Efendimiz'in (sas) rehberliğinde, bize söylenen çerçevede adımlar atalım ki hem biz sâlihlerden olalım hem de evlatlarımız sâlihlerden olsun. Allah bizleri sâlihlerin yolundan ayırmasın. Âmin.

4.
Nebevî Medrese'de Çocuk Terbiyesi

"Nebevî Medresede Çocuk Terbiyesi" konusunu ele almadan önce "Nübüvvet Medresesi" kavramını zihnimizde netleştirmemiz gerekir. Bu medreseden bahsederken esasen Efendimiz (sas) ile başlayan bir medreseden bahsetmiyoruz. Zira nübüvvet dediğimiz yüce kurum, ilk insan ve peygamber olan Hz. Âdem ile başladı. Dolayısıyla nübüvvet medresesi derken insanlıkla yaşıt bir medreseden bahsettiğimiz bilinmelidir. Bu medresenin ilk muallimi Hz. Âdem, kadınlar cihetinde ise ilk muallime Hz. Havvâ'dır. Bu gerçeklik, o günden Efendimiz'e (sas) gelene kadar nebîler aracılığıyla devam etmiştir. Efendimiz (sas) nübüvvetin son mührü olduğu için bu medresenin kemal noktasında duran zattır. "Mükemmel" ifadesini çok rahat bir biçimde Efendimiz (sas) için kullanabiliriz ancak bu noktada parantez açmamız gereken bir husus var: Efendimiz (sas) ile birlikte sona eren şey, nübüvvet kurumudur; yoksa nübüvvet medresesi hâlâ devam ediyor olup beşerin son noktasına kadar da devam edecek ve burada nice talebe, muallim ve muallimeler yetişecektir. Hâl böyle olunca nübüvvet medresesi dediğimiz zaman; tarihte olup bitmiş, sadece örneklik adına bizler için bünyesinde hatıralar barındıran bir medreseden bahsetmiyoruz. Hâlen talebe kabul eden, inşallah kapısı kıyamete kadar da açık kalacak bir medreseden bahsediyoruz. Öyleyse canlı bir biçimde bu medreseden istifade edebilmek için talebeliğimiz noktasındaki gayretimizi her daim diri tutmamız gerektiğini unutmayalım.

Nübüvvet Medresesinin Talebeleri

Efendimiz'in (sas) 4 kızı, 3 oğlu olmuştur. Oğulları çok erken yaşlarda vefat etmiş, Efendimiz (sas) onları kendi elleriyle toprağa vermiştir. Kızlarından Zeyneb'i 30 yaşında, Rukiyye'yi 23 yaşında, Ümmü Gülsüm'ü 27 yaşında toprağa emanet etmiştir. Geriye kalan tek kızı Fâtıma ise babasının vefatından 6 ay sonra 27 yaşlarında vefat etmiştir. Efendimiz'in

(sas) kendi çocuklarıyla olan münasebetinin bu kadar az olması bizlere, onun (sas) çocuk terbiyesi meselesinde çok az konuştuğunu düşündürebilir fakat kaynaklarımıza baktığımızda bu meselede inanılmaz derecede bir miras bıraktığını görürüz. Çocuk terbiyesi konusunda Efendimiz (sas), öncelikle ve özellikle ebeveynleri eğittiği için ayrıca fazla söze gerek kalmamıştır. Zira anne babaların eğitimi, çocukların da eğitimi demektir.

Sahâbenin birçoğu Efendimiz'den (sas) terbiye gördü ama Efendimiz'in (sas) bizatihi babalığına şahit olanlar da vardı. Mesela Hz. Ali (ra), 5 yaşında Efendimiz'in (sas) evine geldi, 10 yaşında iman etti. 23 yıl boyunca da Efendimiz'den (sas) hiçbir zaman ayrılmadı. Bu durumu kendisi şöyle resmeder: *"Bir deve yavrusu nasıl annesinin arkasında dolaşıyorsa ben de aynen Resûlullah'ın (sas) arkasında öyle dolaşmıştım."*

Evlatlığı Zeyd b. Hârise (ra), yaşça Efendimiz'den (sas) büyük olmasına rağmen dadısı Ümmü Eymen annemiz ve Zübeyr b. Avvâm (ra); Efendimiz'in babalığına şahit olan isimlerdir. Ayrıca Ümmü Seleme, Sevde, Hatice ve Ümmü Habîbe annelerimizin (r.anhum) daha önceki eşlerinden olan çocukları -ki bunlar toplam on tanedir- bizzat Efendimiz (sas) tarafından yetiştirilen ve Resûlullah'tan (sas) babalık gören isimlerdir.

Bu söylediklerimiz üzerine genel bir değerlendirme yapacak olursak iki noktaya dikkatlerimizi yoğunlaştırmamız gerekir. *Birincisi*; Efendimiz (sas), varlığıyla yokluğuyla çocuk konusunda da imtihanların en ağır olanlarını yaşamıştır. *İkincisi*, Efendimiz (sas) dört kızının terbiyesiyle bizzat ilgilenmiş ve bu hususta bizlere çok önemli mesajlar vermiştir. Resûlullah'ın (sas) özellikle kız çocuklarını yetiştirme noktasındaki örnekliği özel bir ders konusudur.

Çocuğun Değer ve Kıymeti

Nübüvvet medresesinde Allah Resûlü'nün (sas) örnekliğinde iki meseleyle karşılaşıyoruz. Bunlar; çocuğun değer ve kıymeti ile terbiyenin usûl ve üslubudur. Eğer çocuğun değer ve kıymeti tam anlamıyla anlaşılmazsa terbiyenin usûl ve üslubu noktasında Efendimiz'in söyledikleri tam anlamıyla anlaşılmaz. Nübüvvet medresesinde çocuğun değer ve kıymeti ile alakalı olarak 10 madde zikredeceğiz.

1. Çocuk Ailenin/Evin Meyvesidir.

Efendimiz (sas) çocuğu bize böyle resmetmiştir. Ebû Mûsâ el-Eş'arî'nin naklettiği bir kudsî hadis şu şekildedir: **"Kulun çocuğu öldüğü zaman**

Allah, can almakla vazifeli olan meleklere sorar: ‘Kulumun çocuğunun canını mı aldınız?’ Melekler: ‘Evet yâ Rabbi’ derler. Allah der ki: ‘Demek kulumun gönlünün meyvesini devşirdiniz/ kopardınız?’ Melekler: ‘Evet yâ Rabbi!’ derler. Allah: ‘Peki, kulum ne dedi?’ der. Melekler: ‘Sana hamd etti ve ‘Biz Allah içiniz ve Ona döneceğiz.’ dedi.’ derler. Bunun üzerine Allah der ki: ‘Gönlünün meyvesini koparmanıza rağmen bana hamdedip yönelen bu kulum için cennette bir köşk hazırlayınız ve adını da “Hamd Evi” koyunuz.” [Tirmizî, “Cenâiz”, 36] Burada bizim için önemli olan nokta; Rabbimizin, çocuğu gönül meyvesi olarak resmetmesidir. Zaten bu meyveden tadan da mahrum olan da bunun böyle olduğunu bilir.

2. Çocuk Çok Büyük Bir İmtihandır.

Rabbimiz verirse imtihan, vermezse imtihan, verdiğini geri alırsa imtihan... İmtihanın daha pek çok boyutundan bahsedilebilir. Mesela o boyutlardan biri şudur: Çocuk, bazılarımız için bir puta dönüşebilir. Allah’ın sınırlarını çizdiği değerler sıralamasında bir ihlal yaptığımız anda çocuğumuz put hâline gelir. Örneğin; oğlumuz veya kızımız bir arkadaşıyla kavga edip üstün geldiğinde bazen onu kahraman ilan ediyor, dayak yediğinde de dünyayı yıkıyoruz. Esasen haddimizi aşıp Allah’ın hoşnut olmadığı bir iş yapıyoruz. Çocuk imtihanının bu boyutu her ebeveyn için risk taşımaktadır. Dolayısıyla çocuğumuzu puta dönüştürme meselesinin her an bizim için de imkân dâhilinde olduğunu unutmamamız gerekir.

Öyle hesaplar yapılıyor ki çocuklar için... Doğmadan çeyiz diziyoruz mesela çocuklarımıza... “Çocuklarımızın istikbali” derken kendi ebedî istikbalimizi ayaklar altına alıyor, hatta yok ediyoruz ancak şunun da farkında olamıyoruz: Çocuklarımıza dünyevî istikbal diye kurduğumuz hayaller, aslında onların da hayatlarını çok kötü bir biçimde etkiliyor. İmtihanın bu boyutu da bizler için risk taşımaktadır.

İşin diğer boyutu ise Allah’ın verdiğini geri alması boyutudur. Çocuğu verdiği zaman karşılığında Rabbimize bir şey ödedik mi? Hâşâ! Peki aldığı zaman neyin hesabını soruyoruz? Niye çocuğun imtihan olduğunu unutarak aykırı işler yapıyoruz? Peygamberlerin bu konuda çektiği imtihanları daha önceki bölümlerde okumuştuk. Onlar, bu imtihanı en şiddetlisiyle yaşadılar ama onlar sabrı ve sebatı azık olarak edinmişlerdi. Bu noktaya dikkat etmemiz ve bir hakikati her daim zihnimizde diri tutmamız gerekiyor. Evlat ateşi ile yanıp sabrı ve sebatı azık edineni Allah (cc), cehennem ateşi ile

yakmayacaktır. Bu, bizzat Resûlullah'ın (sas) beyanıdır. Suffa Mektebi kurulduktan sonra Efendimiz (sas), kadın sahâbîler için yapılan ilk sohbette şöyle buyurmuştur: **"Sizden üç çocuğu ölen her bir kadın, bu ağır imtihana sabrederse muhakkak vefat eden o çocuklar, annesi için cehenneme karşı bir siper olur."** Hanım sahâbîlerden biri ayağa kalkıp sordu: "Yâ Resûlullah! Ya iki çocuk için ne dersin?" Efendimiz (sas) buyurdu ki: **"İki çocuk da o kadın için cehenneme karşı siper olur."** [Buhârî, "Hisam", 9; Müslim, "Birr", 152] İlk sohbetinde Efendimiz'in bu konuya değinmesi, mesajın ehemmiyetini artırmaktadır. İmtihan ağırsa mükâfat da o imtihan nispetinde değerlidir. İmtihan ne kadar şiddetliyse mükâfat da o kadar büyüktür.

Bu meselenin elbette baba cihetinde de bir karşılığı vardır. Efendimiz (sas), çocuğunu kaybeden bir babaya şöyle demiştir: **"Sabırlı ol! Cennet kapılarından birine vardığında çocuğun sana teşrifatçı olacak, 'Gel baba, gel!' diyecek. Böyle bir mükâfata Allah seni nail edecek, böyle bir mükâfata ermek istemez misin?"** O sahâbî: "Nasıl istemem yâ Resûlullah! Bu müjde sadece bana mı, yoksa bu hâlde olan tüm müminlere mi?" diye sordu. Efendimiz (sas): **"Hepsine, hepsine."** dedi. [Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, V, 35]

3. Çocuk, İlahi Bir Emanettir.

Efendimiz (sas), Mâlikü'l-Mülk'ün kim olduğunu her daim sahâbenin nazarına vermiştir. Buradaki mülkten kasıt, sadece taşınmaz mallar değildir elbet. Şüphesiz en büyük servetlerden biri de evlattır ama bizler, sahip değil emanetçiyiz. O zaman; sahip değil şahit, mâlik değil emanetçi olduğumuzu unutmayacağız. Emanet insana bir yükümlülük yükler. Hadiste de buyrulduğu üzere: **"Her çocuk İslâm fıtratı üzere doğar."** Allah; anne ve babalara, çocukları İslâm fıtratı üzere emanet etti. Görevimizi yapmaz ve fıtratlarını korumazsak bozulmaya başlarlar. Eğer elimizden geleni yapmaz isek Allah'ın huzuruna emanete ihanet ettiğimizden ötürü nifak çizgisine yaklaşmış bir şekilde gideriz ki Allah bizleri bundan muhafaza etsin.

"Her çocuk İslâm fıtratı üzere doğar." sözünü Efendimiz (sas), Medine'de şöyle uyguluyordu: O (sas); Yahudi'nin, müşriğin veya herhangi bir kimsenin çocuğu olduğuna bakmaksızın her birinin başını okşar, onları karşısına alır konuşur, onlarla selamlaşır, tokalaşır; onların hâl ve hatırlarını sorardı. Esved b. Serî isimli sahâbî anlatıyor:

“Huneyn Savaşı’ndaydık. Düşmanı kuşattığımız anda içimizden bazıları, düşman içerisinden birkaç kişiyi ve yanlarındaki birkaç çocuğu öldürdü. Savaş bitti ve Resûlullah’ın (sas) huzuruna geldik. Bu olay Allah Resûlü’ne (sas) anlatıldı. Allah Resûlü’nün (sas) birdenbire rengi değişti. Defaatle şunu söyledi: **“Bazı kimselere ne oluyor ki meseleyi çocukları öldürmeye kadar götürüyor!”** İçimizden biri çekine çekine: ‘Yâ Resûlullah! Sen bize bu kadar kızdın ama onlar müşriklerin çocuklarıydı.’ deyince, Allah Resûlü (sas): **‘Siz neydiniz peki, siz de müşriklerin çocukları değil miydiniz?’** dedi ve: **‘Her doğan İslâm fıtratı üzerine doğar. Dilleri dönmeye başlayınca ebeveynleri onları Yahudileştirir, Hristiyanlaştırır.**’ diye ekledi.” [Darimî, “Siyer”, 25; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, III, 435]

4. Çocuk Büyük Bir Nimettir.

Allah’ın bize verdiği nimetleri saymakla bitiremeyiz. Bu nimetlerin başına yazılabilecek şeylerden biri çocuktur. Her nimetin bir de külfeti vardır. Bir nimet ne kadar değerliyse o derece ağır bir külfete sahiptir. Öyleyse neden külfetini tartmakta bu kadar zorlanıyoruz? Nimetin değerli olduğunu hiçbir zaman unutmamalı, külfetinin de ona denk olacak şekilde geleceğini aklımızdan çıkarmamalıyız! Allah; nimeti, şükredelim diye verir. Çocuk da bir nimet olduğuna göre onun da şükrünü eda etmemiz gerekir.

5. Çocuk; Müminse Sâlih Amel, Münkir ise Fasit Ameldir.

Bu hakikati Hz. Nûh’un, oğlu Kenan ile olan münasebetinden biliyoruz. Bu münasebet Hûd Sûresi’nin 42-44. âyetlerinde anlatılır: Tûfan başlamış, yeryüzü sular altında kalmaya yüz tutmuş olduğu hâlde dahi Hz. Nûh: *“Haydi yavrum gel, sen de bizimle birlikte gemiye bin, kâfirlerle beraber olma!”* diye feryat etmiş, oğlu da: *“Beni sudan koruyacak bir dağa sığınacağım.”* diyerek helak edilenlerden olmuştu. Tûfan bitmiş, gemi Cûdî’ye oturmuş; Hz. Nûh, hâlen oğlu için feryadına devam ediyordu: *“Ey Rabbim! Şüphesiz oğlum da ailemdendir. Senin vaadin elbette haktır. Sen hâkimlerin en âdilisin.”* Rabbimiz de Hz. Nûh’a şöyle buyurmuştu: ***“Ey Nûh! O senin ailenden değildir. Çünkü onun yaptığı iyi olmayan bir iştir. Sakın hakkında bilgi sahibi olmadığın bir şeyi benden isteme! Ben cahillerden olmayasın diye sana öğüt veriyorum.”*** Hz. Nûh da: *“Ey Rabbim! Ben, senden hakkında bilgi sahibi olmadığım bir şeyi istemekten yine sana sığınırım. Eğer beni bağışlamaz ve esirgemezsen kaybedenlerden*

olurum!" diyerek oğlunu fasit bir amel olarak görmüş, Allah'a teslim olmuştur. Çocuğumuz eğer küfür üzereyse onu fasit bir amel olarak görmek mecburiyetindeyiz. Eğer çocuğumuz mümin ise o da sâlih bir ameldir. "Sâlih amellerinizi sayın." diye bir emre muhatap olsak ilk sıraya çocuğu almak aklımıza gelmez, oysa Kur'ân bize şunu öğretir: Sâlih amelin en güzeli sâlih evlattır.

6. Çocuk, Müminin Kapanmayan Amel Defteridir.

Allah Resûlü (sas) bu hususta şöyle buyurmuştur: **"Âdemoğlunun öldüğü zaman amel defteri kapanır ancak şu üç kişi müstesna: Geride bırakılan sadaka-i cariye, faydalanılacak ilim, sâlih bir evlat..."** [Müslim, "Vasiyyet", 14] Sahâbe ile aramızda bir fark var: Biz bu hadisi duyunca: "Allah'ım üçünden biri olsun yeter." diyoruz, sahâbe ise: "Allah'ım üçü de olsun yetmez." diyor. Çünkü onlar, sevaba doymayan bir nesildir. Zaten böyle olduğu için onların ufukları büyük, hedefleri âlî... Bu adımları ve güzellikleri bizlere de örnek olsun inşallah.

7. Çocuk, İnsanın Vârisi Soyunun da Devamıdır.

Her insan çocuk sahibi olmak ister. Hz. İbrâhim ve Hz. Zekeriyyâ da Allah'a kendilerine çocuk nasip etmesi için dua dua yakarmıştı. İnsan ister; olursa şükreder, olmuyorsa da sabreder ancak burada Efendimiz'in (sas) hayatından bir şey öğreniyoruz: Efendimiz'in (sas) erkek çocukları vefat ettiği zaman Mekkeliler, Efendimiz'e (sas) "Ebter (soyu kesik)." dedi. Resûlullah'ın (sas) kendisinden soyu yok ancak Efendimiz (sas) bir hadisinde şöyle buyurmuştur: **"Her peygamberin nesli kendindendir, benim soyum ise Fâtıma'dandır."** Tarih şunu gösterdi ki Efendimiz'e (sas) "ebter" diyenlerin hepsinin maddeten soyu devam etti. Mesela, Amr b. Âs'ın babası Âs b. Vâil bunlardan biriydi ve Âs b. Vâil'in çocuklarının soyu devam etti. Ebû Cehil ve Ebû Leheb de böyleydi ancak Allah, Kevser Sûresi'nde: ***"Doğrusu sana buğzeden, soyu kesik olanın ta kendisidir."*** buyurmuştu. Biz bunu nasıl anlamalıyız? Evet, Resûlullah'ın (sas) soyu maddeten devam etmese de bugün iki milyara yakın Müslüman onun düşüncelerini devam ettirmektedir ve bu, kıyamete kadar da devam edecektir. Yani mânen Allah Resûlü'nün (sas) soyu, sonsuza kadar devam edecektir. Ona "ebter" diyenler ise çoktan tarihin çöplüğüne atılmışlardır.

8. Çocuk, Müminin Göz Aydınlığıdır.

Bu ifade Firavun'un hanımı Âsiye'nin dilinden Kur'ân'a geçmiştir. Hz. Musâ'yı sandıkta bulduğu zaman Âsiye annemiz Firavun'a: ***"O, senin ve benim göz aydınlığımız, muradımız olsun! Onu öldürmeyin, belki bize faydası dokunur veya onu evlât ediniriz."*** demişti. Çocuk olduğu zaman insanın gözünün nuru olur. Zaten göz, insanın en çok itibar ettiği organıdır. Bundan dolayı sevdiğimiz bir insana "Gözüm!" diye hitap ederiz.

9. Çocuk, Ebeveynin Cennetteki Derecesini Yükselten Bir Vesiledir.

Ebû Hüreyre'den rivayet edildiğine Efendimiz (sas), cennetten şöyle bir tablo aktarmıştır: **"Cennette insanlardan bazılarının dereceleri artar. Derecesi artanlara: 'Siz ne yapıyorsunuz da Allah sizi yükseltiyor?' diye sorulunca onlar: 'Geride sâlih evlat bıraktık. Bizim için onlar istiğfarda bulunuyor, hayır yapıyor; Allah da derecemizi artırıyor.' diye cevap verir."** [İbn Mâce, "Edeb", 1; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, XVI, 357] Dolayısıyla evladın yaptığı hayırlı ameller, annenin de babanın da cennetteki derecelerini artırır. İşte bundan dolayı "Çocuk, ebeveynin cennetteki derecesini yükselten bir vesiledir." diyoruz.

10. Çocuk, En Önemli Muallimlerden Biridir.

Çocuk bize çok şey öğretir. Onun öğrettiği en önemli şey de sabırdır. Yaptıklarıyla insanı bazen deli eder, elimizden bir şey de gelmez ve sadece sabretmemiz gerekir. Bazen beyler hanımlarına, hanımlar da beylerine tahammül edemezler, birbirlerine ağır sözler sarf ederler ancak eşler için bu durum alışagelmiştir. Bundan daha kötü bir durum vardır ki o da şudur: Aynı sözleri belki daha ağırıyla, belki daha felaketiyle çocuklarımızdan işitebiliyoruz ama çocuğumuzu ne atabiliyoruz ne satabiliyoruz ne de defterden silebiliyoruz, sadece sabrediyoruz. Kaldı ki çocuk imtihanı bizlere sadece sabrı ve sebâtı öğretmiyor, aynı zamanda çalışma azmimizi artırıyor. O hâlde her çocuk aslında bize hayatın süreci içerisinde bazen tatlısıyla bazen acısıyla bazen sinirli hâliyle bazen sevinçli hâliyle pek çok şey öğretir. Onlar, Allah'ın bizlere göndermiş olduğu doğal muallimlerdir aslında. Öyleyse eğer bu muallimlerin kıymetini bilmemiz gerekir.

Efendimiz'in (sas) terbiyesinde yetişen ve aynı zamanda Resûlullah'tan (sas) 10 yıl boyunca babalık gören Enes b. Mâlik'in (ra) aktardığı bir rivayeti paylaşarak bu konuyu nihayete erdirelim. Enes b. Mâlik (ra) anlatıyor:

“Resûlullah (sas) ile mescitte halka hâlinde oturuyorduk. Allah Resûlü (sas) bize bir şeyler anlatıyor, biz de dikkatle onu dinliyorduk. Allah Resûlü (sas) bir anda şöyle bir söz söyledi: **‘Allah’ın kulları içerisinde öyle kullar vardır ki Allah, Kıyamet Günü onlarla konuşmaz, onları mağfiretiyle yargılamaz, onlara sevgi nazarıyla bakmaz!’** Meclisin havası bir anda değişti, bambaşka bir havaya büründü. Bir sessizlik oldu. Sonra içimizden biri: ‘Yâ Resûlullah! Kim ki bunlar?’ diye sordu. Bunun üzerine Allah Resûlü (sas): **‘Onlar; anne ve babasından yüz çevirip giden evlattır. Onlar, çocuklarını terk edip giden babadır. Onlar, kendilerine yardımda bulunan insanların iyiliklerini unutup iyilik gördüğü insanlara karşı nankörlük yapan adamdır.’** diye buyurdu.” [Müslim, “Zekât”, 40; Ebû Dâvûd, “Zekât”, 45]

Hadis şerhlerinde babanın evladı terk etme meselesinde şöyle bir açıklama yapılır: Bu terk etme, maddeten olduğu gibi mânen de olabilir. Evi terk edip gitmesi, maddeten terk etmedir. Mânen terk etme ise aynı çatının altında olmasına rağmen babanın çocuklarıyla muhabbetinin olmaması, göz göze gelip de çocuklarıyla iki kelime konuşmamasıdır. Baba içeriye girdiği zaman, çocuklar kaçacak delik arıyorsa böyle bir evde baba, evladını terk etmiş demektir. Böyle bir terk edilişin karşılığı da Allah Resûlü’nün (sas) buyurduğu gibidir. Allah (cc) bizleri böyle bir durumdan muhafaza etsin.

Allah’ım! Bizi evlatlarımızla, evlatlarımızı da bizimle mahcup etme! Âmin.

5.
En Güzel Babadan Çocuk Eğitimi Dersleri

Bu konumuzun iki temel mesajı vardır. Birincisi; Efendimiz (sas), hayatımızın her alanında bizlere rehber olduğu gibi babalık meselesinde de rehberdir. Dolayısıyla babalık rolündeki bir insan, o vazifeyi yerine getirme noktasında bir şeyler yaparken: "Bu adımlarım, konuştuklarım, söylediklerim, yaptıklarım Efendimiz'in (sas) örnekliğine ve rehberliğine ne kadar uyuyor?" diye kendisine sormak zorundadır. Bundan dolayı "En güzel baba" serlevhası, bizi böyle bir mesaja sevk etmelidir. İkincisi husus da şöyledir: "En güzel babadan çocuk terbiyesi dersleri" derken bu çağın insanının zannettiği gibi çocuk terbiyesinin sadece annelerin vazifesi olmadığını da söylemiş oluyoruz. Babalar bu vazifeyi annelere havale ederek üzerlerine düşen sorumluluğu yerine getirdiklerini sanıyorlar ancak Efendimiz'in (sas) hayatına baktığımızda aslında çocuk terbiyesinden babaların sorumlu olduğunu öğreniriz. Bu noktada babaların üzerine alması gereken bazı mesajlar var.

Babaların nasıl bir vazifeyle karşı karşıya olduğunu bir hadis üzerinden anlamaya çalışalım. Câbir b. Semüre'nin rivayet ettiğine göre Efendimiz (sas) şöyle buyurmuştur: **"Kişinin evinde oturup çocuklarına terbiye vermesi, bir sâ' (yaklaşık 2 kg) sadaka vermesinden daha hayırlıdır."** [Tirmizî, "Birr", "33"; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, V, 96, 102] Efendimiz (sas) böyle demekle aslında çocuk terbiyesinin ne kadar önemli olduğunu da beyan etmiş olmaktadır.

Allah Resûlü (sas), çocuk terbiyesinin değer ve kıymetini beyan ettiği gibi usûl ve üslubunu da gösterdi. Fiili olarak da çok önemli örneklikler ortaya koydu. Bundan dolayı çocuk terbiyesi konusunun perdesini aralar aralamaz, karşımıza ilk çıkan husus, temsiliyettir. Efendimiz (sas), çocuk terbiyesinin temsiliyet ile başladığını ve bununla devam ettiğini bizlere beyan etmiştir. Temsiliyet, sözden daha tesirlidir. Bu çağın insanları olarak en fazla ihmal ettiğimiz alan da budur maalesef. Sözlerimiz; çocuklarımıza, evimize,

hanemize ne kadar sirayet ediyor? Bu, üzerinde durup düşünmemiz gereken önemli bir husustur.

Efendimiz'in (sas) terbiyesinde yetişen çocuklar, onun (sas) sözlerinden ziyade bizzat hayatıyla terbiye olmuşlardır. Buna en önemli örnek de Efendimiz'in (sas) hanesindeki kızların nasıl iman ettiğidir. Bu konuda bir bilgi ya da rivayet yoktur. Ancak bildiğimiz bir hakikat vardır ki o da şudur: O kızlar nübüvvetin ilk günlerinde Müslüman olmuş, namaz kılmış ve babalarının getirdiği her şeyi tasdik etmişlerdir. Buradan çok önemli bir bilgi çıkarıyoruz. Allah Resûlü'nün (sas) kırk yıllık nübüvvet öncesi hayatında ortaya koyduğu ahlâk ve fiili örneklik, onlara tebliğ eden en önemli vesile olmuş, sonrasında söze gerek kalmamıştır.

Burada bir noktaya daha dikkatlerinizi çekmek istiyorum. Çocuklarımız yanımızdayken onlara İslâm'ın temel mükellefiyetlerini anlatmayı vazifemiz olarak biliriz ama çocuklarımız evlendikten sonra sorumluluğumuzun bittiğini zannederiz. Oysa Resûlullah'ın (sas) hayatına baktığımız zaman çok ilginç bir nokta yakalıyoruz: Efendimiz'in (sas), İslâm'ın ilk dönemlerinde kızı Fâtıma'ya tavsiye niteliğinde çok az şey söylediğini görüyoruz. Hatta namaz konusunda bile yok denecek kadar az bir rivayete rastlarız. Ne zaman ki Hz. Fâtıma, Hz. Ali ile evlenip Medine'nin içlerinde bir eve yerleşti, o zaman evliliklerinin ilk altı ayı Resûlullah (sas), ara ara oraya gidip o evin sakinlerini sabah namazına uyandırmıştır. Peki, Efendimiz (sas) neden evliliklerinin öncesinde değil de sonrasında böyle bir adımda bulunuyor? Bu, üzerinde durulması gereken bir meseledir. Evliliğin ilk aylarında şeytanın insanla çok uğraştığını, insanın tembellik yapabileceğini ve namazın, hususiyetle de sabah namazının önemini vurgulama adına Efendimiz'in böyle bir adımda bulunması; anneler ve babalar olarak bizlere çok önemli bir mesajdır.

İmam Gazzâlî demiştir ki: *"Eğri ağacın düzgün gölgesi olmaz. Ana, baba ve muallim düzgün bir ağaç gibi olmalıdır ki çocuk da onun gölgesi gibi dosdoğru olsun."* Çocuklarımız bizim gölgelerimizdir. Bundan dolayı onlar, söylediklerimizi değil, yaptıklarımızı yapıyor, yaşadıklarımızı yaşıyorlar. Bu konuda çok ciddi arızalarımız var maalesef... Çocuklarımız, hayatımızda bir bütünlük görmüyor. Sokakta başka, camide başka, vakıfta başka, arkadaşlarımızın yanında başka, evde başka bir kimliğe büründüğümüz için çocuklara örnek olamıyoruz. Sonra da suçu onlara atıyoruz. Mesela kendimiz namazları aksatıyoruz ama namaz kahramanı çocuklar bekliyoruz. Kitap okumuyoruz ama âlim olacak çocuklar umut ediyoruz. İnternet ve

televizyon ile münasebetimiz de belli, elimizden telefonu da düşürmüyoruz. Çocuklarımız bunları yaptığında da onları ikaz etmekten geri durmuyoruz. Söylediklerimiz ile yaptıklarımız uyuşmadığı için ne söylersek söyleyelim, ne yazık ki maya tutmuyor. Bizim ahvalimiz bundan ibaret. Peki, Allah Resûlü'nün (sas) hayatına dönüp baktığımızda neler görüyoruz?

Söylediğini yapan, yaptığını söyleyen; çok şey yapan ama yaptığının onda birini söyleyen, kendisi hakikati yaşama adına yandığı için çocukları için de yanan bir baba (sas) var önümüzde... O (sas); gecesini Rabbiyle, namazla ve Kur'ân ile geçiren; sabahtan akşama kadar da Mekke ve Medine'de insanların hidâyeti için çırpınan bir babaydı. Akşam evine döndüğünde "Çok yoruldum!" diyerek çocuklarını ihmal eden bir baba da değildi. O (sas), ne söylemişse hayatıyla tasdik ederek söylemiştir. Bir örnek verelim ki söylediklerimiz daha iyi anlaşılsın. Bir gün Efendimiz (sas), yanına Abdullah b. Abbas ile Hâlid b. Velîd'i alarak Meymûne annemizin evine gitti. Annemiz onlara süt ikram etti. Büyük bir kabın içindeki sütü önce Resûlullah'a (sas) sundu ve Resûlullah (sas) sütü içti. Süt kabını sağında oturan Abdullah b. Abbas'a (ra) vermeden önce ona: **"Abdullah! Sağ tarafta oturduğun için sütü önce içmek senin hakkındır fakat Hâlid senden büyüktür. Bu sebeple hakkını ona devretmek ister misin?"** diye sordu. Abdullah b. Abbas (ra), Resûlullah'ın (sas) dudaklarının değdiği yere benim de dudaklarım değmeli düşüncesiyle: "Hayır vermiyorum yâ Resûlullah!" dedi ve sütü içti. Sonrasında ise Efendimiz (sas), Hâlid b. Velîd'e sütü ikram etti. Sağ taraftan başlamayı pek çok kere teşvik eden Efendimiz (sas), bu olayda farklı davransaydı ve hayatındaki bütünlüğü ortaya koymasaydı farklı bir algı oluştururdu.

Gelin bu olayı biraz güncelleyelim: Misafirin yanında ortaya koyduğumuz tutum ile misafir yokken ortaya koyduğumuz tutum nasıl? Bir de bu rivayet üzerinden bir kıyas yapalım. Bu konuda çok şey söylenebilir ama önce, iki büyük insandan iki güzel söz nakledelim. Hz. Ali şöyle demiştir: *"Söz dilinin sustuğu ve amel dilinin söylediği nasihat, hiçbir kulak tarafından kovulmaz ve onun ortaya çıkaracağı fayda ile hiçbir fayda asla bir olmaz."* İmam Câfer-i Sâdık ise şunu söylemiştir: *"Dilinizi kullanmaksızın çocuklarınızı iyiliğe çağırın. Böylece çocuklarınız sizden takva, çalışkanlık, namaz ve iyilik görsün ve sizi örnek edinsin."* [Maverdî, *el-Emsâl ve'l-Hikem,* s. 219] Mesela, namazı konuşarak değil, yaşayarak anlatın. Yatsı namazının sabaha kadar yolu olsa bile ezan sesi evinize ulaştığında evinizde o an bir değişiklik olsun. "Allahu Ekber" nidâları eve gelir gelmez evde

oluşacak bir hareketlilik, abdestle barışan anne baba; çocuklara bir yönüyle namaz nasihati olacaktır.

Tahâret Eğitimi

Efendimiz (sas), çocuklarına ilk olarak neyi anlatmış, neyi öğretmiştir? Hadis külliyatımızı incelediğimiz zaman şunu görürüz: Allah Resûlü (sas) çocuk terbiyesi noktasında çocuklarına ilk olarak tahâreti anlatmıştır. Ancak tahâreti, bizim anladığımız manada sadece tek boyutuyla anlamamak gerekir. Tahâret, geniş bir kavramdır. Bunu da yine Efendimiz'in rehberliğinde anlamamız gerekecektir.

Efendimiz (sas), tahâreti üç temel mesele üzerine inşa etmiştir:

1. Efendimiz (sas); aklın, zihnin, düşüncelerin tahâreti ile selim bir itikad inşa etmiştir.
2. Efendimiz (sas), duyguların tahâreti ile mahremiyet inşa etmiştir.
3. Efendimiz (sas); beden, elbise ve mekân tahâreti ile nezafet inşa etmiştir.

1. İtikadın İnşası

Efendimiz (sas), yeni doğan bebeğin sağ kulağına ezan, sol kulağına kamet okurdu. Böyle yapılmasındaki amaç, daha dünyaya yeni gelmiş bir bebeğin aklına ve zihnine Allah'ın birliğinin nakşedilmesi idi. Hatta bir rivayete göre Efendimiz (sas) şöyle buyurmuştur: "**Çocuklara ilk öğrettiğiniz kelime 'Lâ ilâhe illallah' olsun."** [Abdurrezzak, *Musannaf*, IV, 334]

Tabii 'Lâilâhe illallah' sözünü sadece lafzî olarak öğretmekle yetinmemeli; bu söz, çocuğun anlayabileceği bir dilde anlatılmalıdır. Ona, sorular sorabileceği ve bu sorularına da ikna olacağı cevaplar alabileceği bir zemin hazırlanmalıdır. İtikadın inşası meselesinde Efendimiz'in (sas) dünyasından bunu öğreniyoruz.

Lâ ilâhe illallah'ı çocuklarımıza öğretiyoruz. Peki bunun altını doldurabiliyor muyuz? Çocuk 'Allah'tan başka ilah yoktur' sözünden ne anlıyor, bunu hiç sorguluyor muyuz? Allah'ın varlığı, nasıllığı gibi konularda çocuğun zihninde bir şeyler oluşmuş mu? Şeytan deyince çocuk, Allah'ın rakibi bir varlık mı anlıyor yoksa Allah'ın âsî bir kulunu mu anlıyor? Melek denilince çizgi filmlerde aktarıldığı gibi Allah'ın kızları suretinde olan varlıklar mı aklına geliyor? Ahirete iman, cennet cehennem

konusunda neler biliyor, neler algılıyor? Sizin anlattığınız şeyler çocuğun dünyasında nasıl yankı buluyor? Bunları sorgulamamız lazım.

Çocuğun sorduğu sorulara da hiçbir şekilde kızmadan cevaplar bulmak gerekir. Mesela, çocuk: "Beni Allah yarattı ise Allah'ı kim yarattı?" şeklinde sorular sorabilir. Çocuğun sorabileceği bu tarz sorulara onun algılayabileceği şekliyle, basit bir örnek üzerinden Allah'ın varlığını anlatılmalı ve ikna olması için de örnekleri çoğaltmalısınız. Allah gibi hiçbir varlığı sevmemesini, Allah gibi hiçbir varlıktan korkmamasını, Allah gibi hiçbir varlıktan ümit etmemesini, Allah gibi hiçbir varlıktan istememesini yine onun anlayacağı bir dille ona aktarmalısınız ki onun zihnine, selim bir Allah inancını nakşedebilesiniz.

Cennet ve cehennemi aktarırken onun dünyasına hitap edecek kelimeler üzerinden konuşmalısınız. Bir arkadaşımızın oğlu, babasına şöyle bir şey demiş: "Baba! Peygamberimiz'i Allah'tan daha çok seviyorum çünkü Allah'ın cehennemi var ama Peygamberimiz'in (sas) cehennemi yok." Çocuk böyle algılıyor. Bazen hiç düşünmediğiniz şeyler, çocuğun aklına gelebilir. Bundan dolayı itikad, iman ve tevhid meselesini, onun dünyasına girerek onun anlayabileceği bir basitlikle anlatmak durumundayız. Eğer bunu yaparsak Efendimiz'in (sas) yaptığı gibi çocuğun dünyasına koyacağımız ilk şey, 'Lâ ilâhe illallah' olur.

Bu söylediklerimizin hepsini 8 yaşından itibaren Efendimiz'in (sas) yanında bulunmuş olan Abdullah b. Abbas üzerinden örneklendirelim. Abdullah b. Abbas anlatıyor: "Bir gün Allah Resûlü'nün bineğinin arkasına binmiştim. Yolda bana: '**Yavrucuğum! Sana bazı sözler öğreteceğim; onları ezberle, hiçbir zaman aklından çıkarma!'** dedi. Şöyle devam etti: **'Allah'ın hakkını korursan Allah da seni korur, onu istediğin zaman yanında bulursun. Geniş zamanda Allah'ı an ki Allah da dar zamanda seni ansın, imdadına yetişsin. Bir şey isteyeceğinde sadece ve sadece Allah'tan iste! Yardıma ihtiyacın olduğunda sadece ve sadece Allah'tan dile! İyi bil ki bütün insanlar sana yardım etmek istese Allah dilemediği sürece hiç kimse sana yardım edemez. İnsanların hepsi istese bile Allah'ın dilediği bir musibeti asla kaldıramazlar. İyi bil ki zafer, sabırla elde edilir. Hoşuna gitmeyen durumlara sabretmekte pek çok hayır vardır. Genişlik, sıkıntıdan sonra gelir. Zorlukla birlikte kolaylık vardır. İyi bil ki başına gelenler bir hatandan dolayı gelmediği gibi yapmış olduğun hatalar da musibetine neden olmaz. Allah'ın yazıp takdir ettiğinden başkası olmaz. Kalem kurudu, sahifeler dürüldü.**

Allah'ı severek ve yakîn ile yani görüyormuşçasına O'na ibadet et!" [Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, I, 293; Taberânî, *Mu'cem*, XI, 123; İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-Gâbe*, 3035] Efendimiz (sas), sekiz yaşındaki bir çocuğa korkuda, ümitte, rızıkta, hayatın diğer alanlarında tevhidi böyle öğretti ve babalara da âdeta şöyle dedi: "Çocuğunu bir gün arabaya al, onunla sohbet et. Sadece bir hocaya göndermekle mükellefiyetini yerine getiremezsin." İşte İbn Abbas üzerinden itikad inşası meselesinde bizlere verilen mesaj böyledir.

2. Mahremiyetin İnşası

Mahremiyet, giderek kaybettiğimiz bir değer ve her geçen gün daha fazla kayba uğruyor. Edep, hayâ, iffet; ne yazık ki modern insan olarak hayatımızdan çekip giden kavramlar. Karşı cins ile laubali bir şekilde konuşmayan, bundan utanan bir insan; alaya alınıyor şu an! Mahremiyet, diğer konular gibi sözle değil, temsiliyet ile inşa edilir. Çocuk, utanma duygusunu sizin üzerinizden kazanabilir. Öyleyse mahremiyet konusunda çok daha dikkatli olmalı ve bu konuda gereken tedbirler alınmalıdır. Sakın şunu düşünmeyelim: "Çocuktur anlamaz; şimdi şöyle şöyle elbiseler giydirebiliriz, şöyle şöyle yaparak onu dışarı çıkarabiliriz." Bu düşüncelerimiz, insanı ileride artık telafisi güç olan noktalara kaydırabilir. Yaşı küçükken çocuğunuza terbiye adına ne verirseniz sonraki günlerde de onu alırsınız.

Ebû Said el-Hudrî, Efendimiz'i (sas) tasvir ederken: *"Allah Resûlü, genç bir kız kadar utangaçtı."* demiştir. Bu söz bize şunu söyler: "Genç kız utanır, erkek de genç kız kadar utanmalıdır." Utanma duygusu, güzel bir duygudur. Bazılarının bunu alaya aldığına bakmayın. Ayıp kavramını hayattan çıkarmak, en büyük ayıptır. Bu kavram önemsenmeli, bazı şeyler ayıplanmalı; çocuk da bunu bilmelidir. Nitekim Allah Resûlü (sas) şöyle buyurmuştur: **"İlk peygamberlerden beri, halkın hatırında kalan ve devamlı söylene gelen bir söz vardır: 'Utanmadıktan sonra dilediğini yap!"** [Buhârî, "Enbiyâ" 54, "Edeb", 78]

Yatak odasına giriş meselesi, çocuklara öğretilmesi gereken bir meseledir. Anne ve baba olarak bizler; bu hususta onlardan beklediğimiz edebi, onların odalarına girerken ortaya koymalıyız. Kaç yaşlarında olursa olsun, çocuklarımızın odalarına kapı çalmadan girmeyerek fiili anlamda onlara bu işi göstermeliyiz.

Bu meseledeki başka bir husus da bebek bile olsa çocuğun altının temizlenmesi başkalarının yanında yapılmamalıdır. Bu konuda bebeklikten

itibaren mahremiyet aşısı yapmalıyız ki bu aşı, ileride yavrumuzun ruhunda meydana gelebilecek hastalıkları önleyebilsin ya da hastalığın yayılmasına mani olabilsin.

Mahremiyet konusunda bize çok şey söyleyen bir rivayet de şu şekildedir: Ümmü Seleme vâlidemiz şöyle nakletmektedir: "Resûlullah'ın (sas) yanında bulunuyordum. Meymûne de oradaydı. Âmâ bir sahâbî olan İbn Ümmü Mektûm çıkageldi. Bu hadise, örtünme emri geldikten sonra yaşanmıştı. Efendimiz (sas) bize: **'Perde arkasına çekilin!'** buyurdu. Biz: 'O âmâ değil mi ey Allah'ın Resûlü? Bizi göremez.' dedik. Bunun üzerine Efendimiz (sas): **'Siz de mi âmâsınız, onu görmüyor musunuz?'** buyurdu." [Ebû Dâvûd, "Libâs", 34; Tirmizî, "Edeb", 29] Efendimiz (sas) burada aslında şunu söylemek istiyor: Âmâ bile olsa yabancı bir erkeğin yanında rahat davranırsan bu durum sende yavaş yavaş alışkanlık kesbedecek, bu sefer gören insanın yanında da rahat davranacaksın. Öyleyse karşındakinin gözü görmese de sen, kendini koruma adına bir refleks ortaya koy ki o mahremiyet duygusu zedelenmesin.

Yine örneğimizi İbn Abbas üzerinde verelim. Efendimiz (sas), her gün bir hanımında kalıyordu. Bundan dolayı 7-8 günde bir, bir hanımına sıra geliyordu. Meymûne vâlidemiz, İbn Abbas'ın (ra) teyzesidir. Bu yüzden İbn Abbas bazı gecelerini, Meymûne vâlidemizin odasında Efendimiz (sas) ile beraber geçiriyordu.

Meymûne vâlidemizin yerinde olsanız sıranızın geldiği gün, 10 yaşındaki yeğeninizi evinize alır mıydınız? Biraz düşününce bunun mâkul bir şey olmadığını anlarsınız. Biraz merak edip araştırırsanız Meymûne validemizin, İbn Abbas'ı odaya almaya pek gönlü olmadığını görürsünüz ama İbn Abbas, izni teyzesinden değil Efendimiz'den (sas) almıştır. Böylece anlayışı ve zekâsı dipdiri olan İbn Abbas, Peygamberin gecesini kaydedip nesillere nakletmiştir. Bugün hadis külliyatımızın içerisinde Efendimiz'in (sas) uykusunu, son tesbihatını, gece namazını, gece namazında okuduğu sûreleri, namazdan sonraki istirahatini, sabah namazına hazırlanışını, namaza yürüyüşünü sadece Hz. Âişe'nin ve İbn Abbas'ın rivayetlerinden öğrenebiliyoruz.

Abdullah b. Abbas (ra), Efendimiz'in (sas) bir gecesini şöyle anlatıyor: "Bir gece teyzem Meymûne'nin misafiriydim. Kaldığımız odada bir yer yatağı vardı. Yatacağımız sırada teyzem, iki parça örtü getirdi. Onlardan birini başucumuza koydu, diğerini ise açtı. Bir parçasını yatacağımız yerin altına serdi, diğer parçasını da üstümüze... Ben yatağın sağ tarafında

uzanmıştım. Teyzem beni yatırmaya çalışıyor, ben de yatıyormuş gibi yapıyorum ama Resûlullah'ın ne yapacağını gözleyeceğim için uyumuyordum. Bir müddet sonra Resûlullah geldi. Eğildi bana baktı ben uyuyormuş gibi yaptım. Sonra örtüsünü aldı, kendine sardı ve elbiselerini öyle çıkarttı. Sonra teyzemin bulunduğu tarafa uzandı. Gecenin ilerleyen kısmında üzerine örttüğü örtüyü kendine sarmış bir hâlde kalktı. Abdest almak için su tulumuna uzanınca ben de kalkmak istedim, sonra kendi kendime dedim ki: 'Kalkma Abdullah! İzle bak ne yapacak' ve izledim. Abdest aldı ve elbiselerini giyerek örtüyü üzerinden açtı. Sonra da namaza durdu ve Âl-i İmrân Sûresi'nin 190. âyetinden itibaren okumaya başladı. Hemen kalktım, ben de abdest aldım ve Resûlullah'ın (sas) soluna, arkasına doğru namaza durdum. Allah Resûlü (sas), namaza durduğumu görünce eliyle beni sağ yanına doğru çekti. Ben yine soluna geçtim. Böylece ikişer ikişer, en son tek olmak üzere tam 13 rekât namaz kıldık. Sonra döndü bana dedi ki: **'Neden sağımda durmadın?'** Dedim ki: 'Yâ Resûlullah! Sen Allah Resûlü'sün, ben nasıl senin yanında durabilirim ki?' Bu sözüm onun (sas) çok hoşuna gitti ve: **'Allah, ilmini ve anlayışını artırsın.'** diye dua etti. Sonra yanına oturdum. Yanağını yanağıma dayadı. Öyle bir sevinmiştim ki bu hâle... Bir müddet sonra baktım, öylece uyudu. Ben de rahatsız olmasın diye nefesimi bile tutmaya çalıştım. Aradan bir müddet geçmişti ki Bilâl'in sesi duyuldu, sabah namazı vakti gelmişti. Hemen kalktı, abdest aldı ve mescide gitti. Ben de onunla beraber gittim." [İbn Sa'd, *Tabakât*, VI, 321; İbn Hacer, *el-İsâbe*, II, 1075; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, VII, 81, 82]

Mahremiyet açısından Efendimiz'in (sas) İbn Abbas'a verdiği ders budur. Bu dersi alan birisi, artık evinde edebi ihmal etme adına uygunsuz hâllerde olabilir mi?

3. Nezafetin İnşası

Nezafet, temizlik demektir. Allah Resûlü (sas): **"Temizlik, imanın yarısıdır."** buyurmuştur. [Müslim, "Tahâret", 1] Nezafet meselesini imanla ilişkilendiren Efendimiz (sas), çocuklara da ilk terbiye dersi olarak nezafeti takdim etmiştir. Efendimiz'in (sas) ortaya koyduğu bu mesele, Kur'ân'ın da en temel meselesidir. Tam 31 âyette tahâret işlenir; bunların yarısı maddî tahâretten, diğer yarısı ise manevi tahâretten söz eder.

Nezafet meselesini ele almaya başladığımız zaman, hadisler bize, üç temel nezafetten yani temizlikten bahseder: Beden, elbise ve mekân

temizliği. Bu üç konuya dair Efendimiz'in (sas), çocukları da uyardığı uygulamaları ve sözleri vardır.

Efendimiz (sas) Buhârî'de geçen bir hadiste şöyle buyurmuştur: **"Her Müslüman'ın haftada en az bir defa başını ve vücudunu yıkaması onun üzerinde bir haktır."** [Buhârî, "Cuma", 12; Müslim, "Cuma", 9] Bu, beden temizliğidir. Tırnak kesiminden tutun da vücuttaki kılların temizlenmesine kadar bu meselenin her ayrıntısı için Efendimiz (sas) uyarılarda bulunmuş ve bu hususu çocukların gündemine sokmuştur. Yine mesela, Ebû Dâvûd'da geçen bir rivayet şu şekildedir: Efendimiz (sas), mescitte bir adam gördü, saçları darmadağınıktı. Bunun üzerine: "**Bu adam, elbisesini yıkayacak bir şey bulamıyor mu!"** buyurdu. [Ebû Dâvûd, "Libas", 14] Burada Efendimiz (sas), nezafet meselesinin elbise noktasına dikkat çekmiştir. Mekân temizliği noktasında ise konunun önemini, bir Müslüman'ın imanını yansıtacak şekilde temsil etmesinde görebiliyoruz.

İbn Abbas nezafetin inşası konusunda da Resû-lullah'tan (sas) çok şey almıştır. Abdullah b. Abbas, Resûlullah'ın (sas) iki kabrin yanından geçerken şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: **"Bu kabirlerde yatanlar azap görmektedirler. Ama büyük bir şeyden dolayı azap görmüyorlar. Bunlardan biri, insanlar arasında söz taşırdı. Diğeri ise idrarını üzerine sıçratmaktan sakınmazdı."** [Buhârî, "Cenâiz", 34; Müslim, "Cenâiz", 28; Beyhakî, *Sünen*, s. 124]

Abdullah b. Abbas (ra) hayatı boyunca bu saydığımız örneklerde olduğu gibi Efendimiz'den (sas) nezafet adına birçok söz duymuş ve bir çok uygulamaya şahit olmuştur. Bunlardan kendi dünyasına çok önemli mesajlar almıştır. Mesela, her cuma namazından önce gusül abdesti almayı kendisine âdet edindiğini bildirmiştir. İnsanlar: "Her cuma gusül alıyorsun, bu vacip midir? Allah Resûlü'nün (sas) bu konuda bir sözü mü var?" diye sorunca İbn Abbas şöyle dedi: "Resûlullah (sas) bir gün mescide girdi. O gün, insanlar yünden elbiseler giymişlerdi. Yağmur yağmış, mescit küçük olduğu için mescide çok hoş olmayan kokular yayılmıştı. Allah Resûlü (sas) şöyle buyurdu: **'Ey insanlar! Cuma günü gusül alın! Bulabildiğiniz kadarı ile koku sürünerek mescide gelin!**' Ben, Allah Resûlü'nün (sas) tavsiyesine uygun bir biçimde hareket ediyorum. Üzerimize vacip olan bir şey değildir ama ben yapmaktan hoşlanıyorum." [Ebû Davûd, "Tahâret", 130] Burada, tahâretin İbn Abbas'ın hayatındaki tesirini görebiliyoruz.

Efendimiz'in (sas) çocuklara ilk öğrettiği meseleler hakkında söylenecek şeyler bunlardır. Allah, istifade etmeyi bizlere nasip eylesin. Bizlere,

çocuklarımızın itikadını inşa edebilecek ameller nasip eylesin. Mahremiyeti hayatımızda derinleştirsin ve bunu çocuklarımıza da yansıtsın. Nezafet meselesinde de bir Müslüman'a yakışır tarzda; bedeniyle, elbisesiyle, mekânıyla bizlere ve çocuklarımıza birer tahâret âbidesi olmayı nasip eylesin. Âmin.

6.
Çocuk Terbiyesinde İki Önemli Azık: Muhabbet ve Merhamet

Sahâbe, Mescid-i Nebevî'de Efendimiz'in (sas) etrafında tabir-i caizse bir annenin etrafındaki çocuklar gibi nurdan bir halka oluşturmuş, Efendimiz (sas) de onlara cennet hayatını anlatıyordu. Efendimiz (sas): **"Allah, öyle nimetler verecek ki ne göz görmüş, ne kulak işitmiş, ne hayaller ona erişmiştir!"** deyince orada bulunan bir bedevî: "Yâ Resûlullah! Cennette at var mı? Orada ata binebilecek miyiz?" diye sordu. Bedevînin bu sorusuna Efendimiz (sas) şu cevabı verdi**: "Eğer Allah seni cennete koyarsa orada canının her çektiğini, gözünün her hoşlandığını karşında bulacaksın."** [Tirmizî, "Cennet", 11]

Ebû Hüreyre'nin naklettiği bir diğer rivayete göre de Efendimiz (sas) şöyle buyurdu: **"Bir adam, cennette o kadar nimetin içerisinde olmasına rağmen Rabbinden ziraat ile meşgul olma talebinde bulunacak. Rabbimiz, ona: 'Sen istediğini burada buluyorsun. Bu kadar nimetin içerisinde ziraat ile neden uğraşacaksın?' dediğinde, adam: "Ziraat ile uğraşmak hoşuma gidiyor yâ Rabbi.' diyecek. Rabbi de ona izin verecek, o da ekmeye başlayacak ve ektikçe de dağlar gibi bir mahsul kaldıracak. Sonra Rabbi: 'Ey Ademoğlu! Senin gözün doymaz ama al bakalım bunu!' diyecek."** O anda bedevîlerden birisi ayağa kalkıp şunu söyledi: "Yâ Resûlullah! Cennette de ziraat yapmayı isteyen biri ya Kureyş'ten ya da ensârdandır. Çünkü onlar çiftçiler, biz ise çiftçi değiliz. Biz cennete girsek yatmayı isteriz, onlar ise çalışmayı ister." Bunun üzerine Peygamber (sas) azı dişleri görününceye dek güldü. [Buhârî, "Kirâe'l-Ard", 3]

Bu iki rivayet üzerinden çok şeyler alınır fakat iki nokta üzerinde duracağım: Sohbet, ruhların gıdasıdır. Ashâb-ı kirâm sohbet ile yetişti. Bizim de bunu azık olarak edinmemiz gerekiyor. İkinci bir husus ise şudur:

Efendimiz (sas), cenneti onların nazarına verdi. Dünyada iken cenneti ve cehennemi anlattı. Bu, bize şu mesajı verir:

"Dünyadasın ama ahirete yönelik çalış, ahiret öncelikli ol. Asla dünyevîleşme batağında batma! Ahireti unutursan yok olursun, rezil ve rüsva olursun. Bunu bil ki ona göre yürüyesin."

İki Önemli Azık

İnsanın evlatla imtihanının ne kadar zor olduğu hepinizin mâlumudur. Biz de meselenin ehemmiyetini gündemimize alarak işin neticesinde sevinenlerden olma adına mesajlar almaya çalışıyoruz. Bu başlık altında çocuk terbiyesinde olmazsa olmaz iki azığı konuşacağız. Neden azık diyoruz? Diyelim ki uzun bir yola çıktın. Eğer heybene azık almazsan yolda perişan olursun, çöl ortasında kalmış bir bedevî gibi kalabilirsin. Ne yiyecek var ne de içecek... Çocuk terbiyesi dediğimiz şey de uzun bir yolculuk olduğuna göre böylesi uzun bir yola azıksız çıkmak, yolda kalmaya baştan razı olmak demektir.

Peki nedir bu azıklar? *Muhabbet* ve *merhamet*. Çocuk terbiyesinin olmazsa olmaz iki kavramıdır, muhabbet ve merhamet. Efendimiz (sas), bu iki kavramın tesisi noktasında bize çok önemli şeyler söylemiştir. Efendimiz'in (sas) söyledikleri üzerinden bu iki kavramı öğrenmeye çalışacağız.

Muhabbet

Muhabbet, çocuk terbiyesinin tohumudur. Çocuğunuzun kalbine muhabbet tohumu atmadan ondan bir mahsul bekleyemezsiniz. Öyle ki bu tohum, yolun daha en başında heybenize aldığınız azık olmalıdır. Eğer çocuk terbiyesinde muhabbeti azık olarak edinmemişseniz asla çocuklarınızla doğru bir iletişim kuramazsınız. Anne ve babalar olarak çocuklarımızı seviyoruz. Onlar, bizlerin göz aydınlığı, çok büyük bir nimet ancak şöyle bir problemimiz var: Bazen çocuğumuza sevgimizi yansıtma noktasında arızalar yaşıyoruz ve çocuğumuzu sevgimizden mahrum ediyoruz. Çoğu zaman da bunu farkına varmadan yapıyoruz. Yoksa hangi aklı başında anne baba evladını sevmez ki? Bazı anne babalar da evlatlarına karşı sevgisini aşırı bir şekilde göstermekte. Bu noktada nübüvvet medresesi her zaman itidal çizgiye davet etmektedir.

Muhabbet, anne ve babanın evlatlarına karşı yüreklerine konmuş bir azıktır. Anne babalar bu azık sayesinde çocuk dediğimiz imtihana

tahammül edebiliyor. Mesela, bazı kardeşlerimizin bu hususta daha ağır bir imtihanı vardır: Evlatları yürüyen bir âyettir. Ne demek istiyorum? Mesela engellidir, bedensel veya zihinsel bir eksiği vardır, Allah öyle yaratmıştır. Hatta bu imtihanı çok daha ağır şekilde yaşayan anne babalar da vardır. Otuz-kırk senedir çocuğunu sırtında taşıyor, ona öyle bir hizmet ediyor ki akıllara durgunluk veriyor. Bunu ancak çocukla ebeveyn arasındaki muhabbet bağıyla anlayabiliyoruz.

Efendimiz (sas): **"Biri birini severse sevgisini izhar etsin."** buyurdu. Ebû Dâvûd'da Enes b. Mâlik'in nakliyle geçen rivayeti aktaralım. Enes b. Mâlik anlatıyor: "Allah Resûlü'nün (sas) huzurunda bir adam vardı. Bir başka şahıs, ona uğrayıp gitti. Efendimiz'in (sas) huzurundaki kimse: 'Ey Allah'ın Resûlü! Ben bu kişiyi gerçekten seviyorum.' dedi. Resûlullah (sas): **'Peki, sevdiğini ona bildirdin mi?'** buyurdu. Adam: 'Hayır.' dedi. Efendimiz (sas): **'Ona bildir.'** diye buyurdu. Adam, hemen kalkıp o şahsa yetişti ve: *'Ben seni Allah için seviyorum.'* dedi. O da: 'Beni kendisi için sevdiğin Allah da seni sevsin.' karşılığını verdi." [Ebû Dâvûd, "Edeb", 113] Peki, bu sadece kardeşler arasında geçerli bir hakikat midir? Hayır. Pekala çocuklarınız için de bu geçerlidir. Çocuğunuzla aranızdaki bağ, sadece onun evladınız olmasından ibaret değildir. O sizin aynı zamanda din kardeşinizdir. Bu noktada parantez açarak sürekli hataya düştüğümüz bir meseleyi de dile getirmek istiyorum. Var olan bir bağ üzerine yeni bir bağ kurulduğu zaman eski bağlar iptal olmaz. Fakat biz çoğu zaman eski bağları iptal etmek gibi bir hataya düşüyoruz. Netice itibariyle aynı iman ailesinin mensubu olduğumuz için çocuğumuz, aslında bizim iman kardeşimizdir. Burada bize verilen mesaj şudur: Sevginizi izhar edin. Sakın bunu yüreğinizde saklamayın. Seviyorsanız sevginizi bir şekilde söyleyin. Söylemekten korkmayın çünkü sevgi; harcandıkça bitmeyen, harcandıkça çoğalan bir nimettir. Bundan dolayı sevginin çoğaltılması ve üretilmesi noktasında elinizden geldiğince üst çizgileri zorlayın. Çocuklarınız için de bunu uygulayın.

Efendimiz'in (sas) hayatına baktığımızda çocukları ne kadar çok sevdiğini görüyoruz. Çocuklara, onları sevdiğini çokça söylemiştir. Hz. Hasan ile Hz. Hüseyin'i, Enes b. Mâlik'i, Zeyd b. Hârise'yi nasıl sevdiğini sayfalar dolusu rivayetlerden okuyoruz. Akra' b. Hâbis isimli bedevî liderlerden biri, bu sevgiye şâhit olanlardan... Ebû Hüreyre (ra) anlatıyor: "Resûlullah (sas), bir gün torunu Hasan'ı öptü. O sırada yanında Akra' b. Hâbis oturmaktaydı. 'Benim on çocuğum var ama hiçbirini öpmüş değilim.' dedi.

Bunun üzerine Resûlullah (sas), ona: **‘Allah senin yüreğinden şefkati almışsa ben ne yapabilirim ki? Merhamet et ki merhamet bulasın!’** diye buyurdu.” [Buhârî, “Edeb”, 18; Müslim, “Fezâil”, 65]

Efendimiz (sas), burada sevginin yansıtılması adına çok şey söylemiştir. Eskiden babalar, sevgilerini izhar etmiyor, “Eğer seversem çocuk şımarır” diye düşünüyorlardı. Bundan dolayı 30-40 yıl beraber yaşadıkları hâlde bir kez olsun evladını alnından öpmemiş babalar biliyoruz. Erzurum’da yaşı çok ilerlemiş bir amcaya şunu söylemiştim: “Efendimiz (sas), hanımını yanında gezdirirdi, çocuklarına da sevgi gösterirdi. Sen geziyorsun, teyze hanım üç metre arkandan geliyor.” Bana şöyle bir şey söyledi: “Evladım! Doğru diyorsun da biz öyle bir zamanda yetiştik ki Cihan Harbi’nde aramızdan onlarca insan şehit oldu. Geriye dul kadınlar ve yetim çocuklar bıraktılar. Biz onlar üzülmesin diye yan yana gezmedik. Yetim çocuklar, babasız kaldıkları için üzülmesinler diye biz evlatlarımızı sevmedik onların yanında.” İşte Anadolu irfanı budur! Tabii bu hâl değişti, şimdi farklı bir hâldeyiz. Bu meseleyi sünnet üzere tekrar ele almak durumundayız. Eğer yakın akrabalarımızın içinde dul hanımlar, yetim çocuklar varsa bu konuda hassas davranmak güzel bir şeydir ama genel anlamda çocukları bundan mahrum etmek, büyük sıkıntılara sebep olur.

Bir babanın oğluna yazdığı mektubun ilk paragrafını aktarmak istiyorum: *“İzzetli, saâdetli, faziletli, mârifetli, hakikatli, diyanetli, siyanetli, yar-ı ğarım, sırrım ve oğlum Fehim es-Seyyid İsmâil Efendi huzuruna... Gül-deste-i dua, sünbül beste-i sena ihdası ile pürsiş-i hatırı latifeleri cümleye takdimden sonra mübarek didelerin bus edip Hüda-yı Müteal Hazretlerinin, Hafız ismine emanet veririz.”* Böyle bir mektup/hitap karşısında taş olsa erir. Bu nasıl bir muhabbettir! Mektubu, Erzurumlu İbrâhim Hakkı Hazretleri, oğlu Fehim es-Seyyid İsmâil’e yazmıştır. İşte muhabbetin yansıtılması budur ve bizden de bu istenir. Çocuklarınızda muhabbet adına attığınız tohumlar filizlenip meyve verecek ve inşallah bu mesele güzel bir boyuta ulaşacaktır. Unutmayın ki çocuğunuza verdiğiniz sevgi, şeytanın ve şeytanlaşmış insanların tesirini kıran en önemli ilaçtır. Efendimiz (sas) bir gün sahâbeye: **“Ümmetimin çocuklarına, şeytanın ortak çıkmasından korkarım!”** demiştir. “Yâ Resûlullah! Böyle olmaması için şeytanın tesirini nasıl kırabiliriz?” diye sorulduğunda Efendimiz (sas), şu şekilde cevap vermiştir: **“Onlara sevgiyi ve hayâyı öğreterek!”** Ancak bu şekilde şeytanın onlar üzerindeki telkinini kırabilirsiniz. Aksi hâlde o boş

bıraktığınız yeri, şeytan ve şeytanlaşmış insanlar doldurur. Bu da Allah muhafaza çocuklarımızı yanlış işlere sevk ettirebilir.

Burada sorulması gereken sorular şudur: Çocuklarımıza muhabbeti nasıl tâlim ettireceğiz? Hangi kitabı okutursak muhabbeti öğretmiş oluruz? Çocuklarımız, hangi hocanın yanında ders alırsa bu konudaki ihtiyaçlarını giderebilirler?... Bu soruları artırmak mümkün fakat cevap, bunların hiçbirinde saklı değildir. Elbette bunun cevabını da nebevî medreseden öğreneceğiz.

Hz. Ebû Bekir'in oğlu Abdurrahman, genç bir sahâbîdir. Bazen kendinden yaşça büyük sahâbîlere bazı meseleleri sorarak öğrenen meraklı bir isimdir. Yine bir gün, kendinden yaşça büyük bir sahâbîye: *"Size, Resûlullah'ın (sas) sevgi adına söylediği bir sözü ulaştı mı?"* diye sordu. O soruya muhatap olan sahâbî efendimiz, şöyle dedi: "Biz Resûlullah'tan (sas): **'Sevgi verasetle kazanılır.'** diye işittik." [Hâkim, *el-Müstedrek,* VII, 320]

Sevgi, anne babanın evladına miras bıraktığı bir duygudur. Bundan dolayı sevgi meselesini evimizde çok farklı bir biçimde ele almamız gerekir. Çocuklarımıza sevgimizi yansıtmak boynumuzun borcudur. Tabii bunu yaparken çocuklarımızın sevmesi gereken şeyleri de onlara öğretmemiz gerekir. Mesela; Allah'ı, Kur'ân'ı, Resûlullah'ı (sas), sahâbeyi, İslâm büyüklerini, alnı secde gören bütün Müslümanları sevmeyi onlara öğretmeliyiz. Hem konuşarak hem yaşayarak öğretmeli, gerektiğinde bunu sofralarımıza da taşımalıyız. Bir evin sofrası, o evin suffasıdır. Sofranın başında bunu konuşmazsak çocuk bunu öğrenemez. Sonra da çocuğumuza dair karşılaştığımız problemlerde "Niye şöyle oldu, niye böyle oldu?" der dururuz.

Burada unutmamamız gereken bir hakikat daha var: "Allah'ı sevmek, imanın bir hakkıdır. Peygamberi sevmek, Allah'ın bir hakkıdır. Sahâbeyi ve Ehli Beyt'i sevmek ise Resûlullah'ın (sas) bir hakkıdır." Üçünün de delili Kur'ân'da vardır.

Allah'ı sevmek, imanın bir hakkıdır: "***İnsanlardan kimileri vardır ki Allah'tan başka bazı varlıkları Allah'a denk ilah sayar da bunları Allah'ı sever gibi severler. İman edenler ise en çok Allah'ı severler..."*** [Bakara, 2/165]

Resûlullah'ı (sas) sevmek, Allah'ın bir hakkıdır: ***"De ki: 'Eğer Allah'ı seviyorsanız bana uyun ki Allah da sizi sevsin ve günahlarınızı bağışlasın. Allah çok bağışlayan, çok esirgeyendir."*** [Âl-i İmrân, 3/31]

Sahâbeyi ve Ehli Beyt'i sevmek, Resûlullah'ın (sas) bir hakkıdır**: "Allah'ın, iman edip dünya ve âhirete faydalı işler yapan kullarına verdiği müjde işte bu! De ki: 'Sizden yakınlığa (Ehl-i Beyt'ime) sevgi duymanızdan başka bir karşılık istemiyorum.'..."** [Şûrâ, 42/23]

1. Allah Sevgisi

Allah sevgisi, sevgilerin en başıdır. Allah'tan başka hiçbir şeyi Allah gibi sevemeyiz. Söz konusu olan Peygamber (sas) bile olsa... Çünkü peygamberi, Allah'a rağmen değil, Allah emrettiği için severiz.

Allah'ın "Sev" dediğini severiz ve Allah sevgisini, her sevginin üzerinde tutarız. Allah'ı sevdiğimizi sadece dil ile söylemekle de yetinmeyiz. Mesela, bu sevginin en büyük işareti olan "Allahu Ekber" nidâsı, evimize süzülür süzülmez, ona icabet ederiz. İşte sevgimizin isbatı, muhabbetin tarifi ve tâlimi budur. Eğer ezanı duyuyor da bir babanın ve annenin hayatı değişmiyorsa orada Allah sevgisinden söz edilemez.

Çocuğunuzdan bir şey istiyorsunuz, "Vallahi ben yapmadım baba!" diyor ama biliyorsunuz ki yalan söylüyor. Ne yapacaksınız? "Vallahi" dediği için işlediği suç ne kadar büyük olursa olsun, onu doğru kabul etmelisiniz. Allah sevgisi böyle aşılanır. Buhârî'de geçen bir rivayete göre Hz. Îsâ (as), bir kişinin hırsızlık ettiğini görmüş ve ona: *"Sen mi çaldın?"* diye sormuştur. Adam: "Vallahi ben çalmadım" deyince Hz. Îsâ (as) ona şöyle demiştir: *"Sen doğrusun, benim gözüm yanlış!"* [Buhârî, "Enbiyâ", 48] İşte budur muhabbetullah. Allah sevgisini çocuklarımıza böyle işlediğimiz zaman bu sevgi, onlara sirayet eder.

Bir toplulukta Allah'ın adı anıldığı zaman ruh hâlinizde en ufak bir değişiklik olmuyorsa orada muhabbetullahtan bahsedemeyiz. Aynı şekilde Allah'ın kelâmı konuşulduğu vakit, mevzu sadece Kur'ân'ı abdestli/abdestsiz tutmanın etrafında dönüyorsa, rahlenin başında yüreklerimiz titremiyorsa orada muhabbetullahtan söz edemeyiz. Olması gereken, böyle bir ortamda çocuğumuza usûlünce edep tâlimi yapmaktır. Allah'ı sevmek, sözle değil amelle olur ve bunu çocuğumuza bir şekilde öğretmemiz şarttır.

Çocukların zihin dünyasına Allah sevgisini aşılamanın en önemli yolu, nimetin tezekkürüdür. Nimetin tezekkürü, muhabbetin ziyadeleşmesine de vesile olur. Allah, sayısız nimet vermiş. Hepsine "Elhamdülillah!" deyin ki çocuğunuz duysun. "Evladım! Şu yok, bu yok" diyerek eksikleri saymak yerine, "Şu var, bu var" diye varları saymaya başladığınız zaman, çocuk

“elhamdülillah” demeyi öğrenir ve Allah sevgisi, onun yüreğine âdeta bir çivi gibi nakşedilir.

2. Peygamber Sevgisi

Gelelim, Peygamber (sas) sevgisine... Mesela, Allah Resûlü’nün (sas) adı anılıyor. Allah Resûlü’nün adı anılırken onun (sas) şanına yakışır bir cümle yok dilinizde... Televizyonda bir adamı dinliyorsun, adam ayak ayak üstüne atmış: “Muhammed Peygamber şöyle, Hz. Peygamber böyle...” diyor. Çocuğun da orada seninle birlikte o adamı dinliyor. Sonra da çocuğuna: “Peygambere karşı saygılı ol!” diyorsun. Çocuk, hâlâ saygılı oluyorsa bu, Allah’ın bir ikramıdır. Bir anne ve baba, Efendimiz’in (sas) adını duyar duymaz nasıl farklı bir hâle bürünmez. Bir hayalden mi bahsediyoruz? Kendi anne ve babalarınızı bir düşünün... Anne ve babalarımız, okuma yazma bile bilmeyen eli öpülesi insanlar, sizin bildiğinizin yarısının yarısını bilmezdi ancak onların bir kez Kur’ân dediğine şahit olmamışsınızdır. Onların dilinde “Kur’ân-ı Kerîm” sözü vardır. Hadis demezler, “Hadis-i Şerîf” derler. Peygamberimiz’in (sas) adı anıldığı zaman yürekleri titrer, elleri kalplerinin üzerinde: *“Allahumme salli ala Muhammed”* derler. Onun (sas) adı anıldığında hayatlarında bir şeyler değişirdi. Çocuk, bunları gördüğü için peygamber sevgisine sahip oluyordu.

3. Sahâbe Sevgisi

Gelelim sahâbe sevgisine... Sofranın başına oturdunuz, o gün Enes b. Mâlik’i (ra) misafir ettiniz sofranıza ve onu konuşuyorsunuz. Çocuklar o kadar aşina ki onlara, sahâbe-i kirâmı kendi evlerinden birer fert zannediyorlar. Amcaları, halaları, teyzeleri gibi kendilerine yakın biliyorlar. Allah aşkına böyle bir manzara, çocuklara sahâbe sevgisini aşılamaz mı? Verasetle sevginin intikali budur. Hiçbir zaman bu, devreden çıkarılmamalıdır.

Sevgide İtidal

Seveceğiz, en üst perdeden seveceğiz ama Peygamberimiz (sas), itidal adına her şeyi gözettiği gibi sevgi meselesinde de itidali nazarlarımıza veriyor. Ne kadar seversen sev, eğer evladın Allah hakkı ve kul hakkı konusunda bir ihlalde bulunmuşsa hemen sevginin önüne set çek ve tavrını ortaya koy ki gerçek muhabbeti tâlim ettirebilesin. Efendimiz’in (sas), torunları Hasan ve Hüseyin’i ne kadar çok sevdiğini biliyoruz. Ama

sadakalara ait bir hurmayı ağzına atan Hasan'ın ağzını açıp boğazından o hurmayı çıkaran bir Peygamberi de biliyoruz. Sevgide itidal meselesinin, Resûlullah'ın (sas) dünyasında nerede durduğunu anlamamız açısından aktaracağımız şu örnek çok dikkat çekicidir.

Efendimiz (sas), Üsâme b. Zeyd'i (ra) inanılmaz derecede severdi. Onu, kendi torunlarından asla ayırmazdı. Hasan ile Hüseyin bir dizindeyse Üsâme diğer dizindeydi. Bazen Üsâme'nin üstü başı toz olur, Efendimiz (sas), onu o hâliyle kucaklar, öper, koklar, eliyle temizler ve şu sözü söylerdi: **"Eğer Üsâme kız olsaydı; ona güzel elbiseler giydirir, takılar takardım."** Üsâme (ra), bir gün kapıya takılıp düşmüş ve kan revan içinde kalmıştı. Efendimiz (sas), yüreğinden bir parça kopmuş gibi hemen Üsâme'nin (ra) yanına koştu ve onu bağrına bastı. Akan kanlar, Resûlullah'ın (sas) elbisesine bulaştı ama Efendimiz, bu durumu umursamadan Üsâme'yi temizlemeye çalışıyordu. Hatta Resûlullah'ın Üsâme'yi çok sevdiğini bilen bazı sahâbîler bir kısım istekleri için onu aracı olarak gönderirlerdi. Resûlullah (sas) da Üsâme'yi (ra) geri çevirmeyip istekleri kabul ederdi.

Bir gün, Benî Mahzûm'dan hatırı sayılır bir aileye mensup bir kadın, hırsızlık yapmıştı. Kadının yakınları, cezanın affedilmesi için Üsâme'yi (ra) aracı olarak Efendimiz'e (sas) gönderdiler. Üsâme, Efendimiz'e (sas) gelerek kadının affedilmesini talep etti. Bu talep karşısında Efendimiz'in (sas) yüzünün rengi değişti. Çok sevdiği Üsâme'ye sitem dolu nazarla bakarak: **"Allah'ın koyduğu cezalardan birinin uygulanmaması için aracılık mı yapıyorsun?"** diye sordu. Efendimiz'in (sas) çok üzüldüğünü gören Üsâme, yaptığından son derece pişman oldu ve derhâl özür dileyerek: "Ey Allâh'ın Resûlü! Benim bağışlanmam için duâ et!" dedi. Daha sonra Efendimiz (sas) ayağa kalktı ve halka şöyle hitâb etti: **"Ey İnsanlar! Sizden önceki kavimlerin helak sebeplerinden biri şuydu: Onların içerisinde zayıflar, köleler, kimsesizler; cezayı hak edecek bir iş yaptıklarında ceza, onlara uygulanırdı. Ama içlerinde soylu olan, zengin olan cezayı hak edince ona ceza uygulanmazdı. Vallahi! Hırsızlık yapan kızım Fâtıma bile olsa onun elini keserdim."** [Buhârî, "Enbiyâ", 54; Müslim, "Hudûd", 8, 9] Görüldüğü üzere Efendimiz (sas) çok sevdiği Üsâme'yi ve onun şahsında diğer sahâbeyi böyle uyarmıştı. Sevmiş ama sevdikleri yanlış bir iş yapmışlarsa hemen onu düzeltmiş, böylece sevgide olması gereken itidali hayata hakim kılmıştır.

Merhamet

Merhamet; tâlim ve terbiyenin temelidir. Anne ve babaların merhamet konusunda çok farklı konumda olması gerekir. Sadece sözle değil, gerçek manada merhamet olması lazım ki bu konuda istenilen şey ortaya çıksın.

Evimize misafir gelmişse ve çocuğumuz yaramazlık yapmışsa anne baba olarak çocuğumuza: "Sen böyle yaparak beni mahçup ettin!" diyoruz, sonra da merhametten bahsediyoruz. Çocuk, anne ve babasının kendisine merhamet üzere değil, menfaat üzere davrandığını düşünüyor. Çünkü ona: "Yaramazlık yapıp beni mahçup etme!" demiştin. Bunun yerine: "Yaramazlık yapıp mahçup olma!" demen gerekirdi. Böylece çocuk, anne ve babasını menfaat değil, merhamet konumunda görürdü.

Merhamet konusunda Efendimiz'in (sas) rehberliğine dair çokça örnek vardır. Ancak bunlar doğru anlaşılırsa hayatımıza nizam gelir.

Yirmi, yirmi beş yaşına kadar annenin ve babanın gözünden sakındığı bir evlat, evlenir evlenmez, neden anne ve babaya sırt döner? Niye hanımının akrabaları bir adım öne geçer de kendi akrabalarını ihmal eder? Hiç bunun sorgusunu yaptınız mı? Bunu sorgularken de anne baba olarak sizler faturayı hep çocuklarınıza mı kestiniz? Sizde hiç problem yok mu? Bu sorgulamayı yaparken merhamet meselesini, menfaat ambalajıyla sunuyor olduğumuzu da düşünüyor muyuz? Çocuklarımızda da suç vardır ama merhametin menfaat amacıyla sunulması, sorgulanması gereken önemli bir meseledir. Bu noktada Efendimiz'in (sas) hayatına bir bakalım. O, merhamet göstermiş ve hiçbir karşılık beklememiştir. Sahâbede gördüğü onlarca olumsuz davranışa karşı bir gün olsun: "Siz de mi bunu yaptınız/yapıyorsunuz?" demedi. Çünkü Efendimiz (sas); ashâbını, kendine adam olsun diye değil, İslâm'a adam olsun diye yetiştirdi. Bundan dolayı Hamza'nın katiline, Âişe annemize iftira atana, cuma günü hutbede kendini ayakta bırakanlara, devletin sırlarını Mekkelilere ulaştırana merhametle davrandı. Bunun sayfalar dolusu örneği vardır. Öyleyse bize ne oluyor da çocuklarımızda en ufak bir olumsuzluk görünce onlara sinirlenmeye başlıyoruz? Çocuklarımız ne yapmışlar? Peygamberin mescidine mi bevletmişler? Âişe annemize mi dil uzatmışlar? Peygamberin hukukuna riayetsizlik mi yapmışlar? Onlar, ne yapmışlar ki bela okuma noktasında aceleci davranıyoruz? Evde yaramazlık yapmış, eve üstü başı toz içinde gelmiş, kirli elleriyle gelmiş perdelere dokunmuş, senin çok sevdiğin vazoyu kırmış... Çocuk bu, zaten bunları yapacak! Bu noktadan Peygamber mektebine bir gidelim ve Enes b. Mâlik'i hatırlayalım. O, şunu söylemişti:

"Resûlullah'a (sas) on yıl hizmet etmekle şereflendim. Bir defa bile olsun bana 'Öf' bile demedi. 'Şunu niçin böyle yaptın, bunu niçin yapmadın.' diye buyurmadı." [Müslim, "Fezâil", 54]

Enes b. Mâlik anlatıyor: "Resûlullah (sas) beni bir yere gönderdi. Yoldayken çocukların oyun oynadığı gördüm ve onları seyrederken oyuna daldım. Arkamdan gelen birinin, omzuma dokunduğunu fark ettim. Dokunanın Resûlullah (sas) olduğunu hemen anlamıştım. Dönüp yüzüne bakamadım. **"Enes! Söylediğimi yaptın mı?"** diye sordu. 'Yapmadım.' dedim ve utandığım için kaçtım. Allah Resûlü (sas) de arkamdan tebessüm etti." [Müslim, "Fezâil", 54] İşte bu, Efendimiz'in (sas) merhametidir! Bu sözler bize çok şey söyler ve bunların sadece rivayetlerde kalmaması gerekir.

Ebû Hüreyre (ra) naklediyor: "Bedevînin biri, Mescid-i Nebevî'de bevletmişti. Sahâbîler, onu azarlamaya kalkıştı. Bunun üzerine Allah Resûlü (sas) şöyle buyurdu: 'Adamı kendi hâline bırakın. Bevlettiği yere bir kova su dökün. Siz, kolaylık göstermek için gönderildiniz, zorluk çıkarmak için değil.' Daha sonra Resûlullah (sas), bedevîyi yanına çağırdı ve ona yaptığının yanlış olduğunu -merhamet dolu bir üslup ile- anlattı. Ona: **"Mescitler, Allah'ın evleridir. Burada Allah zikredilir, namaz kılınır ve buraya bevledilmez."** dedi. Bedevî, bu nasihatı aldıktan sonra gidip abdest aldı ve geldi. Namaz kıldıktan sonra dua için ellerini kaldırdı ve şöyle dua etti: *'Allah'ım! Sadece bana ve Muhammed'e rahmet et! İkimizden başkasına merhamet etme!'* Allah Resûlü (sas), bedevînin bu duasını duyunca tebessüm etti ve ona: **'Allah'ın geniş olan rahmetini daralttın. O rahmet; sana da, bana da, bütün insanlığa da yeter.'** dedi." [Buhârî, "Vudû", 57; Müslim, "Tahâret", 98; Ebû Dâvûd, "Tahâret" 136]

Abdullah b. İkrâş, babasından şu rivayeti nakleder: "Kabilem, mallarının sadakasını Resûlullah'a (sas) vermek üzere beni Medine'ye göndermişti. Medine'ye vardığımda Resûlullah'ı, muhacir ve ensârın arasında oturmuş olarak buldum. Bir müddet sonra Resûlullah (sas), elimden tutup beni Ümmü Seleme'nin evine götürdü. Eve varınca ona: 'Yiyecek bir şey var mı?' diye sordu. Bize, içerisinde yağa bandırılmış ekmek ve et parçaları olan bir tepsi getirildi. Ondan yemek için yanaştık. Ben elimle kabın her tarafını yokladım, tepsinin her tarafından yemeye başladım. Resûlullah (sas) ise önünden yedi. Bir ara sol eliyle sağ elimden tuttu ve: **'Ey İkrâş! Önünden ye çünkü yemeğin her tarafı aynıdır.'** buyurdu. Çok utandım ve önümden yemeye başladım. Yemekten sonra içerisinde taze ve kuru

çeşitli hurmalar bulunan bir tabak getirildi. Bu sefer önümden yemeye başladım. Resûlullah'ın (sas) eli ise tabağın her tarafında dolaşıyordu. Biraz sonra bana dedi ki: **'Ey İkrâş! Dilediğin yerden ye çünkü tabağın içendekilerin hepsi aynı çeşit değildir.'** Ben de tabağın her tarafından yemeye başladım." [İbn Mâce, "Et'ime", 11; Tirmizî, "Et'ime", 41] Efendimiz (sas), durumu yanlış hâliyle bırakmayıp merhametle düzeltti. Bunu yaparken de kırmadan incitmeden âdeta bir anne şefkatiyle yaptı. Evlatlarına karşı da, evlatları sayılan sahâbenin çocuklarına karşı da böyle davranırdı.

Muâviye b. Hakem es-Sülemî (ra), bir gün cemaatle namaz kılındığı sırada aksıran birine: "Yerhamukallah (Allah sana merhamet eylesin)." deyiverir. Sahâbenin bu duruma kızdığını hisseden Muâviye hemen sustu. Muâviye hadisenin devamını şöyle anlatır: "Anam, babam Resûlullah'a (sas) feda olsun! Ne ondan önce ne de ondan sonra Allah Resûlü (sas) kadar güzel öğreten bir öğretmen gördüm. Vallahi, beni ne azarladı ne de bana kötü söz söyledi. Namaz bittikten sonra sadece: **'Namazda dünya kelâmı konuşulmaz. Namaz ancak tesbih, tekbir ve Kur'ân okumaktan ibarettir.'** diye buyurdu." [Müslim, "Mesâcid", 33]

Kıyas yapmanız açısından bir de güncel bir örnek verelim. Maalesef, şeytanın ağları gençlerimizin üzerinde... Allah korusun, oğlunuzu veya kızınızı; internetin, televizyonun karşısında veya sokakta yüreğinizi dağlayacak bir manzara üzerinde görseniz ne yaparsınız? Bir baba veya anne olarak tavrımız nasıl olmalıdır? Efendimiz (sas), bize burada da rehber olarak yol gösteriyor.

Efendimiz (sas), Müzdelife'den Mina'ya dönerken Yemenli Has'am kabilesinden genç ve güzel bir kadın, bir mesele sormak için Allah Resûlü'ne (sas) yaklaştı. O anlarda Peygamberimiz'in amcasının oğlu olan Fadl b. Abbas da oradaydı. Fadl b. Abbas (ra), o kadına bakmaya başladı. Durumu fark eden Allah Resûlü (sas), elini Fadl'ın yüzüne tuttu. Fadl ise yüzünü öbür tarafa çevirerek bakmaya devam etti. Bu sefer Efendimiz (sas), elini öbür tarafa çevirip Fadl'ın yüzünü tekrar kapadı. Fadl ise yüzünü öbür tarafa çevirerek tekrar baktı. Efendimiz (sas), bakmaktan kendisini alamayan Fadl'ın yüzünü eliyle çevirdi. [Müslim, "Hac", 19] Tek bir söz bile söylemedi Allah Resûlü. "Niye yaptın, niye beni dinlemiyorsun, elimi koydum ama bir daha yapıyorsun?" demedi. Söylenen zaten söylenmiş, sözü zayi etmeye gerek yok. Çocuğuna beddua etmenin, kötü söz söylemenin bir faydası yoktur. Merhametle yapacağını yapmalısın. Eğer

hiçbir şey yapamıyorsun geç seccadenin başına, evladın için gözyaşı döküp dua et...

Buhârî'de nakledilen rivayet ise şu şekildedir: Bir hanım, Efendimiz'in (sas) huzuruna gelerek: "Yâ Resûlullah! Babam, bineğin üzerinde duramayacak kadar yaşlı ve hastadır. Onun yerine hac yapabilir miyim?" diye sordu. Efendimiz (sas): **"Yapabilirsin."** buyurdu. O anda Fadl b. Abbas ile o hanım arasında bir bakışma oldu. Efendimiz (sas), Fadl'ın çenesinden tutup başını çevirdi. Fadl bakmaya devam etti ve bu durum üç kez tekrar etti. Uzaktan Hz. Abbas, bu durumu gördü. Hemen merakla ve aceleyle biraz da sinirli bir şekilde Resûlullah'a (sas) gelerek: "Ne oldu ey Allah'ın Resûlü?" diye sordu. Efendimiz (sas), Fadl'ın babasına hiçbir şey söylemedi. Hz. Abbas, çok ısrar edince Efendimiz (sas): **"Bir kadın ve erkek birbirlerine baktıklarında aralarına şeytan girer."** dedi. [Buhârî, "Hac",1; Tirmizî, "Hac" 54]

Efendimiz, gençleri bu durumdan böyle aldı. Durumu gencin yüzüne çarpıp onu rencide etmedi, onun yüzüne vurmadı, durumu babasına bile söylemedi, bunun dedikodusunu yapmadı...

Havvat b. Cübeyr el-Evsî (ra) anlatıyor: "Mek-ke'nin fethi için Mekke'ye giderken Allah Resûlü (sas) ile beraber Merrü'z-Zahrân denen yerde konakladık. Çadırımdan çıkınca kadınların bir yerde konuştuklarını gördüm. Çok hoşuma gitmişti. Hemen elbisemi değiştirdim ve kadınların yanına oturdum. Resûlullah'ın (sas) çadırından çıkıp bize doğru geldiğini gördüm, kalkıp ona doğru koştum ve bana bir şey demeden: 'Yâ Resûlullah! Devem ürküp kaçtı, onu bağlayacak bir ip arıyorum.' dedim. Resûlullah (sas), hiçbir şey demedi. Abdest almaya gidip geldi. Dönüşünde bana: **'Yâ Abdullah! Devenin huysuzluğu geçti mi?'** buyurdu. Ben mahvoldum çünkü Resûlullah (sas), benim neden orada oturduğumu anlamıştı. Yol boyunca beni her görüşünde bu sözleri tekrarladı. Ben de utancımdan cevap veremedim. Bir gün mescide doğru geldiğini gördüm. Gelip yine aynı soruyu soracağını düşündüm ve o soruyu tekrar sormaması için namaza durdum. Resûlullah (sas) geldi yanıma oturdu. Ben de namazı uzattıkça uzattım. Bana döndü ve: **'Namazını istediğin kadar uzat, ben buradayım.'** dedi. Selam verdim ve: 'Ey Allah'ın Resûlü! Vallahi, Müslüman olduğum günden beri o deve hiç kaçmadı." dedim. Resûlullah da ellerini açtı, **"Allah senin iffetini artırsın."** diye dua etti. [İbn Hacer, *el-İsâbe*, I, 520]

Efendimiz (sas), merhameti böyle yansıtmıştı. Biz de çocuklarımıza karşı merhametle davranırsak neler olur, hiç düşündünüz mü? Mesela, eve geldiğinizde çocuklarınız: “Yine geldi bizimki, yine her söze karışacak, yine her yaptığımıza karışacak” demek yerine: “Babacığım gelmiş.” deyip sana kapıyı sevinçle açacak, sana sarılacak, yanında oturmak için fırsat kollayacak... Merhameti yansıttığın oranda bunun karşılığını görürsün.

Merhamet maalesef kaybettiğimiz bir değerdir. Merhamet olsaydı inanın hâlimiz böyle olmazdı. Yüreğimizde merhamet olsaydı müminler arasında kin, nefret ve kötü mülahazalar olmazdı. Bundan dolayı merhameti, evlerimizden başlatarak dalga dalga âleme yeniden yaymak durumundayız. Yerdekilere merhamet edelim ki gök ehli de bize merhamet etsin. Çünkü merhamet eden, merhamet bulur.

Allah, bizi merhamet edenlerden kılsın. Çocuklarımıza muhabbeti ve merhameti gerçek manada yansıtabilmeyi bizlere nasip eylesin. Rabbimiz, çocuklarımıza, sahip çıksın inşallah.

Ey merhametlilerin en merhametlisi! Çok şey kaybettik ama en büyük kaybımız merhametimiz oldu. Bize merhamet ver ki varlık elimizden merhamet görsün. Bize merhamet ver ki biz senden merhamet görelim. Bizi merhametsiz etme ki merhamet yoksunu olarak azabı hak edenlerden olmayalım. Âmin.

7.
Çocuklara Vurulması Gereken En Mühim Aşı

Efendimiz (sas) şöyle buyurmuştur: **“Benden sonra gelenler, birçok ihtilaf ve sıkıntı göreceklerdir. Bu ihtilaf ve sıkıntılardan kurtulmak istiyorsanız; sünnetime ve sizi doğru yola götürecek olan râşid halifelerin sünnetine azı dişlerinizle sarılır gibi sımsıkı sarılın.”** [Ebû Dâvûd, “Sünnet”, 5; Tirmizî, “İlim”, 16; İbn Mâce, “Mukaddime”, 6] Derdimiz sadece budur: Nebevî mirası biraz daha yakından tanıyıp bilgimizi ziyadeleştirelim ki amelimiz de artsın. Bundan dolayı nebevî sofranın talibiyiz. Allah, son nefesimize kadar bu sofradan bizleri mahrum etmesin.

Malum olduğu üzere doğduğu andan itibaren çocuklara belli aralıklarla aşılar yapılır. Burada bu aşılardan bahsetmeyeceğiz çünkü bu, tıbbın konusudur. En mühim aşıdan kastımız, nübüvvet medresesinin aşıdır ve bu aşı; ruhu ve manevi dünyayı geliştiren bir aşıdır. Dolayısıyla tıbbın alanına girerek haddimizi aşmayacağız ancak şunu bilmemiz gerekir: Beden, aşıya ne kadar muhtaçsa ruh, daha fazla muhtaçtır. Yine biliyorsunuz ki aşının çeşitleri vardır. Ruh aşıları da böyledir, çeşit çeşittir. Fakat özellikle burada en mühimleri üzerinde duracağız. Sahâbenin rehberliğinde çocuk terbiyesi diye bir bahis açacağız ve bu aşıları derinlemesine inceleyeceğiz.

Çocuklara vurulması gereken üç temel aşı şunlardır:

1. Sorumluluk Şuuru
2. Adalet Duygusu
3. İtaat Bilinci

Sorumluluk şuurunu ilk sırada zikrettik. Bunun sebebi, bu duygu tam anlamıyla ruhta yerini bulduğu an, adalet duygusunu da itaat bilincini de olumlu bir biçimde etkileyecek olmasındandır. Yani bir insanda adalet duygusunun tesis edilebilmesi, bir insanın gerçek manada itaati anlaması, itaatin Allah’ın emri olduğunu fark etmesi, toplumun ve ailenin saâdeti açısından itaatin gerekli olduğunu bilmesi; doğrudan sorumlulukla

alakalıdır. Bundan dolayı sorumluluk şuuru aşısına "en mühim aşı" dememiz; tercihimizden dolayı değil, işin hakikatinden dolayıdır.

Yaşadığımız şu zeminde büyük bir problemle karşı karşıyayız. Bu nesil, ne yazık ki büyüyemiyor. Bu, ciddi bir hastalıktır. Yirmi yaşında, otuz yaşında, kırk yaşındaki bir adamın ortaya koyduğu fiiller, küçük bir çocuğun ortaya koyduğu fiiler gibi... Beden yaşı ile ruhsal yaşı, eşit bir şekilde büyümüyor.

Bugün 20-25 yaşlarındaki gençlerde oluşan akli ve ruhi seviyeye baktığımızda bir önceki nesle göre çok büyük farklar olduğunu görüyoruz. 28 Şubat'ın bize vurduğu en büyük darbelerden biri de bu alanda oldu. Özellikle abilik müessesesi 28 Şubat ile birlikte yıkıldı. On, on iki sene önce var olan sahiplenmeyi; günümüz okullarında, üniversitelerinde, imam hatip okullarında göremiyoruz. O zamanlar lise son sınıfta okuyan talebeler, lise bir talebelerine; üniversitede okuyan talebeler, liselerde okuyan talebelere abilik yapıyordu. Şimdi, üniversiteler devasa anaokulları gibi... Çocukların bile yapmadığı hâlleri oralarda görebiliyoruz. Görünen o ki sorumluluk meselesi hayatımızdan çıkmış... Artık kimse, başkasının derdini çekme bedelini ödemeyi göze almıyor. Ama o zamanlar; on beş, on altı yaşındaki bir delikanlı, okuduğu kitabın heyecanını başkalarına aktarma adına bir ızdırap taşır ve bu konuda samimi bir gayret gösterirdi. Bir dergi veya makaleden elde ettiği bir fikri, özellikle kendinden yaşça küçüklere aktarma noktasında bir heyecan taşırdı. Bu heyecanı yeniden kazanmak ve sorumluluk şuurunu gündemimize eskisi gibi alabilmek için bu mesele üzerinde ciddi bir şekilde çalışmalı ve buna dair projeler üretmeliyiz.

Bu noktada dikkatlerinizi bir yere daha çekmek istiyorum. 20-25 yıl öncesinde on yaşında bir erkek çocuğu, eve yük olmaz aksine o evin yükünü hafifletirdi. Özellikle de Anadolu'dan İstanbul'a gelip sıkıntı çeken insanlar, bunun ne demek olduğunu daha iyi bilirler. O zamanlar on yaşında bir çocuk; çıraklık yapmıştır, limonata veya simit satmıştır, inşaatlarda çalışmıştır ama bir şekilde çalışmıştır. Çalışmadan, terlemeden çocukluk dönemi geçmemiştir. Şimdi ise 25-30 yaşındaki insanları bile çalıştıramıyorsunuz. Bu noktada şöyle bir itiraz yapabilirsiniz: *"Hocam! O zaman ile şimdi bir mi? Elhamdülillah nimetler çoğaldı, cebimiz para gördü. Evimiz, arabamız var. Çocuklar bu kadar nimeti buldukları için çalışmıyorlar."* Evet, doğru. Eskiden bizim hayal bile edemediğimiz şeylere şu an çocuklarımız rahatça erişebiliyor. Fakat yine de bunlar, sorumluluk duygusunun çocuklarımıza aşılanmasına engel değildir. Şunu hiçbir zaman

unutmayın: Yeryüzünün en güzel örnekleri olan sahâbe nesli, ellerindeki nimetler arttıkça sorumluluk duygularını da artırdılar. Böyle olduğu için o güzide nesil, destan üzerine destan yazdı. Kendilerine öyle büyük hedefler belirlemişlerdi ki Mekke'nin fethi, Bizans'ın surlarını zorlamak, Sâsânîlerin saraylarını sallamak bile onları kesmedi. Çünkü Efendimiz'in (sas) onlara aşıladığı şuur buydu.

Nimetin tezekkürü; muhabbetin ziyadeleşmesinin ve amellerin bereketlenmesinin en önemli vesilesidir. Tezekkür, bir müminin hayatının parçası hâline gelmelidir. Bir mümin, kendisine verilen nimetler arttıkça: "Allah bize böyle ikram etti" demeli, nimetlerin şükrünün eda edilmesi gerektiğini düşünmeli ve hemen Allah'ı hatırlamalı ki mârifet onun hayatında ziyadeleşsin. Gerçek anlamda seven adam zaten yerinde duramaz. Eğer "Seviyorum" diyor ve yerinde duruyorsa o adamın sevgisinde sıkıntı vardır. "Seviyorum" diyen adam, o sevgisinin gereğini yerine getirir. İşte muhabbetin ziyadeleşmesi, amellerin bereketine vesile olması bundan dolayıdır.

Bugün mevcut hâlimizi meşru bir zemine kaydırmaya zorlayarak işin içerisinden çıkamayız. Hâlimizi dile getirmeye gerek yok, üç aşağı beş yukarı biliyoruz. Yapmamız gereken asıl şey ise "Allah Resûlü (sas), kendi elinin altındaki çocuklara sorumluluk duygusunu nasıl aşıladı? Biz buradan ilham alarak kendi çocuklarımıza bu duyguyu nasıl aşılayabiliriz?" sorusuna cevap bulmaktır. Bu soruya cevap bulma maksadıyla nübüvvet medresesinin kapısını çaldığımızda üç temel mesaj görürüz:

1. Çocuğun yaşına takılmadan ona değer verilmelidir.
2. Değere uygun roller belirlenmelidir.
3. Rolleri oynayacak mekânlar açılmalıdır.

Efendimiz (sas); çocuğa değer vermiş, o değere uygun roller belirlemiş, o rolleri oynayacak mekânlar açmıştır.

Çocuklara Değer Verilmelidir.

Biz çocuklarımıza güvenmiyoruz. Eğer bir iş vermişsek o işi, yüzüne gözüne bulaştıracaklarını düşünüyoruz. Onlara alan açılmadığı için çocuklarımız birçok şeyden mahrum kalıyor ve büyüyemiyorlar. Bu noktada adımlar atmalıyız. Bu adımları atmamıza vesile olabilecek bir örnek verelim. Hicret gününü hatırlayın. Efendimiz (sas), iki üç aile hariç ashâbın tamamını Medine'ye göndermişti. Kendisi de sâdık dost Hz. Ebû

Bekir ile yola çıkacaktı. Efendimiz'in (sas) hicret yolculuğunu bir cümle ile özetlemek istersek: "Efendimiz'in hicreti; esbâba tevessül, Allah'a tevekkül ile gerçekleşti." deriz. Kul olarak, beşer olarak elinden ne geliyorsa ortaya koymak, tedbir almak, stratejiyi belirlemek, sonra da gerekli olan adımları atmak...

O günlerde sekiz yaşında bir çocuk olan Abdullah b. Ebî Bekir'e Efendimiz (sas) şöyle dedi: "**Mekke'de dolaş ve büyüklerin sohbet meclislerine yaklaş. Duyduklarını da ablan Esmâ'ya anlat."** Resûlullah (sas), Abdullah b. Ebî Bekir'i tabir-i caizse istihbaratın başına geçirdi. Ama Efendimiz (sas), yine de tedbiri elden bırakmamıştı. Her ihtimale karşı Abdullah b. Ebî Bekir'e, kendilerinin nerede olacaklarına dair bilgi vermedi. Bu bilgiyi; dayak da yese, ağzından kan da aksa, yediği tokatın şiddetinden kulağındaki küpe de düşse kadın olmasına rağmen dilinden sır çıkmayacak olan Hz. Esmâ biliyordu ama sekiz yaşındaki Abdullah bilmiyordu. Efendimiz (sas) sorumluluğu aşılarken dengeyi de muhafaza etmiştir.

Şimdi de on yaşında bir çocuktan bahsedeceğiz. Risâlet davasının abisi, Kur'ân evinin oğlu, Ehl-i Beyt'in imamı, Resûlullah'ın damadı, Fâtıma'nın eşi, Hz. Hasan ile Hz. Hüseyin'in babası olan Hz. Ali (ra)... Bilindiği üzere Efendimiz (sas) pazartesi günü vahye muhatap oldu. Namaz da hemen o günlerde Efendimiz'in (sas) hayatına girmişti. On yaşında bir çocuk olan Hz. Ali, Resûlullah'ın (sas) namaz kılışına şahit oldu ve hayranlıkla Resûlullah'ı izledi. Namaz bitince hemen Efendimiz'in (sas) huzuruna gelerek ne yaptığını sordu. Efendimiz (sas), onu karşısına alarak onunla elli yaşındaki bir adamla konuşur gibi konuştu. Aşı böyle yapılır zaten... Efendimiz (sas), anlatacağını anlattı. Hz. Ali düşünmek için süre istedi. Düşündü, taşındı... Resûlullah'ın (sas) huzuruna gelerek: "Bana anlattıklarını bir daha anlatır mısın?" diye rica etti. Efendimiz (sas), bir kere daha anlattıktan sonra Hz. Ali iman etti. Hz. Ali'yi imana taşıyan süreç böyledir. Henüz iman ettiği ilk günlerinde, Hz. Ali'den bir tablo aktaralım. On yaşındaydı ama elli yaşındaki bir adamın düşünmediği bir şeyi düşündü. Resûlullah'tan aldığı o aşıyla kendinden yaşça büyük bir insanı imana taşıdı. Nasıl olduğunu hep birlikte hatırlayalım:

Ebû Zer, Mekke'de birinin peygamberlik iddiasında bulunduğunu duymuştu. Önce kardeşini gönderdi, tam netice alamayınca kendisi çıktı geldi. Kâbe'den başka hiçbir yere gitmedi, zemzem ile gün geçirdi. Günlerce Kâbe'de kalmasına rağmen hiç kimse: "Sen burada ne

yapıyorsun?" diye sormadı. Ama on yaşındaki Hz. Ali sordu. Çünkü Ali, sorumluluk aşısını almış biriydi. Hz. Ali, onu evine davet etti. Üç gün boyunca Ebû Zer'e tek bir söz söylemedi. Ebû Zer de ona hiçbir şey söylemedi. Bu sırada Ebû Zer, Hz. Peygamber hakkında bilgi alma fırsatını kolladı. Üçüncü günün sonunda Hz. Ali: "Buralarda ne geziyorsun?" diye sordu.

Ebû Zer: "Sırrımı ifşa etmeyeceğine söz verirsen söylerim." dedi ve ekledi: "Peygamberlik iddiasında bulunan kişiyle tanışmaya geldim. Onu tanıyor musun?" Hz. Ali (ra): *"O, benim amcamın oğludur. Şu an Safâ Tepesi'nde bir evde, seni oraya götürebilirim. Fakat ikimiz birlikte yürümeyelim; Mekkeliler bizi görür, sana da bana da zarar verirler. Ben önden yürüyeyim, sen de arkamdan yürü. Oraya vardığımızda eğer tehlike yoksa eve girerim, sen de arkamdan girersin. Eğer birileri bize bakıyorsa kapının önünde ayakkabımla uğraşır gibi yapar, giderim. Ben gittikten sonra da eve girersin."* dedi. İşin neticesinde Ebû Zer (ra) iman etmiş, hayatını İslâm'a adayan bir nefer olmuştu.

Ebû Zer'in (ra) Hz. Ali'yi neden çok sevdiğini anladınız değil mi? Hz. Ali'yi sevmesin de kimi sevsin? Ebû Zer (ra), yıllar sonra bile her daim Hz. Ali'nin arkasından yürümüştü. İşte bu, o gün atılan tohumun vesileyledir.

Gelin 13 yaşındaki hâline... Nübüvvetin 3. yılında genel davetin kapıları açılmıştı. Efendimiz (sas), bir yemek sofrası hazırlayıp tüm akrabalarını Ebû Kubeys Dağı'na davet etti. Yemekler yendikten sonra Efendimiz (sas), akrabalarının karşısına geçti ve şunu söyledi: **"Allah'a giden yolda bana kim ensâr/yardımcı olacak?"** Karşıdan bir ses gelmedi. Sözünü iki kez tekrar etti, yine bir karşılık gelmedi. Üçüncü kez deyince on üç yaşlarında olan ve elindeki sürahi ile davetlilere su ikram eden Ali: "Ben!" deyip el kaldırdı. Amcası Ebû Leheb alay edip güldü ancak Efendimiz (sas), Hz. Ali'nin elini görünce çok sevindi ve bu adım, Efendimiz'in yüreğine sükûnet oldu. Hz. Peygamber'in (sas) önünde havaya kalkan o elin sahibi, hayatı boyunca bir daha elini indirmedi.

Çocuklara Roller Verilmeli, Rollerini Oynayacakları Mekânlar Açılmalıdır.

Efendimiz (sas), işin ehemmiyetini anlatırken onlara değer verdiği gibi onlar için roller biçmiş ve onlara mekânlar açmıştır. Tam da bu yüzden sahâbe çocuklarında babalarını aratmayacak düzeyde bir cihad sevdası vardır. Mesela baba-oğul arasında "Bu sefer ben cihada gideyim, sen

buradaki işleri hallet.” tartışmalarının yapıldığına şahit oluruz. Bunu yapan evlat, 20-25 yaşında olsa anlarız. Bir çocuk, 10-12 yaşında nasıl böyle bir şeyi babasıyla tartışabilir? Abdullah b. Ömer (ra), babası Hz. Ömer’e: “Ben de geleceğim, beni götürmeden Bedir’e gidemezsin.” demiştir. Hz. Ömer, ne yaptıysa yakasını kurtaramamıştır. Efendimiz (sas), ordu içerisinden çocukları ayırırken Abdullah’ı da ayırmıştı. Abdullah (ra), elinden oyuncağı alınmış gibi feryat etti. Yine babasına: “Baba! Beni götürmeden gidemezsin” dedi. Hz. Ömer: *“Oğlum! Seni götürmeyen ben değilim. Resûlullah’ın sözünün üstüne nasıl söz söylerim? Şimdi git, Allah Resûlü sana ne zaman izin verirse o zaman gelirsin.”* dedi. Abdullah b. Ömer (ra), o gece yaşadıklarını şu şekilde anlatmıştır: *“Hayatımda Bedir askerleri içerisinden ayrıldığım gün kadar üzüldüğüm ve ağladığım başka bir olay hatırlamıyorum. O gün sabaha kadar yatakta ağladım.”* [İbnü’l-Esîr, *Üsdü’l-Ğâbe*, III, 338] Akılları zorlayan bu tavır, anlamakta zorluk yaşayacağımız bir tavırdır.

İşte bir başka yiğit... Bedir günü Efendimiz (sas), Sa‘d b. Ebî Vakkâs’ın (ra) kardeşi Ümeyr b. Ebî Vakkâs’ı (ra) da yaşı küçük olduğu gerekçesiyle savaşa katılacaklar arasından çıkarınca Ümeyr: “Yâ Resûlullah! Yaşım küçük görünüyor olabilir ama ben, bu çocuklardan büyüğüm. Ağabeyim Sa‘d’a sorabilirsiniz, o söylesin.” dedi. Bunun üzerine Efendimiz (sas), Sa‘d b. Ebî Vakkâs’ı çağırarak Ümeyr’in kaç yaşında olduğunu sordu. Sa‘d b. Ebî Vakkas, kardeşinin 16 yaşında olduğunu söyleyince Efendimiz (sas) ona izin verdi. Sa‘d b. Ebî Vakkas anlatıyor: *“Kılıcı Ümeyr’in beline bağladım. Kılıcın uçları yere sürünüyor ve Ümeyr kılıcı zor taşıyordu. Ama buna rağmen yine de Ümeyr, o gün hayatının en sevinçli gününü yaşıyordu.”* [Vâkıdî, *Meğâzî*, I, 21; İbn Hacer, *el-İsâbe*, III, 36]

Böyle bir aşkı anlamak zor ama bunun en büyük sebebi, sahâbe çocuklarının bu aşka her gün şahit olarak büyümüş olmalarıdır. Bir baba, dua etmek için ellerini kaldırdığında: “Allah’ım ev, Allah’ım araba, Allah’ım yeni bir şirket...” şeklinde değil; “Allah’ım şehâdet, Allah’ım şehâdet...” diye dua ettiğinde bunu duyan çocuk: “Şehâdet nasıl bir şey ki babam, günde beş vakit ellerini kaldırdığı zaman ‘Şehâdet şehâdet!’ diye yanıp tutuşuyor. Demek ki bu, çok tatlı bir şey ve benim hayatımda da olmalıdır.” diyerek sorumluluk adına babadan bir şeyler alır.

Aynı hâli saâdet asrının kız çocuklarında da görüyoruz. Bu yüzden henüz çocuk denecek yaşlarda ümmetin yükünü yiğitçe sırtladılar. Başlarımızın tâcı olan annelerimizden Âişe annemiz, 18 yaşında [Bkz. Muhammed Emin

Yıldırım, “Hz. Âişe Validemizin Evlilik Yaşı”, siyervakfi.com] Allah Resûlü (sas) ile evlendi ve ümmete anne oldu. Günümüzde sahâbeden ve büyüklerimizden evliliğe teşvik noktasında buna benzer güzel örnekler anlatıyoruz ve gençlerin olgunluk çağı geldiğinde evlenmesi gerektiğini de ısrarla ifade ediyoruz. Mesela; otuz yaşında bir bey ile yirmi beş yaşında bir kızımız evleniyor ama ikisi de on yaşındaki bir çocuğun yapmayacağı hareketleri yapıyor. Günümüzde otuz yaşındaki bir delikanlı, kendi sorununu çözmekten âciz... Durum bu iken böyle bir insanı nasıl evlendirebiliriz? Erken yaşlarda evlenmeye sahâbe de teşvik eder ama buradaki yaştan maksat, sadece beden yaşı değildir. Bir de manevi ve ruhsal yaşa bakmak gerekir. Yirmi beş, otuz yaşlarındaki bir kızımız evdeyken evi hâlen annesi süpürüyorsa bu bir felakettir. Yine bu yaşlardaki kızımız, üç dört tane yemeği annesi gibi pişiremiyorsa bu kız çocuğunun hâli ne olacaktır? Evlendikten sonra da en ufak bir sorunla karşılaştığı zaman hemen telefona sarılıyorsa hâli ne olacak? Oysa daha erken yaşlarda anne ve baba olan ama gerçekten baba, gerçekten anne olan kişileri okuyoruz. İşte onlara bu olgunluğu kazandırtan şey tam olarak sorumluluk duygusudur.

On yedi yaşında bir delikanlı düşünün ve bu delikanlı; Hz. Ebû Bekir’in, Hz. Ömer’in, Ebû Ubeyde b. Cerrâh’ın, Sa‘d b. Ebî Vakkâs’ın, Abdurrahman b. Avf’ın, Talha b. Ubeydullah’ın, Hz. Zübeyr’in ve daha birçok sahâbînin komutanı olarak atandı. Efendimiz (sas), bu isimlerin hepsini Hz. Üsâme’ye (ra) asker kıldı. Üstelik Üsâme b. Zeyd, on yedi yaşındaydı. Bu inanılması güç bir şeydir! Bu adım, Efendimiz’in (sas) sadece İslâm toplumuna itaatin önemini öğretmek için attığı bir adım da değildir. Meselenin başka hikmetleri de var ve bu hikmetlerden belki de en önemlisi, Üsâme’nin bu işte ehil olmasıdır. Ehliyet ve liyakate önem veren Efendimiz (sas) yaşa takılmamış, ehil olduğu için Üsâme b. Zeyd’i meydana sürmüştür.

Bir başka yiğit... On sekiz yaşında Mekke’nin ilk İslâm valisi olan Attâb b. Esîd... İnanılması güç olan bir şey daha! Mekke fethedilir fethedilmez, onlarca büyük sahâbî orada olmasına rağmen Efendimiz (sas), Benî Ümeyye’den on sekiz yaşındaki Attâb b. Esîd isimli delikanlıyı Mekke’nin ilk Müslüman valisi olarak atadı. Efendimiz’in (sas) vefatından sonra Hz. Ebû Bekir de bunu sürdürdü ve Attâb vefat edene kadar onu görevden almadı. Bu hadiseleri konuşurken efsanevî şeylerden bahsetmiyoruz. Aksine; olmuş ve olması bir kez daha imkân dâhilinde olan şeyleri

konuşuyoruz. Efendimiz'in (sas) gençlere değer vermesi, onlara roller biçmesi, sonra da önlerine bu rollere uygun mekânlar açması; anne ve babalar olarak bizlere birçok mesaj verir.

Son bir örnek daha verelim. Hicretin ilk çocuğu Abdullah b. Zübeyr... Abdullah, Efendimiz (sas) vefat ettiğinde on yaşlarında bir çocuktu. Abdullah b. Zübeyr'i henüz beş yaşında iken Hendek'te görüyoruz. Kendisi naklediyor: "Hendek günü ben ve Ebû Seleme'nin oğlu Ömer, çocuk olduğumuzdan dolayı kadınların yanında bırakılmıştık. Babam Zübeyr'in atın üstünde birkaç kere Kurayzaoğulları tarafına gidip geldiğini gördüm. Çok sonra evimize döndüğümüzde babama: "Babacığım! Seni Kurayzaoğulları mahallesine gidip gelirken gördüm. Bir şey mi oldu?" diye sordum. Babam: "Resûlullah (sas): **'Kurayzaoğullarına kim gider de onların haberini bana getirir?'** dedi. Ben de: 'Ben yâ Resûlullah!' dedim ve bu görevi üstlendim. Gidip onlardan haber aldım ve Allah Resûlü'ne (sas) ilettim. Bu görevi yerine getirdiğimde Resûlullah (sas) bana: **'Her nebînin bir havârisi var. Benim havârim de Zübeyr b. Avvâm'dır.'** dedi." [İbn Hacer, *el-İsâbe,* I, 624; İbn Sa'd, Tabakât, III, 116]

Hendek Savaşı'ndan 2 yıl sonra... Abdullah b. Zübeyr, 7-8 yaşlarındadır. Peşinde bir grup çocukla beraber, Mûte Savaşı öncesi ellerinde tahtadan çubuklarla Efendimiz'e (sas) geldiler. Abdullah b. Zübeyr dedi ki: "Ey Allah'ın Resûlü! Bizi de babalarımızla birlikte Mûte'ye gönder." Peygamber Efendimiz (sas) ona kızmadı, gururunu da kırmadı, aksine onu takdir ederek: **"Ben sizin için başka bir görev düşünüyorum. Babalarınız Mûte'ye gidiyor. Peki, Medine'yi kim koruyacak? Medine'yi korumak görevi de sizindir."** dedi. Sorumluluk aşkına sahip bu güzide çocuklar, ellerinde tahta çubuklarla Medine'nin dışında İslâm ordusu Mûte'den dönene kadar Medine'yi korudu. [Zehebî, *Siyeru A'lâmi'n-Nübelâ*, IV, 398] Efendimiz (sas), "Çocuk işte..." demeden onlara bir hedef belirledi ve önlerine bu hedeflere uygun bir mekân açtı.

Yine bir gün Abdullah b. Zübeyr, çocukları toplayıp Mescid-i Nebevî'ye geldi. Efendimiz'in (sas) huzuruna çıktılar. Abdullah dedi ki: *"Yâ Resûlullah! Hep babalarımızdan mı biat alacaksın? Biz de sana biat etmeye geldik, uzat elini sana biat edelim!"* Efendimiz (sas) bu sözlerden o kadar hoşnut oldu ki hemen elini uzattı ve çocuklardan tek tek biat aldı. Abdullah b. Zübeyr'in bu hâlini gören Efendimiz (sas) şöyle buyurdu: **"Babasının oğlu ne olacak, babasının oğlu..."** [İbn Hacer, *el-İsâbe*, I, 1048, 1049]

Abdullah b. Zübeyr ve arkadaşları Hz. Ömer'in hilafet yıllarında Medine sokaklarında yürürken: "Ömer geliyor!" diye bir ses duydular. Abdullah b. Zübeyr'in arkadaşlarının hepsi bir tarafa kaçtı. Hz Ömer: "Arkadaşların niye kaçtı?" diye sorunca Abdullah b. Zübeyr: "Senin heybetinden korktular." dedi. Hz. Ömer: "Peki sen neden kaçmadın?" diye sordu. Abdullah b. Zübeyr, şu cevabı verdi: *"Niye kaçayım? Yol dar mı ki sana yol açayım? Suç mu işledim ki senin karşında duramayayım? Bu yol hem sana hem bana yeter."* Bunun üzerine Hz. Ömer: *"Ne olacak! Babasının oğlu!"* dedi. [İbn Asâkir, *Tarîhu Medineti Dımaşk*, XXVIII, 165]

Hz. Osman döneminde Cezayir'de Rum güçleri ile İslâm orduları arasında kıyasıya bir mücadele sürmekteydi. Bizans'ın Cezayir'deki en yüksek dereceli komutanı Cercir, askerlerine moral motivasyonu olsun diye şu ilanı yaptırmıştır: "Kim Abdullah b. Ebî Serh'i (İslâm kumandanını) öldürürse kızımı onunla evlendireceğim. Ayrıca yüz bin dinar da mükâfat vereceğim." Bu durum bazı Müslümanların endişelenmesine ve komutan Abdullah b. Ebî Serh'in de gizlenmesine sebep olmuştu. Abdullah b. Zübeyr durumu anlayınca onlara şöyle dedi: "Bu endişe edilecek bir şey değildir. Biz de Cercir'i öldürüne onun kızını verelim. Ayrıca yüz bin dinar mükâfat verelim." Bu ilan İslâm askerleri arasında duyulunca herkese daha bir şevk ve azim geldi. Allah, o gün Cercir'i öldürmeyi İbn Zübeyr'e nasip etti ve İslâm askerlerinin İfrîkıye seferlerinde galibiyet almasının kapısını Abdullah b. Zübeyr ile açtı. Savaş bitip yüz bin dinar önüne konulunca Abdullah b. Zübeyr şöyle dedi: *"Ben teşvik olsun diye bunu dedim. Eğer bunu alırsam ahirette Allah'tan alacağım ecrin miktarını düşürürüm. Ne olur bunu İslâm askerlerine dağıt. Onun kızını da seçtiğin birine cariye olarak ver. Benim ecrim sadece ve sadece Rabbü'l-Âlemin olan Allah'a kalsın."* [Halîfe b. Hayyât, *Târîh,* I, 136] Böyle yiğitleri yetiştiren anne ve babalar, yüreklerinde bu ızdırabı taşıdıkları için çocuklarına bunu yansıtabilmişlerdir. Burada şunu söylememiz gerekir ki çekilen sıkıntıların bedeli ne kadar fazla ise insanın kalitesi de o kadar fazla olmuştur. Tarihin her döneminde bu durumun değişmediğine şahit oluruz. Sahâbede bu vardı, vahiy döneminde doğan çocuklarda bu vardı, en hayırlı ikinci nesil olan tâbiîn neslinde bu vardı ama daha sonra gelen nesiller için aynı şeyi söyleyemiyoruz. Nimetler artmış, nimetlerin artmasıyla biraz önce bahsettiğimiz hassasiyet düştüğü için de aynı kalite devam edememiştir.

Tabii burada bir noktaya daha temas etmemiz gerekir. Rabbimiz, verdiği nimetleri kulu üzerinde görmekten hoşnut olur. Varken yokluk içerisinde

yaşamak da doğru değildir. Ailene yedireceksin ama hayatından çıkarmayacağın çok temel bir ilkeyi de unutmayacaksın: Her daim çocuklarının önünde ulaşılması gereken hedefleri ve hedeflerini gerçekleştirecekleri mekânlar olmalıdır. Eğer bu olursa kaybettiğimiz o sorumluluk duygusunu Allah'ın izniyle bir kez daha kazanabiliriz.

Meseleyi toparlayıp özetleyecek olursak sorumluluk meselesini hayatımıza taşıma adına üç tane işin ehemmiyetine, üç tane de işin usûlüne ait maddeler vereceğiz.

Sorumluluk Meselesinin Önemi

1. Sorumluluk şuuru, çocuklara vurulması gereken en önemli aşılardan biridir. Zamanını ve muhtevasını iyice ayarla ki telafisi zor olan durumlara düşmeyesin.

Sorumluluk şuuru bir çocuğa en geç 10 yaşına kadar verilebilir. 10 yaşından sonra çok geç olabilir. 4-5 yaşındaki çocuğuna: "Bana mutfaktan su getir." dediğinde itiraz etmeyip getirecektir. 6 yaşında bir çocuk: "Anne! Gel, ayakkabımı giydir." demeyecek, ayakkabısını kendisi giyecektir. 8 yaşındaki bir çocuk yatağını kendi toplayacaktır. Bu şuur ancak böyle kazandırılır, bunun başka bir yolu yoktur. Bunları yapmazsan ve çocuk, her daim sana yaslanacak olursa çocuğa sorumluluk duygusu aşılayamazsın. Her şeyden önce zamanı ve muhtevayı iyi ayarlamalısın ki işi kaçırmış olmayasın. Yoksa farkında olmadan telafisi zor olan işlere kapı aralamış olursun Allah muhafaza.

2. Adalet duygusu, çocuklara öğretilmesi gereken en önemli hususlardan biridir. Anlamını ve ehemmiyetini iyice öğret ki hukuka riayet eden evlatların sahibi olabilesin.

Örneğin, evde televizyonda haberleri izlerken sevdiğin ve taraftarı olduğu birinin yanlış bir şey yaptığını gördün. Eğer sırf o insanı seviyorsun diye onun yanlışını savunursan adaletle davranmamış olursun. Fikrini savunmak için farklı farklı tevil yollarına girsen bile on yaşındaki çocuk, bunu hafızasına alır, "Babam bana 'adalet adalet' diyor ama bak hayatı bu." diye düşünür. Adaletin mutlak eşitlik olmadığını, adaletin hak edene hak ettiğini vermek olduğunu önce kendin anlamalı sonra da çocuğuna iyice belletmelisin. Allah'ın hukukuna ve kulların hukukuna her daim riayet etmeli ve ettirmelisin. Bu konuda öyle titiz davranmalısın ki çocuk bunu

yakinen görmeli. Hainlere arka çıkmama, hırsızları savunmama, yanlış yapanlara "Bu yanlıştır!" diyecek kadar cesaret göstermek, bir Müslüman olarak senin şiarın olmalı ve çocuk sende bunu görmeli ki adalet duygusu onda istenilen oranda tesis edilebilsin.

3. İtaat bilinci, çocuklara verilmesi gereken en önemli ilkelerden biridir. Gerekliliğini ve sınırlarını iyice bellet ki saâdeti elde edebilesin.

Saâdete ulaşmanın en önemli yolu itaattir. Elbette meşru dairedeki itaatten bahsediyoruz. Efendimiz (sas): **"Allah'a isyanda mahluka itaat yoktur."** diyerek en temel ilkeyi zaten koymuştur. Çocuk meşru meselelerde anne babaya itaat etmesi gerektiğini öğrenmeli. Üstelik bunu zoraki değil severek yapmayı öğrenmelidir. Peki, bu nasıl olacak? Elbette anne baba olarak kendi anne babalarımıza olan itaatimize bakarak öğrenecek. Çocuklarımız bizden anne babaya isyanı da öğrenebilir, gönülden itaati de...

Sorumluluk Meselesini Aşılamanın Yöntemi

1. Yaşına takılmadan çocuğa değer vermeli, "Sen küçüksün, daha çok var" dememeli; senelere bırakmadan, o anki durumuna uygun sorumluluklar yüklenmelidir.

Bu konuda hepimizin ne yazık ki şöyle bir yanlışı var: Özellikle geçmişinde mahrumiyet içerisinde yaşamış anne ve babalar: "Aman biz çektik, çocuklarımız çekmesin!" şeklindeki telkinlerle çocuklarına yaklaştıkları için o çocuklarda sorumluluk duygusu tam manası ile aşılanmıyor. Kaldı ki bizler sıkıntı çektik de noldu? Bunun hayatımızdaki katkılarını hiç mi görmedik? Mesela hayatı erken tanıdık, dertleri ve sorumlulukları gördük. Bundan dolayı da şimdi bazı şeyleri daha iyi değerlendiriyoruz.

Burada temas etmemiz gereken mühim bir mesele daha var. Özellikle kız anne ve babaları kızlarını verirken: "Aman kızım! Şöyle şöyle yap, kendini ezdirme sakın!" diyorlar. Kız sanki evliliğe değil de savaşa gidecek. Bunun için hazırlıklı gitmesi lazımmış gibi... Bu sözler, cahil insanların söyleyeceği sözlerdir. Bir Müslüman, bilinçli bir şekilde bunları söyleyemez. Evlilik müessesini anlayan, kadının ve erkeğin evlilikteki yerini bilen bir insan, böyle şeyler söylemez.

2. Değere uygun roller belirlemeli, hedefler ve idealler yükseltilmeli, zihinlerine insanlığın zirve hâli olan sahâbe efendilerimiz yerleştirilmelidir.

Bir gencin bir üniversiteye yerleşme, bir sınavdan başarı elde etme gibi bir hayali olabilir ama tek hedefi de buysa o gence Allah yardım etsin. Böyle gençlerin anne ve babalarına da Allah yardım etsin. Gençlere bilinç aşılarken çok dikkatli olmalıyız. Bu konuda onlara kesinlikle yanlış bir telkinde bulunmamalıyız. Anne ve babalar olarak çocuklarımıza bazen: "Evladım! Canın sağolsun. Beni üzecek olan senin üniversite sınavını kaybetmen değil, seni secdede görmememdir." diyebilmeliyiz. Eğer bunu demez ve çocukları sadece dünyevî hedeflerle sınırlı tutarsak onların dünyalarını küçültürüz ve onları küçük işlerin adamı kılarız ki Allah bundan muhafaza da etsin.

3. Rolleri oynayacak mekânlar açmalı, hata yapmalarına kızmamalı, hedeflerine yürüyecek imkanları çoğaltmalı, hak ile meşgul olabilecek zeminler üretilmelidir.

Şeytan, her zaman insanın boş anını kollar. Ne yapın edin çocuklarınızı boş bırakmayın, hayatlarına bir şekliyle nizam koyun. Eğer bunu bir disiplin hâlinde yaparsanız nur üstüne nur olur. Onları boş bırakıp bilgisayarın başına hapsetmek, çocukların dünyalarını başlarına yıkmaktır. Onları Hak ile meşgul edecek yolları ve imkânları zorlamalıyız. İmam Şâfiî'nin bir sözü bu konuda bize rehber olabilecek niteliktedir: *"Hak ile o kadar çok meşgul ol ki bâtıla hayatında yer kalmasın."*

Allah (cc) bizi de evlatlarımızı da muhafaza etsin. İnanın çok zor, çok büyük bir imtihan... Sahâbenin bile belini kıran bir imtihandı bu. O hâlde işin ehemmiyetini unutmadan, Allah'a dua dua yakarıp O'ndan yardım isteyerek sorumluluklarımızı yerine getirmek durumundayız. Allah hepimize bu imtihanda yardım etsin. Âmin.

8.
Cehennem Siperi ve Cennet Müjdesi; Kız Çocuğu

Çocuklarımız bizlere birer emanet, Allah'ın bahşettiği büyük nimetlerdir. Hem emanet hem de nimet olmaları, onlara karşı olan sorumluluğumuzu büyük oranda artırır. Zaten sorumluluk bu kadar arttığı için onlar, bizler için birer sâlih ameldir. Bizim derdimiz de evlatlarımızı kendimize nasıl *sâlih amel* kılabileceğimizin yolunu Efendimiz'in (sas) rehberliğinde, nübüvvet medresesinde öğrenmek olmalıdır.

Bu bölümdeki asıl konumuz, çocuk terbiyesi içerisinde özel ve oldukça önemli bir konu olan kız çocuklarının terbiyesidir. Peki, neden böyle bir konuya ihtiyaç duyuldu? Çünkü nübüvvet medresesinde çocuk terbiyesi anlatılırken kız çocuklarına ait olan mevzular, Efendimiz'in (sas) mübarek lisanında özel bir yere sahiptir. Efendimiz (sas), erkek çocukları için de çocuk terbiyesi konusunda önemli şeyler söyledi, bunun değer ve kıymetini anlattı ama mesele kız çocuğu olunca Efendimiz'in (sas) bu konuda genel olarak söylediklerinin yanında özel beyanları olduğunu da görüyoruz. Bu konu, nübüvvet medresesinin özel bir dersi olduğu için müstakil bir bölüm olarak bu konuyu burada ele aldık.

Efendimiz'in (sas) Kız Çocuğu Meselesinde Neden Özel Beyanları Vardır?

Nübüvvet medresesinde kız çocuğunun terbiyesi neden özel bir dersin konusudur? Acaba özel bir dersin konusu olması, Kur'ân'ın neşet ettiği coğrafyada kızlara ait bazı olumsuz tablolardan mı kaynaklanıyor? Böyle bir tablonun varlığını Kur'ân'dan da okuyoruz. Birine kız çocuğu müjdelendiği zaman; yüzünün nasıl kaskatı kesildiği ve telaşlandığı, utana utana o lekeyi (!) taşıdığı veya o lekeden (!) kurtulma adına onu toprağa gömdüğü Nahl Sûresi'nin 58. ve 59. âyetlerinde açıkça anlatılır. Yine

Tekvîr Sûresi'nin 8. ve 9. âyetlerinde o kız çocuğuna hangi suçtan dolayı öldürüldüğünün sorulacağı haberi verilir. Dolayısıyla kız çocuklarının diri diri toprağa gömülmesi meselesi, sadece rivayetlerin anlattığı bir mesele değildir, Kur'ân'ın bir konusudur. Allah'ın kelâmında durum böyle anlatılırken Efendimiz'in (sas) beyanlarına baktığımızda da kız çocuklarının diri diri toprağa gömülmesi hakkında rivayetler okuruz.

Meşhur Arap şairi Ferezdak'ın dedesi olan Sa'sa b. Nâciye, Müslüman olduğunda Efendimiz'e (sas) gelerek: "Yâ Resûlullah! Ben câhiliyede 360 kız çocuğunu diri diri toprağa gömülmekten kurtardım ve karşılığında o kızların ailelerine develer verdim. Bu iş için bana bir mükâfat var mıdır?" diye sorunca, Efendimiz (sas) şöyle buyurdu: **"Evet vardır. Bunun mükâfatı Allah'ın seni İslâm nimetine kavuşturmasıdır."**

Adını kaynakların söylemediği ancak Temîm-oğulları'ndan olduğu söylenen bir adam da Efen-dimiz'e (sas) gelerek şunu söyledi: "Yâ Resûlullah! Kendi ellerimle on dört tane kız çocuğumu diri diri toprağa gömdüm. Bunun için ne yapabilirim?" Efendimiz (sas), İslâm'dan önce yapılan şeylerden dolayı sorumlu olmayacağını belirterek ona bundan sonraki hayatında hayırları çoğaltmasını tavsiye etmiştir.

Bir rivayete göre sahâbî efendilerimizden biri, bir olaya şahit olmuş ve bunu bize şöyle anlatmıştır: "Bir gün Allah Resûlü'nün huzuruna biri geldi, câhiliye günlerine ait bir şeyler anlattı. Dedi ki: 'Yâ Resûlullah! Biz câhiliyede çocukları kendi ellerimizle gömerdik. Benim bir kızım vardı. Yürüyecek yaşa geldiği zaman elinden tuttum ve Mekke'nin dışındaki bir çukura doğru götürdüm. Kızım yol boyunca benimle oynadı, çok neşeliydi çünkü başına ne geleceğini bilmiyordu. Bu şekilde çukurun başına kadar geldik. Çocuğu çukura attığım zaman bana: 'Ey babacığım, ey babacığım!' dedi. Ben onun sesini dinlemeden, toprağı onun üzerine doğru devirdim.' Bunu söylerken Resûlullah'ın (sas) gözlerinden yaşlar süzülüyordu. Bu durumu gören ashâb, o adamı susturmak istedi. Allah Resûlü (sas): **'Bırakın, anlatsın.'** deyip bir kere daha anlatmasını istedi. Adam bir kez daha anlattıktan sonra: 'Bundan sonra ne yapabilirim?' diye sordu. Allah Resûlü (sas): **'Bundan sonraki hayatında, hayırları çoğalt!'** diye buyurdu." [Dârimî, *Sünen*, 255, 869] Böyle onlarca hadiseyi okuyoruz, dinliyoruz. Peki, neden câhiliye Arabı diri diri kız çocuklarını toprağa gömmüştü? Asil ve soylu Araplarda bunu çok fazla göremiyoruz ancak câhiliye Arapları, kız çocuklarını genelde yük olarak algılıyordu. Bundan dolayı bu adımı atmışlardır.

Bu mesele Kur'ân'a girdiğine göre çok rahat bir biçimde şunu anlayabiliriz: Demek ki bu mesele bitmeyecek! Belki maddi, belki manevi katliam şekliyle çocukların öldürülmesi, hele hele kız çocuklarının öldürülmesi devam edecek. İnternetten araştırdığınızda kürtaj denen belanın nasıl neticelere sebep olduğunu ve buradan da âyetin hâlâ canlı olduğunu görürsünüz. Yani tarihte olmuş bitmiş bir hadiseyi anlatmıyoruz!

Kız Çocuğu; Cehennem Siperi, Cennet Vesilesidir.

Rivayet edildiğine göre Efendimiz (sas) şöyle buyurmuştur: **"Her kim, kız çocukları yüzünden bir sıkıntıya uğrar da onlara iyi bakarsa bu çocuklar, onu cehennem ateşinden koruyan bir siper olur."** [Buhârî, "Zekât", 10, "Edeb", 18; Müslim, "Birr", 147] Meseleye birkaç çerçeveden bakmamız gerekiyor:

1. Kız çocukları anne ve babalar için cehennem siperidir.
2. Ancak sorumluluklarını yerine getirenlere böyle bir ödül verilecektir.
3. Kız çocuğu; bitmeyen bir dert, kapanmayan bir yürek yarasıdır.

Kız çocuğu, erkek çocukları gibi değildir. Kız çocukları, anneye ve babaya yüktür. Yük olması, câhiliye Arabının anladığı şekliyle değildir elbet. Kız çocuğu, doğumundan evliliğine kadar tamamen anne ve babanın sorumluluğu altındadır. Evlendikten sonra da kız çocuğu, anne ve babanın yüreğinde kapanmayan bir sızı olarak kalır.

Efendimiz (sas) de kız babasıdır fakat Efendimiz (sas), Mekke sokaklarında yürürken câhiliye Arabının zihniyetine inat: **"Ben, kızların babasıyım."** diyerek yürüdü ve bir iftihar nişanesi olarak bunu söyledi. Bunun sadece sözde kalmadığını, kızlarına karşı ilgi ve alakasının bambaşka bir yere sahip olduğunu da görüyoruz. Resûlullah'ın (sas) bunları yapmasının birçok nedeni vardır ama en önemli nedenleri şunlardır: *Sorumluluğu gereği yapması, bizlere örneklik olma adına yapması* ve *kız çocuklarının fıtratı gereği onları terbiye etme konusunda daha titiz davranması gerektiğini bildiği için yapması.*

Bir gün Âişe annemiz, Efendimiz'e (sas): "Yâ Resûlullah! Bir kadın geldi, yanında iki kız çocuğu vardı. Benden sadaka istedi. Evde verecek bir tek hurmadan başka bir şey yoktu. Ben de o hurmayı verdim. O kadın hurmayı ikiye ayırdı. Yarısını bir çocuğuna, diğer yarısını öbür çocuğuna verdi. Kendisi tatmadan onlara yedirdi." dedi. Yukarıda aktardığımız, **"Her**

kim, kız çocukları yüzünden bir sıkıntıya uğrar da onlara iyi bakarsa bu çocuklar, onu cehennem ateşinden koruyan bir siper olur." hadisi, çekilen sıkıntının sonrasında elde edilecek mükâfatın ne olduğunu beyan etme adına, bu olay üzerine söylenmiştir.

Yine başka bir rivayete göre Efendimiz (sas) şöyle buyurmuştur: **"Kim üç kız çocuğu yetiştirir, güzel terbiye eder, evlendirir ve onlara iyilikte bulunursa o kişi için cennet vardır."** O anda ashâbtan biri: "Yâ Resûlullah! Peki, iki kız çocuğu olana ne dersin?" diye sorunca Efendimiz (sas): **"Onun için de cennet vardır."** buyurdu. [Ebû Dâvûd, "Edeb", 120, 121; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, III, 303] Kız çocuğu; cehennem siperi, cennet vesilesidir. Resûlullah (sas), bir meselede cennet müjdesi adına bir şey konuşmuşsa, birinin akıbeti hakkında bir şeyler demişse bu bilgi, mutlak manada Allah'tandır. Allah ona bildirir, o da beyan eder. Meseleyi üçten ikiye indirmesi de meselenin ağırlığını beyan etme sadedindedir. Bu iş zor, zor olduğu için iki tane bile olsa karşılığında cennet vardır!

Kız Çocuğu Nasıl Cennet Vesilesi Olur?

Her nimetin bir külfeti var. Nimet ne kadar kıymetliyse, imtihanının şiddeti de o kadar artar. Bunu hiçbir zaman unutmayın. Zaten bunun altını birkaç kez daha çizmiştik. Burada özellikle babaların önüne konulmuş bir hedef vardır. Kız çocuğu nasıl yetiştirilirse bu müjdeye nail olunur? Aslında cevap, Efendimiz'in (sas) mesajlarında aktarılmıştır. Sâliha bir kadın olarak... Terbiye, öncelikle babanın yükümlülüğüdür. Bir baba, kızını sâliha olarak yetiştirirse alacağı karşılık budur. Peki sâliha kadın kimdir? Hemen aklımıza; çok namaz kılan, gecelerini ibadetle geçiren, ilim yolunda olan, bu hocadan o hocaya bütün sohbetleri dolaşan, mücadele sahasında bir şeyler yaptığını varsayarak adımlar atan kadın geliyor. Tanım bize bırakılsa kendimize göre daha çok şey söyleyebiliriz ama bize bırakılmıyor. İslâm; çok ibadet eden kadına âbide, oruçları çok olan kadına sâime, geceleri kıyamda olan kadına kâime, ilim yolunda olan kadın tâlibe, o tâlibelere muallimlik yapan kadına muallime, fıkıh öğretecek kadar seviye elde eden kadına fakihe, mücadele sahasını boş bırakmayan kadına mücâhide diyor. Bunlar da sâlihalık ile alakalıdır ama sâliha der demez, aklımıza ilk gelecek olan şey, bunlar değildir. Peki öyleyse nedir? Gelin, Allah'ın kitabından okuyalım:

"Erkekler, kadınlar üzerine idareci ve hâkim-dirler. Çünkü Allah, birini diğerine üstün kılmıştır. O erkekler mallarından onlara infak ederler.

Sâliha kadınlar, itaatkâr olanlardır. Allah'ın korunmasını emrettiği şeyleri kocalarının bulunmadığı zamanlarda da koruyanlardır." [Nisâ, 4/34] Âyette sâliha kadını anlatan iki temel kavram var: *İtaat* ve *iffet*. Bunları konuşmak zordur. Hatta maalesef itaat meselesini gündemimizden tamamen çıkarmış durumdayız. Modernizmin baskısı altında olduğumuz bir zeminde bu tarz meseleleri konuşmaya korkar hâle geldik. İtaat meselesi dikkate alınmadığı için de aile meselesinde çatlaklar oluşuyor. Çocuklara bu bilinç verilmiyor. Kızlar, sâliha bir kadın olsun diye yetiştirilmiyor. Kızlarımızın önüne, en önemli hedef olarak *güzel anne olmak* konulmuyor. Hâl böyle olunca altı ay evli kalıp boşanma noktasına gelen bireylerle karşılaşıyoruz. Neden? Çünkü aldığı terbiyede beklentisinin sınırı yok. Evliliği bambaşka bir şey olarak düşünüyor. Ama sâliha kadın olmanın sorumluluğunu bilmediği için ne yazık ki evlilikler birer birer çatırdıyor. Efendimiz (sas), Kur'ân'ın bu beyanını pratize ederken bazı beyanlarda bulunmuştur. Mesela, Mişkâtü'l-Mesâbîh'te geçen ve ravîsinin Ebû Hüreyre (ra) olduğu bir hadiste Efendimiz'e (sas): *"Yâ Resûlullah! Kadınların en hayırlısı kimdir?"* diye sorulmuş ve Efendimiz (sas) de şu cevabı vermiştir: **"En hayırlı kadın odur ki kocası kendisine baktığı zaman yüreğine serinlik gelip hoşnut olan, emrettiği zaman kocasına itaat eden, kendisini arzuladığı zaman kocasını rencide etmeyip ona karşı direnmeyen, kocasının kendisine emanet ettiği malları, onun onaylamadığı şekilde harcamayan kadındır."** Bu rivayette dikkatimizi çekmesi gereken en önemli husus şu ki Efendimiz (sas), sâliha kadın denince en başa kocasını mutlu eden kadını koydu. Çok güzel, çok bilen, çok okuyan, çok temizlik yapan veya çok güzel yemekler yapan kadın demedi. İçten bir tebessümün tüm bu meziyetlerin önünde bir meziyet olduğunu bizlere öğretti. Basit gibi duran ama bugün maalesef sevdiklerimizden çokça esirgediğimiz bir nimettir tebessüm...

Mecmau'z-Zevâid'de Hüseyin b. Hasan (ra) isimli sahâbî, teyzesinden nakletmektedir: Teyzem bir gün bir vesileyle Allah Resûlü'ne (sas) gelmişti. Allah Resûlü (sas), teyzeme: **"Kocan hayatta mı?"** diye sordu. Teyzem: "Evet" dedi. Resûlullah (sas): "**Kocanla aran nasıl?"** diye sorunca teyzem: *"Çok iyi yâ Resûlullah! Aciz kaldığım hizmetler dışında bütün gücümü kullanarak bana düşen görevleri yapmaya çalışıyorum."* diye cevap verdi. Bunun üzerine Allah Resûlü (sas) şöyle buyurdu: **"Böyle yapmaya devam et çünkü kocan senin ya cennetin ya cehennemindir."**

Hz. Âişe annemiz, Allah Resûlü'ne (sas): "*Kadın üzerinde en çok hak sahibi olan insan kimdir?"* diye sorunca Efendimiz (sas): **"Kocandır!"** dedi. "Peki yâ Resûlullah! Erkek üzerinde en büyük hak sahibi kimdir?" diye sorunca, Efendimiz (sas): **"Annesidir."** dedi. [Hakim, *Müstedrek*, IV, 167] Burada muhteşem bir denge var. Kadını kocaya itaat, evlâdı da öncelikli olarak kadına yani annesine itaat ettiriyor. Efendimiz (sas), aslında bunların hepsini hedefte belirlenen sâliha kadına erişmek için söylemiştir. İşte bu anlaşılsa, bu yolda gayret içerisinde olunsa, özellikle kız babaları: "Aman kızım! Sakın kendini ezdirme!" diyerek savaşa gönderir gibi değil de evliliğin cihad ve ibadet olduğu bilincini onlara aşılasa inanın ortaya çıkacak tablo, şu anki tablodan çok daha farklı olacaktır. Zaten Efendimiz (sas) de bunun için bu sözleri beyan etmiştir.

Sevgide Adalet

Bir başka hadiste Efendimiz (sas): **"Her kim iki kız çocuğunu yetişkinlik çağına gelinceye kadar büyütüp terbiye ederse kıyamet günü o kimseyle ben, şöyle yan yana bulunacağız."** diye buyurdu ve parmaklarını bitiştirdi. [Müslim, "Birr", 149] Benzer bir rivayet ise şu şekildedir: **"Kimin üç kızı veya üç kız kardeşi veyahut da iki kızı veya iki kız kardeşi olup da geçimlerini güzel sağlar, onlar hakkında Allah'tan korkarsa o kişi için cennet vardır."** [Tirmizî, "Birr", 13] Efendimiz (sas) bu hadiste de görüleceği üzere kapsamı genişletmiş, kız kardeşleri de dâhil etmiştir. Bu konuda daha birçok rivayet vardır. Mesela Efendimiz, başka bir beyanında ister kız çocuğu olsun, isterse de kız kardeşi olsun boşanıp gelmiş kişiye karşı olan tavrın da adama cennet kazandırdığını buyurmuştur. Efendimiz'in (sas) bu kadar beyanı dururken ortada bir de uygulama var. 14 asır sonra adamın birine: "Kaç çocuğun var amca?" diye sorulduğunda sadece erkek çocuklarını sayardı. Ancak sohbet koyulaşırsa kız çocuklarının da olduğunu öğrenirdiniz. Yani kız çocuklarını adamdan saymıyorlardı. Veyahut günümüzde bir adama Allah beş tane kız bahşetmiş, sonunda bir oğlan nasip olmuş. Oğlan baş üstünde gezdirilirken kızlara insan muamelesi yapılmıyor. Bir başka adamın da üç tane kızı var, hastanede neticeyi beklerken haber geliyor ki dördüncü de kız. Adamın ocağı batıyor (!). Ne alacağını bilse böyle bir hâle girer mi insan? Zannetmeyin ki bu zihniyet sadece 14 asır öncesinde kaldı. Dolayısıyla bu zihniyet canlı bir biçimde duruyor.

Enes b. Mâlik (ra) naklediyor: “Resûlullah’ın yanındaydık. Adamın biri, Allah Resûlü’nün yanında oturuyordu. Adamın erkek çocuğu geldi. Onu bağrına bastı, öptü, kokladı, sağ dizinin üzerine oturttu. Aradan bir müddet geçtikten sonra aynı adamın kızı geldi. Kızını ise dizlerinin önüne oturttu. Ellerini açıp aynı şefkati, sevgiyi ona göstermedi. Bunun üzerine Allah Resûlü çok sinirlendi ve adama: **‘Niçin ikisini bir tutmadın?’** diyerek onu kınadı.” [Heysemî, Mecmau’z-Zevâid, VIII, 156] Bazen çocuklarınızın bazılarını bazılarından farklı sevebilirsiniz. Küçük çocuk tatlı olabilir. Büyük biraz farklı olabilir. Bazen kız da öyle olabilir, erkek de. Kalbe söz geçirmek adamın elinde değildir. Sen bundan sorumlu değilsin. Yani yüreğinde sakladığın sevginin boyutu evlatlarına eşit oranda değilse sen bundan sorumlu değilsin ama şundan sorumlusun: Sevgini yansıtma meselesinde hepsine eşit oranda davranmalısın. Birine çok ilgi gösterip birini mahrum edersen Allah bunun hesabını sorar. Hele öteki çocuklar bunu kendilerine dert edinmişlerse ve ileride onları “Annem babam bana adaletsizlik etti.” diyecekleri bir konuma getirdiysen vay hâline! Enes b. Mâlik’in (ra) bu rivayeti hep aklınızda dursun. Bu noktada kalbinize söz geçiremezseniz bile elinize, dilinize söz geçirme sorumluluğunuzun olduğunu hiçbir zaman unutmayın.

Kız Çocuğa Karşı Sevgi

Halkın içerisinde şöyle bir söz dolaşıyor. Güya Efendimiz (sas) demiş ki (!): “Siz erkek çocuklarınızı sevin, kız çocukları zaten kendisini sevdirecektir!” Hâşâ! Allah Resûlü’nün (sas) hayatı ortadadır. Kızlarını nasıl sevdiğini iyi biliyoruz. Hatta bırakın kızlarını, kızının kızı yani kız torununu da nasıl sevdiğini okuyoruz kaynaklarımızda. Efendimiz’in kız torunu Ümâme, kaç kez Mescid-i Nebevî’de dedesinin omuzlarına çıkmış ve Efendimiz (sas) de onunla beraber namaz kılmıştır.

Peki, bu sözün kaynağı nedir? İmam Suyûtî: “Ben bir kaynağa rastlamadım.” demiştir. Hz. (!) Google, sözün kaynağının İmam Aclûnî’nin *Keşfü’l-Hafâ*’sı olduğunu söylemektedir. Böyle bir aktarım, büyük bir cinayettir. İmam Aclûnî’nin hadis hakkında değerlendirmesini nakletmeden sadece kitabın ismini ve hadisin kitap içinde yerini belirten rivayetler kesinlikle kullanılmamalıdır. Çünkü İmam Aclûnî, *Keşfü’l-Hafâ* isimli eserini halk arasında hadis diye dolaşan sözlerin hadis olup olmadığını ortaya koymak için kaleme almıştır. 3280 rivayeti böyle değerlendirmiş ve sıhhat değerine ilişkin kanaatini belirtmiştir. İmam Aclûnî’nin o sözü neden

söylediğini bilmeden, hadisin sıhhat değerini yazmadan kaynak diye Keşfü'l-Hafâ'yı gösterirsen bunu bir hadis olarak lanse edersin. Mesela Aclûnî, bu rivayet için: "Bilinmez bir rivayettir." demiştir. Böyleyse nasıl bunu hadis diye söyleriz? Sözün kısmi olarak bir doğruluğu olabilir ama Efendimiz (sas), hayatıyla bu sözün kendisine ait olmadığını göstermektedir. Efendimiz (sas) bu konuda nasıldı peki? Kızı içeriye girdiği zaman ayağa kalkar, nerede oturuyorsa kızını kendi yerine oturturdu. Kızının ellerini öperdi. Nasıl öptüğüne dair râvi şöyle demiştir: "Bazen üstünü, bazen de iç kısmını öper, sonra da yüzüne sürerdi."

Bütün çocuklar sevgiyle büyür ama erkek çocuğuna verilecek sevgi beş ise kıza verilecek sevgi on olmalıdır. Eğer baba olarak ona sevginizi yansıtmazsanız boş bıraktığınız sevgi haznesini başkaları doldurur Allah korusun. Bunun için Efendimiz'in (sas) attığı bu adım, hepimiz için bir uyarıdır. Efendimiz'in attığı bu adımı; sadece Hz. Fâtıma için, sadece Ehl-i Beyt'in annesi olan Fâtıma'nın değerini ortaya koyma adına yapılmış bir şey olarak anlamamamız gerekiyor. Bütün kız babalarına bir örnek ve modeldir. Baba sevgisi görmeyen kızlarla gören kızların sonraki hayatlarının nasıl şekillendiğine dair yapılmış araştırmalar vardır. Hakikat bu kadar ortadayken kız çocuklarımızı sevgimizden mahrum edip bu mahrumiyetin sonucunda onları yanlış sevgilere itmenin tehlikesini unutmamamız gerekir.

Sorumluluk Bilincinin Oluşması

Âişe annemiz (r.anhâ), Hz. Fâtıma (r.anhâ) hakkında: *"O, tam babasının kızıdır."* demiştir. Herkes babasının kızıdır ama Âişe annemizin söylemek istediği şey farklı. Âişe annemizin, *"Fâtıma'yı Medine'de gecenin karanlığında arkadan görseydiniz yürüyüşüyle, elini hareket ettirmesiyle, başını çevirmesiyle Resûlullah (sas) zannederdiniz."* dediği rivayet edilmiştir. Mesele sadece babasının kızı olması değil, fiziken de ahlâken de ona (sas) benziyor olmasıdır. Efendimiz (sas), onun hakkında: **"Fâtıma benden bir parçadır."** [Buhârî, "Fezâilü's-Sahâbe", 12] buyurmuştur. Parça, bütündendir; dolayısıyla bütünün mayası parçada her daim varlığını korur.

Efendimiz (sas), kızı Fâtıma'ya sorumluluk şuurunun aşısını vurmuştur. Efendimiz (sas), bu meselede Fâtıma kaç yaşındayken ona aşı yapmış olabilir? Buna cevap mahiyetinde bilinen bir rivayeti nakledeceğiz. Fâtıma annemiz o günlerde sekiz yaşındadır. Efendimiz (sas), akrabalarını

toplayarak onlara şöyle seslenmiştir: **“Ey Kureyş cemaati! Ey Abdülmuttalib oğulları! Ey Hâşimoğulları! Ey Zühreoğulları! Ey amcam Abbas! Ey halam Safiyye! Ey kızım Fâtıma! Nefsinizi Allah’tan satın almaya çalışın. Akrabam, yeğenim, babam peygamber diye bana güvenmeyin. Vallahi, yarın Allah katında sizin için hiçbir şey yapamam!”** Bir baba olan Resûlullah (sas), sekiz yaşındaki kızına bu aşıyı yapmıştır. Bu aşının ne olduğunu biliyor musunuz? Biraz daha güncel bir dille aktaralım: “Kızım! Bu din senden bir şeyler bekliyor. Bugün Mescid-i Aksâ senden bir şeyler bekleniyor. Bugün bu topraklarda Müslümanların hâli böyleyse senden bir şeyler bekleniyor. Sen sâliha bir kadın olacaksın. Hedefin budur! Sorumluluğunu bil, ben babanım diye bana güvenme. Kendi sorumluluğunu yerine getir ki Allah katında hesabın kolay olsun.”

Fâtıma annemiz (r.anhâ), buradan alacağı mesajı çok güzel alıyor. Bunu, hakkında rivayet edilen hadisler açıkça gösteriyor zaten. Önemli olan biz, onun (sas) mübarek hayatından almamız gereken mesajları alabiliyor muyuz? İşte kendisine verilen sorumluluk bilincinin en büyük örneği şudur. Bir gün Efendimiz (sas), Mekke’nin taş kalpli ve kara yüzlü adamlarının sözlü ve fiili saldırılarına uğramıştı. Hz. Fâtıma koşmuş, babasının üzerine saçılan deve işkembesini temizlemeye başlamıştı. O zaman henüz 10-11 yaşlarında olan Fâtıma annemiz, bir taraftan Efendimiz’in üstünü temizliyor, bir taraftan da ağlıyordu. Efendimiz (sas), o anda kızını teselli etme adına gözü yaşlı bir şekilde: **“Üzülme kızım! Allah, babanı asla zayi etmeyecektir.”** dedi. Bu söz; Hâcer’in, Hatice’nin sözüdür. Ve şimdi bu söz, Efendimiz’in (sas) dilindedir. Fâtıma annemizin buradaki bu duruşu, sorumluluk bilincinin oluşması adına bizlere çok şey söyler.

Adalet Bilincinin Oluşması

Adalet duygusu üzerine suistimal edilen bir noktadan örnek vereceğiz. Bir aile düşünelim ki anne veya baba vefat etmiş olsun. Eşsiz kalan anne veya baba haklı olarak evlenmek istediğinde günümüzde özellikle kız çocukları, biraz da duygusal oldukları için: “Annemin/babamın üzerine evlenemezsin!” diyerek onların hayatı üzerine hakkı olmadan ipotek koyuyor. Bir de Fâtıma annemizin adalet duygusuna gelelim... Adaleti sadece, iki kişi arasındaki hak-hukuk sanıyoruz ama bu konuda da insanın hakkı söz konusudur. Babasının hakkını yerine getirme adına Fâtıma annemizin gayretini okuyoruz kaynaklarımızda. Hatice validemiz vefat ettikten sonra Efendimiz (sas) iki sene dul kaldı. Bu iki senenin sonunda

Fâtıma annemiz, Havle bint Hakîm ile bir araya gelerek Resûlullah'ın (sas) evlendirilmesini konuştular. Hz. Fâtıma: "Annemin üzerine kadın mı olur?" dememiş. "Bir hayat var burada, bu hayatın devamı için evlilik zaruri bir ihtiyaçtır." diye düşünerek babasının hakkını korumuş ve babasının Sevde bint Zem'a ile evlenmesine yardımcı olmuştur.

İtaat Bilincinin Oluşması

Efendimiz'in (sas), **"Benden bir parçadır"** dediği Hz. Fâtıma'nın itaat bilinci noktasında özellikle babasından aldığı aşıya gelelim. Hz. Ali (ra) naklediyor: "Evimizde hizmetçimiz yoktu. Evin işlerini Fâtıma yapıyordu. Bu arada Hayber dönüşü Medine'ye esirler getirilmişti. Allah Resûlü (sas) esirleri, müracaat eden Medine halkına dağıtıyordu. Fâtıma'ya, babasına gidip ev işlerinde kendisine yardımcı olabilecek bir hizmetçi istemesini söyledim. O da gitti ve istedi." Hadisenin devamını Hz. Fâtıma şu şekilde anlatır: "Babama gittim fakat evde yoktu. Âişe, Allah Resûlü (sas) geldiğinde haber vereceğini söyledi, ben de geri döndüm. Az sonra Allah Resûlü (sas) çıkageldi. Ali ile benim arama oturdu. Arzumuzu sordu. Ben de durumu aynen söyledim. Allah Resûlü (sas): **'Yâ Fâtıma, Allah'tan kork ve Allah'a karşı vazifende kusur etme! Allah'ın omuzlarına yüklediği farzları hakkıyla yerine getir. Kocana da daima sadık ve itaatkâr ol! Onun hakkını da gözet! Kızım, sen Âişe'nin yanına böyle bir taleple gelmişsin. Suffa'nın ehli açken babanın sana vereceği hizmetli yoktur. Sana senin istediğinden daha hayırlısını bildireyim mi? Yatağına girmek istediğin zaman, 33 defa Subhanallah, 33 defa Elhamdülillah, 33 defa (ya da 34) defa Allahu Ekber de. Bu senin için daha hayırlıdır'** diye buyurdu." [Buhârî, "Daavât", 11; Müslim, "Zikr", 80] Fâtıma annemiz; meseleye bizim baktığımız gibi bakmadı, "Baba! Ben senden ne istiyorum, sen bana ne veriyorsun?" demedi. Hz. Fâtıma o kelimeleri, bir besin, bir gıda, hatta istediği hizmetli olarak gördü. Zikir insana kuvvettir. Neden savaş meydanlarında İslâm mücahidleri "Allah Allah!" der, anlıyorsunuz değil mi? Neden zorlandığınız bir şeyde "Yâ Allah, Bismillah" diyorsunuz, neden bir şeyle karşılaştığınızda "Allahu Ekber!" diyorsunuz. Söylediğiniz sözler sadece dilinizden çıkıp kalmıyor, bedeninizin güçlenmesine de vesile oluyor. İşte Fâtıma annemiz bunu çok iyi anlamıştı. Hatta Hz. Fâtıma'nın (r.anhâ) daha sonra şöyle dediğini de okuyoruz kaynaklarımızda: *"Vallahi, o tesbihatı yapmaya başlayınca evdeki işlerim hafifledi, bedenim ise kuvvetlendi."* Bu rivayetin şerhini

yapan âlimlerimizin şu tespiti çok önemlidir: "*Allah'ı zikretmek insanın kalbine rahatlık verdiği gibi bedenine de güç verir."* Hz. Ali (ra) demiştir ki: *"Vallahi şu ana kadar bir gece olsun bu tesbihatı terk etmedim."* "Savaş gecelerinde de bu tesbihatı yaptın mı?" diye sorulduğunda Hz. Ali: "Vallahi yaptım." demiştir.

Bu hikmet evinden son bir örnek vererek bu konuyu da noktalamış olalım. Bir gün yine evde bir şey kalmamış. Hz. Ali (ra), hanımı Fâtıma'ya: "Ey Fâtıma! Görüyorsun hâlimizi. Babanın evine git, bir şeyler iste." dedi. O anda da Efendimiz (sas), **"Annemden sonra annem"** dediği Ümmü Eymen annemizin evindeydi. Kapı çalındı. Efendimiz (sas): "**Açın, açın kapıyı! Bu kapıyı çalış, Fâtıma'nın çalışıdır."** dedi. Kapı açıldı, Hz. Fâtıma içeri girdi ve Efendimiz'in (sas) yanına oturdu. Dakikalar geçti, Hz. Fâtıma bir şey söyleyemedi. Şöyle dedi: "Babacığım! Meleklerin gıdası tekbir, tehlil, tahmid ve tesbihtir. Peki, insanların gıdası nedir?" Efendimiz'in (sas) gözleri doldu ve şöyle buyurdu: "**Kızım! Vallahi bir aydır babanın evinde de yemek yok ama bir yerde Suffa ehli için gönderilen birkaç tane keçi var. İstersen oraya git ve onlardan birini al veya istersen ondan daha hayırlısını söyleyeyim."** Fâtıma annemiz: "Hayırlısını söyle babacığım." deyince Efendimiz (sas) şöyle buyurdu: **"Cebrâil bana geldi ve dedi ki: Şu beş kelime ile dua edersen Allah o dualarını boşa çevirmeyecektir: 'Ey ilklerin ilki! Ey sonuncuların sonu! Ey kuvvet sahiplerinin en güçlüsü! Ey düşkünlerin en şefkatlisi ve ey merhametlilerin en merhametlisi!' Sen de bu kelimelerle Rabbine dua et!"** Hz. Fâtıma bu kelimeleri alıp Hz. Ali'nin yanına geldi. Hz. Ali, ne olduğunu sorunca Hz. Fâtıma şöyle dedi: "*Ali! Dünya için gittim, ahiret için döndüm. Babam bana şu kelimeleri öğretti."* Bunun üzerine Hz. Ali: *"Desene bugün bizim için en hayırlı gün oldu!"* dedi.

Hz. Fâtıma'nın üzerinden alacağımızı alalım. İtaat şuuru meselesinde de, sorumluluk meselesinde de, adalet duygusu meselesinde de bir kız babası olarak Efendimiz'in (sas) attığı bu adımlar bizlere de örnek ve rehber olmalıdır. Eğer bu adımlar atılırsa karşılığı cehennem siperi, cennet vesilesidir. Allah bizleri de o bahtiyarlardan eylesin. Cenâb-ı Hak, bu güzellikleri anlayıp hayatlarımıza aktarma konusunda bizlere güç ve kuvvet nasip eylesin. Âmin.

9.
Sahâbenin Örnekliğinde Çocuk Eğitimi

Asıl konumuza geçmeden önce "Biz neden sahâbenin örnekliğine ihtiyaç duyarız?" sorusu üzerinde biraz duralım. Bu sorunun cevabını yine Asr-ı Saâdet'te bulabiliyoruz. Müslümanlar, Tebûk Seferi'nden dönüyorlardı. İstirahat etmek için konakladıkları sırada insanı sarsan, nereden geldiğini tam olarak anlayamadıkları bir ses duydular. Sahâbe ordusu biraz korkuya kapıldı. İnsanlar bir yerlere kaçmaya başladı. Herkes o andaki dehşetle ne yapacağını şaşırmış bir vaziyetteydi. Hadisenin devamını Amr b. Âs (ra) şöyle anlatır: "O hengâmede ne yapacağımı bilmezken bir baktım ki meydanın orta bir yerinde Bedir ashâbından olan Sâlim Mevlâ Ebî Huzeyfe; kılıcı elinde, kılıcına yaslanmış, hiçbir şey yapmadan meydanda öylece duruyordu. Kendi kendime dedim ki: 'Amr! Git, o sâlih adamın yanında dur. Vallahi o Bedir ashâbındandır. Eğer böyle duruyorsa bir bildiği vardır.' Gittim, yanıbaşında öylece durdum. O anda Allah Resûlü (sas) çadırından çıktı. Panikleyen İslâm askerlerine baktı. Biraz da gadaplanarak: **'Size ne oluyor? Hani Allah'a tevekkülünüz? Ne oldu ki bir ses duyunca darmadağın oldunuz? Bakın şu iki sâlih adama; Sâlim Mevla Ebî Huzeyfe ve Amr b. Âs'a! Sizin yapmanız gereken de bu değil midir? Tevekkül ederek burada bu şekilde kalmanız gerekmiyor muydu?'** Ben öylesine gitmiştim. Ama Resûlullah (sas), Sâlim'in vesilesiyle beni de övdü. Dolayısıyla sahâbenin limanına sığındım ve Allah Resûlü'nün övgüsünü elde ettim." [Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, XXIX, 344; Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, IX, 300]

Savrulmaları önleyebilecek, yerine ve zamanına göre doğru tavrı sergileyebileceğimiz, Allah'tan başka hiçbir şeye takılmadan hareket edebileceğimiz ve ne tür sıkıntılar olursa olsun her an istikamet üzere bir tavır ortaya koyabileceğimiz en önemli dayanağımız, ashâb-ı kirâm efendilerimizin referanslarıdır. *Sahâbe; sarsıntı içerisinde olanlara sabit dağlar, yolunu kaybedenlere yol olan nehirler, yönlerini yitirenlere yön*

gösteren yıldızlardır. Böyle bir limanı ve böyle bir referansı istemez misiniz? Kapısından ayrılmayacağımız mektep; en güzel örneğin (sas) en güzel örnekleri olan ashâb-ı kirâm efendilerimizdir. Allah, bizi o kapıdan ayırmasın. Âmin.

Çocuk Eğitimi Sahâbîlerin Bile Zorlandığı Bir Alandır

Sahâbe ve çocuk eğitimi der demez aklımıza çok şey gelir. Fakat konuyu uzatmamak adına biraz teknik bilgiler verdikten sonra asıl söylemek istediğimiz mesajları aktarıp konuyu özetleyeceğiz. İlimde, irfanda, hikmette, cihadda, emri bi'l-ma'rûf nehyi ani'l-münkerde, hayatın birçok alanında ve çok mühim işlerin altında ashâb-ı kirâm efendilerimizin imzaları olduğunu biliyoruz. Onlar, öyle güzel şeyler yapmışlar ki on dört asırdır bunları konuşuyoruz, anlamaya çalışıyoruz, bunlardan ilham alıyoruz... Ancak bir hakikate burada dikkat etmemiz gerekir: Ashâb-ı kirâm efendilerimiz, hayatın birçok alanında gösterdikleri başarıyı aynı oranda çocuk yetiştirmede gösteremediler. Belki bu iddiamızı bir anda garip karşıladınız ama şimdi meseleyi daha ayrıntılı ele alıp bunun ehemmiyetini de bu nokta üzerinden daha iyi anlayacağız.

Günümüzde, örneğin cihad meselesinde ashâb-ı kirâm efendilerimizin ektiği tohumları hâlen topluyoruz. Onların tebliğ ve irşad konusunda yaptıkları bellidir. On dört asırdır Müslümanlara sermaye olabilecek bir terekeyi konuşuyoruz ancak mesele çocuk meselesi olduğunda, hayatın çeşitli alanlarıyla kıyas yaptığımız zaman aynı düzeyde bir başarıyı bulamıyoruz.

Tâbiîn Neslinin Ne Kadarı Sahâbî Çocuğuydu?

İbn Sa'd, *Tabakât*'ında 1390 erkek sahâbînin, 534 de hanım sahâbînin hayatını anlatır. Kadın-erkek toplam anlattığı sahâbî sayısı 1924'tür. 1390 erkek sahâbînin 45 tanesi de çocuk sahâbîlerdir. İbn Sa'd, bize tâbiîn ve tebeu't-tâbiîn neslinden 1929 tane erkek şahsı anlatıyor, 83 tane de hanım tâbiînin hayatına yer veriyor. İkinci ve üçüncü neslin kadın-erkek toplamı 2012'dir. Soru şu: 2012 tane tâbiîn ve tebeu't-tâbiîn neslinden kaç tanesi sahâbe çocuğudur? Bu önemli bir sorudur. Neredeyse yüzde kırkı, yani 700-800 tanesi sahâbe çocuğudur. O kitaplar, tarihte ağırlığı olan, tarihte belli hadiseler içerisinde adından söz ettiren isimleri bize aktarır, yoksa her ismi değil. On bini aşkın ismini bildiğimiz sahâbî efendilerimizin çocuklarından bize nakledilen miktar, İbn Sa'd'ın aktardığı çerçevede sadece 700-800

tanedir. Tabakât'ta zikredilen Medineli tâbiîn sayısı 889'dur. Bunların ancak yüzde 40'ı yani 350-400 tanesi sahâbe çocuklarından oluşuyor. Mekkeli tâbiîn sayısı 131, Tâifli tâbiîn sayısı 21, Yemenli tâbiîn sayısı 34'dür. Kûfeli tâbiîn ve tebeu't-tâbiîn sayısı 894, Basralı 435, Bağdatlı 165, Şam 138'dir. Meseleyi biraz daha somutlaştıralım:

Hz. Ebû Bekir'in (ra) 3 oğlu, 3 kızı var. Bu 6 çocuktan sahâbe olmayan iki tanedir: Muhammed b. Ebî Bekir -ki onun da sahâbe olma ihtimali vardır- ve Ümmü Gülsüm. Hz. Ömer'in Abdullah dışında 7 oğlu daha vardır. Bunlar; Orta Abdullah ya da Ubeydullah, Abdurrahman, Âsım, Zeyd, küçük Zeyd, İyâd, küçük Abdullah. Hz. Ömer'in çocukları içerisinde Abdullah b. Ömer hariç, diğerleri içerisinde tarihte ciddi bir ağırlık oluşturabilecek bir isme rastlamıyoruz. Hz. Osman'ın 9 oğlu var: Abdullah, Ömer, Halîd, Velîd, Saîd, Abdülmelik, Utbe, diğer Abdullah ve Ebân. Hz. Ali'nin sahâbe olmayan erkek çocuklarının sayısı 11 tanedir ve bunlar arasında sadece Muhammed b. Hanefiyye'yi birazcık tanıyoruz. Zübeyr b. Avvâm'ın da 10 oğlu vardır. Bunlar arasında Abdullah b. Zübeyr, Mus'ab ve Urve dışındakileri pek bilmiyoruz. Hz. Talha'nın 10, Abdurrahman b. Avf'ın 20, Sa'd b. Ebî Vakkâs'ın 18, Ebû Ubeyde'nin 2, Saîd b. Zeyd'in 12 erkek çocuğu vardır.

Tâbiîn neslinden bazılarının isimlerini duyduğumuz kadar bu büyük sahâbîlerin çocuklarının isimlerini duymuyoruz. İkrime, Mesrûk, Hasan-ı Basrî denildiği anda titreriz ama diğerlerinin adını andığımız zaman ancak belki babalarının oğlu oldukları için isimlerini duymuşuzdur. Ancak biraz da işine içine dâhil olursanız bazı şeyler öğrenebilirsiniz. Bunların üzerinden bir değerlendirme yapalım. Yeryüzünün en hayırlı nesli olan sahâbe bile istedikleri kıvamda çocuk yetiştiremediler. Mesele, bu kadar önemli ve ağır bir meseledir. Zorluğunu bilelim ki bu zorluğun üzerine hazırlıklarımızı yaparak yürüyelim. Biraz basit bir örnek verelim ki derdimizi daha iyi anlatmış olalım. Uzun yaz günlerinde oruca niyetleniyorsunuz. Siz kendinizi oruç üzere bilinçlendirdiğiniz ve hazırladığınız için 14-15 saat zorlanmadan oruç tutabiliyorsunuz ama niyetlenmediğiniz gün öğlene kadar zor dayanıyorsunuz. Peki neden? Beden aynı beden, üstelik zaman daha kısa; ne değişti? İşte o noktada bilinç ışıklarını yakma ya da yakmama adına bir şey değişmiş oluyor. Eğer bilinç ışıklarını yakar, yani kendinizi ruhi ve manevi anlamda hazırlarsanız elde edeceğiniz yük ne kadar ağırlaşırsa ağırlaşsın, buna hazırlıklı olduğunuz için altında ezilmiyor, onu hakkıyla taşıyorsunuz ve bunun farkına

varmıyorsunuz. Aynı şeyi çocuk terbiyesinde de gözlemleyebiliriz. “Amaaan! Çocuk işte ne olacak!” deyip işin içinden çıktığımızda ve bazı şeyleri gereğince dikkate almadığımızda, yani bilinç ışıklarını yakmadığımızda Allah korusun yarı yolda kalırız. Yarı yolda kalmama adına bu bilgiyi paylaştık. Meselenin ehemmiyetini öğrenelim, ne kadar ağır bir mükellefiyetle karşı karşıya olduğumuzun bilincinde olalım ki karşılaştığımız sorunlarda ortalığı velveleye vermeyelim, faturayı ona buna değil kendimize keselim ve muhasebe duygusunu da öne alarak hazırlıklı bir biçimde bu işi hakkıyla yerine getirmiş olalım. Söylediğimiz bu bilgiler çerçevesinde beş cümle aktaracağız:

1. Çocuk eğitimi, sahâbenin bile zorlandığı bir alandı.

2. Çocuk eğitimi, Peygamber’in iklimine zemin olmuş Medine’de bile kolay değildi.

3. Çocuk eğitimi, milâdî 6. ve 7. asrın bile en ağır imtihanı idi.

4. Çocuk eğitimi, yapılabilecek her türlü iş ortaya konduktan sonra bile neticesi olmayabilecek bir işti.

5. Çocuk eğitimi, sabır ve sebat isteyen, büyük bir sorumluluk ve ağır bir vazife idi.

İki Örnek

İki sahâbî üzerinde örnek verelim ki mesele daha iyi anlaşılmış olsun. Biri çok iyi bir tanıdığınız sahâbî efendimiz, diğeri ise neredeyse ismini bile duymadığınız bir sahâbî efendimizdir. Örnekleri özellikle böyle seçtik. Çok iyi tanıdığımız sahâbî efendimiz, Hz. Ebû Bekir; neredeyse hiç tanımadığımız sahâbî efendimiz ise Gaylân b. Seleme. *Asr-ı Saâdet’te Ticaret ve Tüccar Sahâbîler* kitabını dikkatlice okumuşsanız bu ismi hatırlarsınız.

Gaylân b. Seleme (ra), Câhiliye Dönemi’nde çok bilinen bir zattı. Bilgin, şair, kumandandı... Âmir, Ammâr, Nâfi‘ adında üç oğlu, Bâdiye isminde de bir kızı vardı. Hicretin 9. yılında Müslüman olduğu sırada nikâhı altında 10 hanımı vardı. Allah Resûlü’nün emriyle bunlardan dördünü nikâhı altında bırakıp ötekileri boşadı. İslâm’dan önce Mekke yönetimi tarafından, İran kisrâsına bir vesileyle elçi olarak gönderilmişti. Gaylân hitabeti güçlü bir zattı. Şair de olduğu için Kisrâ ile kurduğu diyalog, muhabbete dönüşmüştü. Hatta muhabet öyle bir yere vardı ki Kisrâ ona: “Evli misin? Kaç çocuğun var?” diye sorular sormuş, devamında ise “En çok hangi çocuğunu

seversin?" demişti. Gaylân ise: *"Büyüyünceye kadar küçüğünü, iyileşinceye kadar hasta olanını, dönünceye kadar gurbette olanını severim."* cevabını vermişti. Aslında bu sözlerden üç çocuğundan da razı olmadığını anlıyoruz. Mesela biz de bazen çocuklarımıza karşı buna benzer cümleler kurarız: "Üçünüzü toplasak bir adam etmezsiniz, sizden adam çıkmaz." gibi... Çocuk iyi bir şey yaptıysa: "Babasına çekmiş işte." kötü bir şey yapmışsa "Dayısından öğreniyor böyle şeyleri" deriz. Ne dersek diyelim, aslında milâdî 6. asırda da böyle sözler söylenmişti. İnsan bu; zaman değişse de karşılaştığı sorunlara karşı söyledikleri sözler de aynı, ortaya koydukları tavırlar da aynıdır.

Gelelim Hz. Ebû Bekir'e... Hz. Ebû Bekir'in oğullarından çektiği sıkıntıyı şu anda birçok baba, evlatlarından çekmemiştir. Hz. Ebû Bekir, ilk evliliğini Kuteyle bint Abdüluzzâ ile yapmış, ondan hicretin nazlı gelini Zâtü'n-Nitâkayn lakaplı Hz. Esmâ ve hicret günlerinin küçük istihbaratçısı Abdullah dünyaya gelmiştir. İkinci evliliğini Ümmü Rûmân bint Amr ile yapmış, ondan da Abdurrahman ile Âişe validemiz dünyaya gelmiştir. Üçüncü evliliğini Hz. Ca'fer'in şehâdetinden sonra onun hanımı, Esmâ bint Ümeys ile yapmış, ondan da Muhammed isimli çocuğu dünyaya gelmiştir. Son evliliğini ise ensâr kardeşi Hârice b. Zeyd'in kızı Habîbe bint Hârice ile yapmış, ondan da Ümmü Gülsüm adında bir kızı olmuştur. Hz. Ebû Bekir'in kızlarında herhangi bir problem yok, hepsi iman etmiş ve İslâm davasının birer neferi olmuştur. Ancak Abdullah ve Abdurrahman babalarına öyle çektirmişler ki! Muhammed küçük olduğu için fazla hatırası yoktur ama Abdullah ve Abdurrahman, çocuk dediğimiz şeyin ne kadar ağır bir imtihan olduğunu herkese göstermiştir.

Abdurrahman b. Ebî Bekir; 21 sene boyunca iman etmedi, 21 sene namaz kılmadı, 21 sene oruç tutmadı, 21 sene kötü alışkanlıklarını devam ettirdi ve bunların hepsinin ızdırabını bir baba olarak Hz. Ebû Bekir çekti. Peki, 21 sene boyunca Hz. Ebû Bekir ne yaptı? Dua dua yakardı ve oğlu için gözyaşı döktü. Ne bir beddua ne bir söz ne de başka bir şey... Sadece şunu biliyoruz: Abdurrahman, Bedir'de müşriklerin safında, babasının karşısında yerini aldı. O gün birkaç kez babasını gördü, babasıyla karşılaşmamak için yolunu değiştirdi. Yıllar sonra Müslüman olduğu zaman: "Baba! Bedir'de seni gördüm ama karşına çıkmadım" deyince Hz. Ebû Bekir: "Eğer o gün ben seni görmüş olsaydım; karşına çıkar, başını uçururdum." dedi. Bedir'in üzerinden bir sene geçtikten sonraki Uhud Savaşı'nda da Abdurrahman yine müşrik saflarındaydı. Peki, ne zaman iman etti? Mekke'nin fethinden sonra

dedesi Ebû Kuhâfe ile birlikte iman etti, iman şerbetini içtikten sonra Hz. Ebû Bekir derin bir nefes aldı. Hz. Ebû Bekir, baba olarak Abdurrahman üzerinden imtihanların en şiddetlisini yaşamıştır.

Ya Abdullah? O da benzer imtihanlar yaşattı babasına... Abdullah b. Ebî Bekir çocukken iman etti ancak ibadet konusunda Hz. Ebû Bekir, ne kadar zorladıysa onu istediği kıvama getiremedi. Sonraki süreçte onu elde etti ama elde edene kadar neler neler verdi. Abdullah'ın sadece namaz konusunda değil, cihada katılma noktasında da sıkıntıları vardı. Bedir Gazvesi sırasında 9-10 yaşındaki çocuklar, parmaklarının ucuna basarak Sukya evlerinin önünde: "Boyumuz yüksek gözüksün de Resûlullah (sas) bizi Bedir ashâbının içine katsın." diye gayret ederken Hz. Ebû Bekir'in oğlu Abdullah, o gün 14-15 yaşlarındaydı ve evdeydi. Bedir günü evinden dışarı çıkmadı. Uhud'a da gelmedi. Hendek Savaşı'na da katılmadı. Hudeybiye'de de yoktu. Hz. Ebû Bekir ne kadar zorluyorsa da ona cihad sevdasını bir türlü onun yüreğine düşüremedi. Aradan bir müddet geçince Abdullah, Medine günlerinde Âtike bint Zeyd ile evlenmek istedi ancak Hz. Ebû Bekir bu evliliğe karşı çıktı ve şöyle dedi: "Oğlum! Âtike çok güzel bir kızdır. Biliyorum ki sen de onu çok seviyorsun. Zaten evden çıkmıyorsun, onunla evlenirsen hiç çıkmazsın. Böyle yaparak dünyanı da ahiretini de mahvedeceksin. Bundan dolayı onunla evlenmeni istemiyorum." Abdullah çok ısrar edince bu evlilik gerçekleşti. Peki ne oldu? Tıpkı Hz. Ebû Bekir'in dediği gibi oldu. Abdullah ortalıkta yoktu. Bir müddet sonra cemaatle namazı terk etti, zaten cihada da katılmamıştı. Bir dönem cuma namazını da aksatmaya başladı. Hz. Ebû Bekir: "Artık o evli, kendi ailesi var, onun durumu beni ilgilendirmez."demedi. Daha önceki sayfalarda Efendimiz'in, kızı Fâtıma evlendikten sonra onları namaza uyandırmaya gittiğini söylemiştik. Bu konuda aynı hassasiyete Hz. Ebû Bekir de sahipti. Hz. Ebû Bekir, oğlunun yanına gitti. "Oğlum! Bu evlilik seni felakete sürükleyecek. Hiçbir şey dinlemem, hiçbir mazeret kabul etmem. Seni Âtike'den boşatacağım." dedi ve boşattı. Ancak Abdullah'ın yüreğinde Âtike'ye karşı derin bir sevgi vardı ve ondan ayrı kalamıyordu. Bunu, Abdullah'ın Âtike'ye yazdığı şiirlerden de anlayabiliyoruz. Hz. Ebû Bekir'in yüreği bu duruma daha fazla dayanamadı ve Abdullah'ı çağırarak: "Âtike ile bir daha evlenmek istiyor musun? İki şartım var: Cemaatle namazı aksatmayacaksın ve cihada iştirak edeceksin. Kabul edersen onunla evlenmene onay veririm." dedi. Abdullah söz verince evlilik gerçekleşti ve tıpkı babasının dediği gibi bir insan oldu. Hem cemaatle namaza hem de cihada katıldı.

Mekke, Huneyn ve Tâif seferlerine katıldı. Tâif Muhasarası sırasında yaralandı ve Medine'ye getirildi. Abdullah evine gelince hanımı Âtike'ye şöyle dedi: "Ben seni çok seviyorum. Benden sonra evlenmeyeceğine söz ver. Sana mehrinin dışında bahçemizi de vereceğim." Âtiye de söz verdi ve Abdullah o hâlde vefat etti.

Abdullah'ın vefatı üzerinden altı yıl geçti. Hz. Ebû Bekir'in (ra) hilafetinin son günleriydi. Hz. Ebû Bekir, Tâif'ten gelen heyetleri karşıladı. Hz. Ebû Bekir onlara çok özel bir ok gösterdi ve: "Ey Tâifliler! İçinizde bu okun sahibini bilen var mı?" diye sordu. Tâifliler bir anda endişeye kapıldı. Hz. Ebû Bekir'in ne söyleyeceğini merak ettiler. Hz. Ebû Bekir aynı soruyu birkaç kez daha sorduktan sonra orada bulunan Sa'd b. Ubeyd isimli bir ok ustası ayağa kalkıp: "Bu ok benim! Ben bu oku, Tâif Muhasarası sırasında İslâm ordularına doğru attım. Birine de isabet etti ve ok onda kaldı." dedi. O anda Hz. Ebû Bekir: *"Senin şehit ettiğin kişi oğlum Abdullah'tı."* deyince bir anda meclisin havası değişti. Devamında Hz. Ebû Bekir üç kez hamd ederek şöyle dedi: *"Allah'a hamd olsun ki bu ok ile oğluma şehâdet nasip oldu. Sen oğlumu öldürdün; ya o seni öldürseydi, sen şirk üzere Rabbine gidecektin. Allah'a hamd olsun ki oğlumu sen öldürdün ama Allah seni diriltti ve sen Müslüman oldun."* [İbn Hacer, *el-İsâbe,* II, 1016]

Buradan şunu öğreniyoruz. Hz. Ebû Bekir, imtihanların en ağırını yaşamış olmasına rağmen sabır ve sebatla çocuklarının arkasında durarak onları kazanma adına bir duruş ortaya koydu. Bizler de, sahâbenin örnekliğinde çocuk eğitimini konuşacaksak bunları hiçbir zaman unutmamamız ve bu mühim mesajları almamız gerekir.

Başlangıçta söylediğimiz beş maddeyi işin içine kendimizi de dâhil ederek beş mesaj olarak dünyamıza taşımaya gayret edeceğiz:

1. Çocuk eğitimi, sahâbenin bile zorlandığı bir alan ise azığını iyice hazırlamalı, temsiliyet adına gerekenleri yerine getirmeli, işin temeline merhamet ve muhabbeti koymalısın ki biraz olsun bu yolda ilerleyebilesin.

Unutmayın, 21 sene oğlunun arkasından ağlayan bir Hz. Ebû Bekir okuduk şimdi. Öyleyse en ufak bir şeyde ortalığı velveye vermenin bir gereği yoktur.

2. Çocuk eğitimi, Peygamber'in iklimine zemin olmuş Medine'de bile kolay değil ise yaşadığın toplumlarda işinin çok zor olduğunu

unutmamalı, her an teyakkuz hâlinde olmalı, Yesribleri Medineleştirmek için gayret etmelisin ki özlenen ve beklenen seviyelere ulaşabilesin.

Kendi çocuklarımızı düşündüğümüz kadar ümmetin çocuklarını düşünmüyorsak bu meseleyi çözemeyiz. Çünkü hepimiz aynı gemideyiz, sadece kendi çocuklarımızı cam kavanozlar içine alarak bu işi çözemeyiz. Sokağı, caddeyi, televizyonu halletmeden işi belli bir seviyeye vardıramayız. Yesribleşen coğrafyaları Medine kılmaya çalışırken de kendi çocuklarımızı da ümmetin çocukları içine iliştirmeliyiz. Üç çocuğa vereceğiniz emek de aynı, otuz tane çocuğa vereceğiniz emek de aynı. Belki otuz çocuğun hürmetine kendi çocuklarınızı da Allah size ikram edecek.

3. Çocuk eğitimi, milâdî 6. ve 7. asrın bile en ağır imtihanı ise 21. asırda bu imtihanın daha ağır olacağı aklınızdan çıkmamalı, şeytanın her yolu çok iyi kullandığını bilmeli, zamanın getirdiklerine göre mücadele yöntemleri belirlemelisin ki boşa kürek sallamayasın ve gerekli adımları atabilesin.

Hz. Ali'nin (ra) şu önemli şözünü hiçbir zaman unutmayalım: *"Çocuklarımızı kendi yaşadığımız zamana göre değil, onların yaşadığı zamana göre yetiştirmek durumundayız."* Nesiller birbirinin arkasından geldikçe şartlar da değişiyor, imtihan araçları da değişiyor, şeytanın kullandığı silahlar da değişiyor. O silahlara karşı tedbir almadan, o silahlara karşı savunmanı bulunduğun zamana göre güncellemeden çocuğa bir şey söylediğimizde çocuk, onları hikâye dinler gibi dinliyor.

Örneğin, çocuğunuza "Çağrı" filmini izlettirdiğiniz zaman, Hz. Bilâl'in tablosunu çocuğun dünyasında güncellemeniz gerekir. Çocuğunuzu karşınıza alıp şunu demelisiniz: "Evladım! O dönemin Ümeyye b. Haleflerinin elinde tahtadan putlar vardı. Onlar; Bilâllerin, Ammârların karşısına bu tahta putlarla çıkıyorlardı. Ama şimdiki Ümeyye b. Haleflerin ellerinde tahta putlar yok. Şimdiki Ümeyye b. Halefler başka şeyler kullanıyorlar. O yüzden dikkat et; bu put bazen elindeki telefon, bazen evindeki televizyon, bazen bir ideoloji olabilir. Put deyince aklına sadece 14 asır önceki putlar gelmesin." Bunları söylemelisiniz ki bu asrın putlarıyla mücadele noktasında onlar da gerekli olan şeyi yapmış olsun. Ama biz bunları sadece hikâye anlatır gibi çocuklarımıza anlatırsak çocuk da "Allah beni bir gün çölde imtihan edecek, ben de 'Ahad' diyeceğim." diye bekler. Aslında her gün "Ahad" demesi gereken bir zaman ile karşı karşıyadır ama

onun zihin dünyasında mesele güncellenmediği için ne zaman ne ile mücadele etmesi gerektiğini bilemiyor ve sorunlar ortaya çıkıyor.

4. Çocuk eğitimi, yapılabilecek her türlü şey ortaya konduktan sonra bile neticesi olmayabilecek bir iş ise esbâba tevessül, Allah'a tevekkül dairesinde yürümeli; beşer olarak elinden geleni yaptıktan sonra elinden gelmeyenler için Rabbinden yardım istemelisin ki yanık sinelerin sahibi olarak rahmete muhatap kılınabilesin.

Elinden gelen her şeyi yaptığından eminsen olumsuz bir sonuçta dizlerine vurmanda hiçbir mahsur yok. Yine bil ki ne yaparsan yap, eğer Allah hidâyeti o çocuğa nasip etmemişse olmuyor. Peygamberlerin çocuklarını okuyoruz. Ashâb-ı kirâm efendilerimizin birçoğunun babası müşrikti. Birçoğu da kızlarını, oğullarını hidâyete taşıyamadı.

5. Çocuk eğitimi, sabır ve sebat isteyen büyük bir sorumluluk ve ağır bir vazife ise bu iki azığı iyice kuşanmalı, ne kadar zorlarsa zorlasın asla kötü sözlere kapı açmamalı, Hz. Nûh'un (as) bu iş için ölçü olduğunu unutmamalısın ki Kenan'ını kaybetsen bile, başka çocuklarını kurtarabilesin.

Bu konuda ölçü ve örnek Hz. Nûh'tur. Çocuğun seni deli etse, başını duvarlara vurdursa, seni gözyaşlarına boğsa bile Hz. Nûh gibi 950 sene de olsa mücadele etmelisin, çocuğunu kurtarma adına gayret göstermelisin. Bütün gayretini ortaya koydun ve tûfan gerçekleşti. Tûfan gerçekleşse de son ana kadar can hıraş feryatla çocuğuna el uzatma sorumluluğunun olduğunu bilmelisin. İşte bize ashâb-ı kirâm efendilerimizin öğrettiği en önemli ilkelerden biri de budur.

Havle bint Hakîm'in (r.anhâ) rivayet ettiğine göre bir gün Resûlullah (sas), Hasan ile Hüseyin'i aldı, öptü, kokladı ve sonra şöyle buyurdu: **"Siz var ya siz, sizin yüzünüzden ananız babanız cimriliğe, korkaklığa ve cehalete düşüyor! Ama buna rağmen siz Allah'ın reyhanları, cennetin çiçeklerisiniz!"** [Tirmizî, "Birr", 11; İbn Mâce, "Edeb", 3; Ahmet b. Hanbel, *Müsned*, VI, 409]

İmtihan ağır ama karşılığında mükâfat da ona göre âlî... Allah bu imtihanın altında bizleri ezdirmesin. Hakkıyla taşıyabilmeyi bizlere nasip eylesin. Allah çocuklarımızı şeytandan, şeytanlaşmış insanların şerlerinden muhafaza eylesin. Nûh kadar imanımız yok ki biz Kenan gibi inkâr içerisinde olan çocuklara sabır gösterebilelim. Allah öyle ağır imtihanları

bizlere yaşatmasın. İmtihanı ağır olan kardeşlerimize yardım eylesin, onların imtihanlarını hafifletsin. Âmin.

10.
Gözlerin Aydınlığı: Namaz ve Çocuk

Duyarlı bir anne babanın evladını görmek istediği ilk yer, seccadedir. Namaz konusunda sıkıntılar yaşanıyorsa bu mesele daha çok önem arz etmektedir. Muhteşem ahlâkın sahibi olan Efendimiz'in (sas) rehberliği çerçevesinde bu meseleyi size arz etmek, bildiğiniz şeyleri hatırlatmak, unuttuğunuz şeyleri gündeminize tekrar düşürmek, bu konudaki yanlışlarınızı düzeltmek, eksik bıraktıklarınızı da tamamlamak adına bu konuyu ayrı bir başlıkta ele aldık.

Namaz ve çocuğu konuştuğumuz zaman aslında gözlerimizin aydınlığı olan iki şeyi konuşmuş oluruz. Kur'ân-ı Hakîm'de çocuk, göz aydınlığı olarak beyan edilir. Nebevî beyanda da namaz göz aydınlığıdır. Nitekim bir hadiste Efendimiz (sas) şöyle buyurmuştur: **"Namaz bana gözümün nuru kılındı."** [Nesâî, *İşâretü'n-Nisâ*, 1] Dolayısıyla bu iki meseleyi konuştuğumuz zaman gözlerimizin nurunu ve ferini konuşmuş oluruz. Bu, o günün dünyasında Müslümanların bildiği bir hakikatti. Sahâbe, namazdan da kendi çocuklarından da göz aydınlığı diye bahsediyordu. Fakat çok ilginçtir, Müslim'de geçen bir rivayette düşmanların da bu bilgiyi bildiğini fark ediyoruz. Câbir b. Abdullah nakleder: "Allah Resûlü (sas), Cüheyne kabilesi üzerine bir sefer düzenledi. O sefer sırasında sabahtan öğlene kadar şiddetli bir çarpışma oldu. Öğle namazı vakti girince savaşın durduğu bir anda Resûlullah (sas), ashâbı arkasına alıp öğle namazını orada eda etti. Vakit ikindiye yaslandığı zaman Cebrâil (as), Allah Resûlü'ne (sas) bir haber getirmişti. O habere göre karşı taraftaki müşrik ordusu: 'Bunlar ne de olsa bir daha namaza duracaklar. Namaza durdukları zaman onlara saldırır ve onların işini bitiririz.' demişti. Cebrâil (as), Allah Resûlü'ne (sas) onların planlarını aktarırken müşriklerin şöyle dediklerini nakletmiştir: 'Onlara bir kez daha bir namaz gelecek ki onlar, namazı evlatlarından daha fazla severler..." [Müslim, "Misafir", 308] Göz aydınlığı olan evlat, göz aydınlığı

olan namaz... Birinin birine tercih edilme meselesinde sahâbenin nasıl davranacağı yönünde, düşman tarafından bile böyle bir itiraf vardır.

Sahâbenin Namaz Hassasiyeti

Meseleyi daha iyi anlamak için sizi bazen Medine zeminine, bazen de Medine zemininden İstanbul zeminine götüreceğiz. Zemin derken sadece mekânı değil, zamanı da kastediyoruz. Önce Medine zemininden başlayalım. Adları, kabileleri, yaşları, iman heyecanları bir olan üç delikanlı sahâbîden ve bu sahâbîlerin namaz hassasiyetinden bahsedeceğiz. Üçünün de adı Hâris, üçü de ensârdan, üçünün de yaşı 17-18 civarında. Bu üç insanın namaz konusundaki hassasiyetini anlayalım ki Medine zemininde nasıl bir namaz sevdası vardı, özellikle gençlerde bunun karşılığı neydi anlamış olalım. Sonra da İstanbul zeminine gelip neden bizde bu hassasiyetin olmadığını soralım ve almamız gereken mesajları bu cevaplar üzerine bina etmeye çalışalım.

1. Hâris b. Mâlik (ra)

Hâris b. Mâlik (ra) gecelerini mescitte geçiren bir gençti. Efendimiz (sas), Hâris'i mescitte gördüğü bir gün ona: **"Ey Hâris! Nasıl sabahladın?"** diye sordu. Hâris: "Yâ Resûlullah! Gerçek bir iman sahibi olarak sabahladım." cevabını verdi. Bu defa Efendimiz (sas): "**Her hâl ve hakikatin bir ispatı vardır. Senin imanının ispatı nedir?"** diye sordu. Hâris şöyle dedi: *"Yâ Resûlullah! Gündüzümü oruçla, gecemi kıyamla geçirdim. Şu anda öyle bir ruh hâli içindeyim ki cennet ve cehennem ehlinin birbirleriyle konuşmalarını duyuyor ve Rabbimin arşını ellerimle tutar gibi oluyorum."* Bunun üzerine Efendimiz (sas) çok sevindi ve şöyle dedi: **"Sen öyle bir insansın ki tepeden tırnağa iman kesilmişsin."** [Beyhakî, *Şuabü'l-Îmân*, VII, 363]

2. Hâris b. Hassan (ra)

Nakledildiğine göre Hâris b. Hassan evlendiği gecenin sabahında namaz için Mescid-i Nebevî'de ilk saflardaydı. O günlerde yeni evlenenler birkaç gün dışarı çıkmazdı. "Ne oldu Hâris? Gelini mi beğenmedin? İlk gün mescitte ne işin var?" diye soranlara da Hâris şu cevabı verdi: *"Beni Allah Resûlü'nün (sas) mescidinden ve bir sabah namazından alıkoyacak bir hanım çok kötü bir hanımdır. Ben namazı, hanıma feda mı edeceğim?"*

[Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, II, 41] Namaz sevdalısı, namazı yaşayan, namazı hayat tarzı hâline getiren bir yiğidin sözüdür bu!

3. Hârise b. Sürâkâ (ra)

Hârise (ra) namaz ve şehâdet sevdalısı bir gençti. Her namazından sonra "Allah'ım şehâdet!" diye dua dua yakarırdı. Allah da ona rızık olarak istediği şehâdeti Bedir'de tattırdı. Hârise b. Sürâkâ, Bedir'de su içerken Hibbân b. Arika isimli Mekkeli bir müşrik tarafından atılan okla boğazından vurularak Bedir meydanının ilk şehidi olmuştu. Hârise b. Sürâka'nın annesi Ümmü'r-Rebî, Efendimiz'e (sas) gelip: "Yâ Resûlullah! Oğlum savaş başlamadan hayatını kaybetti. Acaba şehit oldu mu, cenneti kazandı mı?" diye sorunca Allah Resûlü (sas) şöyle buyurdu: **"Senin oğlun Firdevs cennetlerindedir."** [İbn Sa'd, *Tabakât*, III, 584]

Asr-ı Saâdet'ten yüzlerce namaz hadisesi, hassasiyeti, sevdası okuruz. Peki kendi asrımızda niye bunları okuyamıyoruz? Bizde eksik olan nedir? Acaba biz namazı ashâbtan farklı mı algılıyoruz? Bu hadiseler tarihte hep anlatılır ve konuşulur ama Medine zemininden İstanbul zeminine pek gelmez. Bunları anlattığımız zamansa itirazlar hazırdır:

1. Onlarda Hz. Peygamber (sas) ile çağdaş olmanın avantajı var, biz bundan mahrumuz.
2. Onlarda Medine gibi bir zeminde yaşamanın avantajı var, biz bundan mahrumuz.
3. Onlarda sahâbe ile arkadaş olmanın bir avantajı var, biz bundan mahrumuz.

"Bu iş Asr-ı Saâdet'teki gibi olmayacak." deyip bunu baştan kabul edelim ve böyle mi içselleştirelim, yoksa meseleye farklı bir çerçeveden mi bakalım?

Bu konuyu konuştuğumuz çeşitli ders halkalarında 3 soru sorup bu sorular üzerinden bir çerçeve çiziyoruz:

1. Sahâbe olmak mümkün mü?
2. Sahâbeyi sevap itibari ile geçmek mümkün mü?
3. Sahâbe gibi olmak mümkün mü?

Sahâbe olmak mümkün değildir. Sahâbeyi sevap itibariyle geçmek de mümkün değildir.

Peki sahâbe gibi olmak mümkün mü? Bu kapı kapanmamıştır, kıyamete kadar da açıktır. Allah Resûlü'nün (sas) ashâbı olamayacağız ama yaşadığımız çağın sahâbîsi olabiliriz. Yaşadığımız çağda imanımıza şahitlik ederek bu çağın sahâbîsi olma adına bir gayret ortaya koyabiliriz. Abdullah b. Mübârek için, "Peygamber görmeden sahâbî olan zat" ifadesi kullanılır. Bu tabir, üçüncü nesilden olan Abdullah b. Mübârek için kullanılıyor. Demek ki böyle bir şey mümkündür ve bunun kapısı da sonuna kadar açıktır.

Sohbet-i risâletin kendine özgü bir insibağı/boyalaması, in'ikası/yansıması, incizabı/cezbesi, coşkusu, heyecanı vardır; bu inkâr edilemez. Allah bize sohbet-i risâlette bulunmayı nasip etseydi; biz de kömür olarak girer, elmas olarak çıkardık. Allah bizim hakkımızda böyle bir takdirde bulunduysa sorgulamaya hakkımız yoktur. Mikdâd b. Amr (ra), bir gün tâbiînden bir grup ile oturup sohbet ederken orada bulunanlardan biri: "Ne mutlu! Peygamber'i (sas) gören gözlerin sahibi içimizde! Keşke biz de o günlerde yaşasaydık da onlar gibi bu bahtiyarlığa sahip olanlardan biri olsaydık!" dedi. Bu söz üzerine Mikdâd b. Amr gadaplandı ve şöyle dedi: *"Sakın öyle demeyin! Vallahi biz nice adamlar gördük. Siz onları görseydiniz adam zannederdiniz. Her biri bir hurma ağacına benzerdi ama onlar Kâbe'nin komşusu olmalarına ve Resûlullah'ı (sas) her gün görmelerine rağmen imansız olarak burunları üzerine devrilip gittiler. Hâlinize şükredin ki Allah sizlere iman nasip etmiş."* [Buhârî, *el-Edebü'l-Müfred*, s. 44] Mikdâd b. Amr'ın demediğini de biz diyelim: *"Bizim önümüze bir seviye konulmuş. İmanı elde ettik ve şimdi ulaşılması gereken menzil, ashâb kalitesindeki imanı elde etmektir. Zaten derdimiz budur. Hâl böyleyse bahane üretirken, itiraz ederken biraz daha dikkatli olmamız gerekir."*

Efendimiz (sas), Asr-ı Saâdet ile günümüzün avantajlarını ve dezavantajlarını dengelemek adına bize, yaptıklarımız için "bire on, bire elli" gibi müjdeler vermiştir. Bu müjdeyi de üzerimize alıp menzilimize ulaşma adına gayret göstermeliyiz.

Çocuklarımızı Namaza Nasıl Alıştırabiliriz?

Asıl meselemize, çocuklarımızı namaza alıştırma meselesine gelelim. Bu konuda, hepimizin zihin dünyasında var olan Efendimiz'in (sas) bir hadisi var: **"Çocuğunuz yedi yaşına geldiğinde ona namazı emredin, on yaşına geldiğinde kılmadığı takdirde onu dövün."** [Ebû Dâvûd, "Salât", 26;

Tirmizî, “Salât”, 299] Bu hadisin bir sebeb-i vürûdu vardır. Hadisin söylendiği zemini iyi anlamamız gerekir. Hadisi rivayet eden sahâbî efendimiz Sebre b. Ma’bed’dir (ra). Hicretin 5. yılında Müslüman olmuştu. Medine’nin dışında bir yerde oturuyordu ve ara ara Medine’ye geliyordu. Medine’ye geldiği bir anda Efendimiz’e (sas), çocuklarıyla namaz konusunda sıkıntılar yaşadığını aktardı. Efendimiz (sas) de bunun üzerine bu sözü söyledi. Parantez içerisinde “Hafifçe dövün” de yazılıyor. Mütercimler bu “hafifçe” ifadesini başka hadislerden yola çıkarak ekliyorlar.

Tirmizî’nin rivayeti ise şu şekilde: **“Çocuğa namazı yedi yaşında öğretin, kılmadığı takdirde on yaşında dövün!”** [Tirmizî, “Salât”, 299] Yine Ebû Dâvûd’da geçen Amr b. Âs’ın (ra) naklettiği rivayet şöyledir: **“Çocuklarınız yedi yaşında iken onlara namazı emredin. On yaşındayken namazdaki ihmalleri sebebiyle onları dövün ve yataklarını da ayırın.”** [Ebû Dâvûd, “Salât”, 25] Ebû Dâvûd’da geçen bu hususla alakalı bir diğer hadis ise şu şekildedir: **“Çocuk sağını solundan ayırmasını bildiğinde ona namazı emredin.”** [Ebû Dâvûd, “Salât”, 26]

Bu hadislerin nasıl anlaşılması noktasında çeşitli yorumlar yapılmıştır. Bu yorumlardan bazılar şunlardır:

1. Bugünün çocukları ile Medine’nin çocukları aynı değil, dolayısıyla yedi yaş, on yaş o gün Peygamber ikliminde olan çocuklar içindi; biz bu yaşı hakiki olarak değil, mecazi olarak anlamalıyız.

2. Buradaki “da-re-be” fiili, yani “dövdü/vurdu” ifadesi hakiki değil, mecazi anlamda; alıştırın, ısındırın anlamındadır; dövme bu işte olmamalıdır. Dolayısıyla burada Efendimiz (sas) “Dövün!” dememiş, “Terbiye edin.” demiştir. Eğer bu konuda şiddet olursa şiddetin dili çocukta nefrete yol açabilir ve ters tepebilir Allah korusun. Bu konuda hadis şerhlerine baktığınızda bu açıklamaları da görebilirsiniz.

3. Hz. Peygamber’in (sas) burada söylediği sözün hayatın içerisinde uygulanma imkânı yoktur. Bu anlayış, sıkıntılı bir anlayıştır. Bunu diyen ulemây-ı âzam (!) hemen ardından: “Bana göre benim tanıdığım peygamber böyle bir şey demez. Kur’ân’a arz ettim ve karşılığını bulamadım.” der ve hadis hakkında ilmi bir yaklaşım göstermeden tenkide tabi tutar.

İlk iki maddenin çok da yabana atılacak bir yönü yoktur. Bu maddelerin isabetli olduğu noktasında hadisin şerhlerinde bazı ipuçları da vardır. Üçüncü anlayışın sıkıntılı bir anlayış olduğunu da zaten söylemiştik.

Peki, bu hadisler nasıl anlaşılmalıdır? Namazın tâlimi noktasında Efendimiz'in (sas) fiili uygulamaları, hadisin nasıl anlaşılması gerektiği konusunda önemli noktalar ortaya koyar. Farklı şeylere kapı açmadan meselenin üzerinde biraz yoğunlaşsak ve hadis üzerinde tefekkür ederek bazı şeyleri tespit etmeye çalışsak aslında cevâmiu'l-kelim olan Efendimiz'in (sas) kısacık bir sözle ne kadar önemli şeyler söylediğini hemen yakayabiliriz. Bu hadis üzerinden meseleyi biraz daha açalım.

Farklı Yaş Grubu Çocuklara Namaz Tâlimi

Efendimiz (sas): *"Yedi yaşına gelince çocuklara namaz kılmayı emredin/öğretin."* ve *"On yaşına gelinceye kadar da namaz hâlen istenilen oranda hayatlarında olmazsa onları dövün."* dedi. Efendimiz (sas), üç merhaleyi gözlerimizin önüne serdi:

Birinci Merhale, 0-7 Yaş Merhalesi

Medine zemininde olduğunuzu düşünün. Çocuk nasıl bir zeminde gözlerini açıyor? Bilâl'in sesi duyulduğu zaman hayatın durduğu bir Medine'den bahsediyoruz. Dolayısıyla çocuk, ezanla hayatın durduğu bir zeminde dünyaya gözlerini açıyor. Yedi yaşına kadar çocuk annesini, babasını böyle görüyor. 0-7 yaş grubundaki bir çocuk bunu gördüğü zaman artık ondan sonraki süreçte namaz konusunda sıkıntısı olur mu?

Anne ve babalar olarak bu konuda gerçek manada görevimizi yapmamamıza rağmen çocuklarımızdan bir şeyler bekliyoruz. Televizyonun karşısına oturuyoruz, ezan sesi geliyor, çocuk bizi o hâlde görüyor. Yarım yamalak bir namaz kılıyoruz, çocuğumuz buna şahit oluyor. Böyle olunca çocuğa namaz kılması gerektiğini söylediğimizde bizi dinlemiyor. Dolayısıyla 0-7 yaş arası çocuğa sahip anne ve babaların yapmaları gereken en önemli husus, temsiliyettir. Ama o temsiliyet bugün bizim hayatlarımızda olmadığı için söylediklerimizin tesiri yoktur. Çocuklarımıza: "Baban evde nasıl?" diye sorsak kaç tane çocuğumuz babayı seccade üzerinde resmeder? Dolayısıyla temsiliyet olmalı ki gösterdiğin temsiliyet, çocuğuna sözsüz namaz tâlimi adına bir şeyler söylesin.

İkinci Merhale, 7-10 Yaş Merhalesi

Temsil ettiğiniz hâlde bu meselenin bir karşılığı olmayabilir mi? Evet, olmayabilir. Hz. Ebû Bekir (ra) temsil etmiyor muydu? Ama olmadı, iki oğlunda bir zamana kadar istenilen oranda kalite elde edemedi. Sonra elde

etti ama ne kadar zorlandı! Abdurrahmân için 21 sene zorlandığını söylemiştik. Temsil adına sizden beklenen ortaya konsa bile karşılığı olmayabilir. Peki olmazsa ne olacak? Devreye tebliğ girecek. Öncesinde temsil, sonrasında ise tebliğ vardır. Eğer bunları yer değiştirirseniz sözün tesirini kırarsınız ve boşuna konuşmuş olursunuz. Temsil etmenize rağmen olmadıysa bu sefer tebliğ adına adım atmalısınız. Efendimiz'in (sas) hayatında bunun örnekleri vardır. Tirmizî'de geçen bir rivayette Efendimiz (sas) torunu Hasan'a şöyle demiştir: **"Hasan'ım/Oğulcuğum! Beş vakit namazını aksatmadan kıl! Sana şüpheli gelen her şeyi terk et. İçinde şüphe olmayan şeylere yönel! Doğruluktan asla ayrılma! Çünkü doğruluk, insanın gönlüne huzur verir. Yalan ise insanı huzursuz eder."** [Tirmizî, "Kıyamet", 61] Buna benzer bir sözün Enes b. Mâlik'e söylendiğini de okuyoruz: **"Enesciğim! Elinden geldikçe abdestli ol, bu takdirde melekler daima sana rahmet okurlar. Namazında ise daim ol, onu asla bırakma; böyle davranırsan melekler daima sana arkadaş olurlar. Rükû edince ellerinle dizlerini sıkı tut, parmaklarını birbirinden ayır, dirseklerini yanlarını yapıştırma. Ey Oğulcuğum! Rükûdan doğrulunca her uzvun tam olarak yerine gelsin; zirâ Cenâb-ı Hak, kıyamet gününde rükû ve secde arasında bellerini tam doğrultmayana nazar etmez. Ey Oğulcuğum! Secde edince de alnını ve ellerini yere tam koy. Horozun yeri gagalaması gibi gagalama (secdeden çabucak kalkma), (secdede kollarını yere sererek) köpeklerin veya tilkilerin yatışı gibi yere serilme. Namazda sağa sola bakmaktan sakın!"** [Tirmizî, "İlim", 7, 16]

Çocuk terbiyesinin 7-10 yaş merhalesinde Efendimiz'in (sas) hayatında bir kavram daha görüyoruz. Bu kavram, *tedric* kavramıdır. Efendimiz (sas) meseleyi doğrudan da söyleyebilirdi ama işi basamak basamak istenilen noktaya vardırma adına gayret içerisinde oldu. Zaten tedric, Efendimiz'in (sas) tâliminin ana konularından birisidir. Namaz eğitimi de böyledir. 23 yıllık hayatı boyunca Efendimiz'in (sas) üçlü bir sistemle hareket ettiğini görürüz:

1. Meseleleri basitten zora doğru anlatırdı.
2. Ön bilgiden başlayarak gayeye doğru yürürdü.
3. Müşahhastan mücerrede doğru hareket eder-di. Yani önce muhataplarının göreceği, algılayacağı şeylerden örnekler verir, sonra yavaş yavaş seviyeyi artırırdı.

Sözün burasında meseleyi namaz tâlimi noktasına getirdiğimizde de tedriciliğin var olduğunu görüyoruz. Bunu beş noktada izah edelim:

1. Önce iman, sonra namaz öğretilmelidir.

Namaz, imandan sonraki hakikattir. Çocuk önce imanı kavramalı; Allah ne demek, Allah'a iman ne demek, iman hakikatleri ne demek, "Lâ ilâhe illallah, Muhammedün Resûlullah." dediği zaman ne demiş oluyor bilmelidir. Çocuk, bunları kendi dünyasında algılayabileceği bir şekilde almalıdır. Cündeb b. Abdullah (ra), Kur'ân hıfzı ile uğraşan gençleri gördüğünde tam anlamıyla memnun olmadı. Bir sahâbî, Kur'ân ile uğraşan gençleri görünce neden memnun olmasın? Şöyle dedi: *"Gençler! Biz, Resûlullah'ın (sas) yanında ergenliğe yürüyen gençlerdik. Allah Resûlü (sas) bize Kur'ân'dan önce imanı öğretti. Önce imanı öğrendiğimiz için öğrendiğimiz her âyet imanlarımızı artırdı. Siz ise Kur'ân'ı hıfzediyorsunuz ama imanı öğrenmediğiniz için bilginiz artıyor, imanınız artmıyor."* Gerçekten bugün de derdimiz budur. Bu meselede ciddi sıkıntılar yaşıyoruz. Bundan dolayı Kur'ân kursuna gönderdiğimiz çocuklar namaza düşman olarak dönüyor. Camilere gönderdiğimiz çocuklar bir ömür namaz kılmıyor. Emek verdiğimiz çocuklardan istediğimiz şeyleri alamıyoruz. Bunun sebebi çocuklara imanı öğretmeden bilgi yüklememizdir. Zeminde iman olmadığı için ne yazık ki ne bina edilirse edilsin, kısa zamanda yıkılmaya mahkûm oluyor. Burada Efendimiz (sas) namazın tedricen tâliminde de en başta bize bunu söylüyor. *"Önce iman sonra namaz!"*

2. Önce muhabbet, sonra amel devreye girmelidir.

Önce sevsin, muhabbet adına bir şeyler oluşsun. Allah Resûlü'ne (sas) ve sahâbeye karşı sevgi, yüreğinde derinleşmiş bir hâle gelsin, ondan sonra amel olsun. Zaten çocuk sevdiğini taklit eder. Kimi severse onun gibi konuşmaya, onun gibi davranmaya; meseleleri kendi dünyasından dış dünyaya onun gibi aktarmaya çalışır. Muhabbeti çocuğumuzun kalbine nakşettiğimiz zaman ikinci merhalede gündeme alacağımız şey amel olmalıdır.

3. Önce gündüz, sonra gece gündem edilmelidir.

Namaz, Allah Resûlü'nün (sas) dünyasına nübüvvetle beraber girdi. Cebrâil'in fiili rehberliğinde iki rekât sabah, iki rekât akşam olmak üzere iki vakit namaz Müslümanların gündemine girdi. Sonra da gece namazı ile iş

taçlandı. 11 yıl böyle devam etti. Bunlar dışında herhangi bir namaz yoktu. Nübüvvetin 11. yılında miraç ile beraber 5 vakit namaz teşri olundu. Bu bilgi bize çok önemli şeyler söyler. İşte buradan önce gündüzün sonra akşamın gündem edilmesi gerektiğini çıkarıyoruz.

4. Önce farzlar, sonra sünnetler hayata taşınmalıdır.

Çocuğun hemen önüne 40 rekâtlık namazı dayatırsanız korkutursunuz. Şunu hiçbir zaman unutmayın: Efendimiz (sas), Mekke'de kaldığı 13 yıllık süre boyunca dört rekâtlık farz namaz hiç kılmadı. Miraçtan sonra da... Medine'de Mescid-i Nebevî'nin inşasından sonra iki rekâtlık farz namazlar dört rekât oldu. Burada da tedricilik vardır. Efendimiz'in (sas) hayatında var olan bu tavırlar, bize bu işin tâlimi adına da ipuçları veriyor. Öyleyse eğer önce farzlar sonra sünnetler hayata taşınmalıdır. Size bir ipucu daha verelim. Eğer çocuklara 20 yaşına kadar sünnet namazları kılması konusunda bir alışkanlık kazandırtmazsak bu noktadan sonra o da zordur. Bu meselede genelde sıkıntılar yaşanıyor. Bunun için tedricilikteki ölçü kesinlikle gündemden düşürülmemeli, bu konuda çok da gevşek davranılmamalıdır. Farzların karşılık bulduğunu görünce arkasından sünnetler de güzel bir dille ve ikramla o çocukların dünyasına taşınmalıdır.

5. Çocuklar önce yatsı, sonra sabah namazı ile tanışmalıdır.

Efendimiz'in (sas), çocuklara namaz tâlimi konusundaki uyarılarından yola çıkarak bunu bizler de uygulayabiliriz. Çocuk 10 yaşına doğru gelirken sabah namazları da gündem edilmeli ve çocuk ona da alıştırılmalıdır.

Üçüncü Merhale, 10 ve Yukarı Yaş Merhalesi

Bu merhalede Efendimiz (sas): "10 yaşına kadar kılmazlarsa, gevşek davranırlarsa dövün." dedi. Efendimiz'in (sas) ya da bir sahâbînin 10 yaşına geldiği hâlde namaz kılmayan bir çocuğu dövdüğüne dair bir tek rivayete rastlayamıyoruz. Demek ki biz de bu meseleyi, onlar gibi anlamak durumundaymışız. Peki, çocuğumuz 10 yaşına geldi ya da çocuğumuzun yaşı ilerledi gidiyor ve namazlarında hâlâ gevşeklik var; nasıl davranacağız?

Daha önce üç kavram kullanmıştık. Bunları iyice zihninize kaydedin çünkü bunlar bize işin yolunu ve yöntemini göstermektedir: *Temsil*, *tebliğ* ve *tedric*. Bunlara iki kavram daha ilave edelim: *Ta'dil* ve *taltif.* Eğer 10 yaş

üzerinde namaz konusunda sıkıntı yaşanıyorsa bu iki kavramla bunu düzeltebiliriz.

Ta'dil Meselesi

Ta'dil; bir meseleyi düzeltme, denkleştirme, düzgünleştirme, aşırılıklardan arındırarak itidal üzere kılmaktır. "Dövün!" meselesini burada gündeme alalım. Efendimiz (sas) bu sözü söylediyse bu sözün muhakkak bir uygulama sahası vardır ancak biz, Efendimiz'den (sas) şunu da öğrendik: "Her muhataba her söz yüzde yüz biçimde etki etmez." Efendimiz'in (sas) bize öğrettiği tâlim kurallarından biri de muhataba göre söz söylemektir.

Efendimiz (sas); Hz. Ebû Bekir ve Hz. Ömer hücre-i saâdete girdiği zaman oturuşunu düzeltmezken içeriye Hz. Osman girdiğinde toparlanmıştı. Hz. Âişe annemiz bunun sebebini merak etmiş ve Efendimiz'e (sas) sormuştu. Efendimiz de bunun gerekçesini şu şekilde ifade etmişti: **"Osman utangaçtır. Beni o hâlde görse konuşmaya mecali kalmaz. Bundan dolayı hâlimi düzelttim ki benim yanımda rahat davransın."** Efendimiz (sas), her zaman muhatabına göre söz söylemiş ve bunu ashâbına da tavsiye etmiştir.

Çocuğunuzu anne, baba olarak en iyi siz tanırsınız. Çocuğunuz bir tokatla adam olacaksa ona göre adım atılır. Bazen bir tokadın yapabileceği şeyi, başka şeyler yapamayabilir. Herkese aynı elbiseyi takdim etme gibi bir yanlışa kapı açmamamız gerekir. İnsanların tabiatları farklı farklıdır. Bir çocuk sözle uslanır, bir çocuk taltifle yola gelir, bir çocuk da ancak bir tokatla ya da sert bir üslupla hâlini düzeltir. Modern şeylere kapılıp da meseleyi farklı yönlere çekmeye hiç gerek yoktur.

Bir örnek üzerinden meseleyi daha iyi anlamaya çalışalım. Babası, Ömer b. Abdülazîz'i Sâlih b. Keysân isimli muallime emanet etti. O günlerde 10 yaşlarında olan Ömer b. Abdülazîz saçlarını tarayıp ayna başında biraz zaman geçirirdi. Böyle bir dalgınlıkla bir gün cemaatle namazı aksattı. Hocası Sâlih b. Keysân, babası Abdülazîz'e mektup yazarak olanları anlattı. Babası yazdığı mektupta oğlu Ömer'in saçının tamamının tıraş ettirilmesini (kazıtılmasını) emretti. Bu hususla alakalı olarak Ömer b. Abdülazîz daha sonra şunu söylemiştir: "O gün çok üzülmüştüm ama sonra babama o kadar dua ettim ki saçlarımdan beni kurtardı da cemaatle namaz aksatmadım." Bakın, ta'dil yola getirdi. Dolayısıyla ne gerekliyse, ne yapıldığında fayda

sağlanacaksa onu yapmaktan geri kalmamalısınız. Bu, meselenin ta'dil boyutudur.

Taltif Meselesi

Bazı çocuklara namaz konusunda dünyevî hedefler belirleyebilirsiniz. Bunda hiçbir beis yoktur. "Şu kadar gün namazına dikkat edersen sana şöyle bir hediye alacağım." diyebilirsiniz. Gerçi şimdilerde her şeye kavuştukları için çocuklarımızı ufak hediyeler kesmiyor ama böyle bir şey demede hiçbir beis yoktur. Ancak burada bir usûl ortaya koymamız gerekir. Her zaman karşılıklı bir biçimde bir şey yapılırsa bu, çocuğun ileride şahsiyetinin zedelenmesine sebeb olabilir. Ulemâ demiştir ki: *"Çocuklara bazen bedelsiz verin, bazen ise bir şey isteyerek hediye verin."* İki türlü de davranarak onu belli bir terbiye sahasına çekebilirsiniz. Taltif noktasında eğer çocuğunuz belli bir kaliteye varacaksa itidal çizgisini koruyarak istediğinizi yapabilirsiniz.

Allah hepimize güç ve kuvvet nasip eylesin. Zor bir iş ama bunlar, sünnet perspektifinde, Efendimiz'in (sas) uygulamaları çerçevesinde ele alınırsa biraz olsun dertlerimize derman olabilecek ipuçlarıdır.

Ev Vahdeti

Müslümanlardan kimi konuşturursanız konuşturun, "Ümmetin problemi nedir" diye sorsanız, iki milyara yakın İslâm ümmetinin darmadağın oluşundan bahis açar. El hak bu söz doğrudur ama bizim size soracağımız asıl soru şudur: "Ümmet darmadağın da bizim evlerimiz çok mu vahdet hâlinde?" Ümmet darmadağın ama biz evde 4-5 kişi olmamıza rağmen darmadağınız. Zaten biz darmadağın olduğumuz için ümmet bu hâldedir. Eğer biz küçük ümmetler olan ailelerimizi vahdet hâline getirebilseydik inanın büyük ailemiz olan koca İslâm ümmeti de vahdet hâline gelecekti. Evimizde bu vahdeti sağlayacak beş temel vazifemiz vardır. Bunları yaparsak Allah'ın izniyle ev vahdetini sağlamış oluruz:

1. Sofra Vahdeti

Ne olursa olsun, günde en az bir öğün yemeği ailemizle birlikte yemeliyiz. Bunu yapmazsak evimizde vahdet olmaz. Sofralar, evin suffalardır. Çoluk çocuk hep beraber oturup bir taraftan yemek yerken, bir taraftan da sohbet etmelisiniz. "Sofrada konuşulmaz" diye bize öğretilen şey yanlıştır. Ağızda lokma varken konuşma ama sofrada konuş! Çok

konuşursan az yersin. Sünnet olan da budur zaten. Dolayısıyla sohbet edebilme adına bu zemini mümkün mertebe kullanalım. İnanın vaazların, sohbet meclislerinin tesir edemediği nice şey, sofra başlarında tesir ediyor.

2. Sayfa Vahdeti

Pazartesileri, Perşembe akşamları yarım saat ev halkını etrafımıza alıp bir iki âyet, bir iki âyet meâli, Riyâzü's-Sâlihîn'den birkaç hadis okusak çok mu zor Allah aşkına? Yarım saat televizyonlar kapansa, kitaplar açılsa? Eğer biz bunun tadına varırsak o "sihirli kutuları" hemen dışarı atarız. Bunun tadını almadığımız için bu, bir türlü hayatımıza giremiyor. Oysa evlerimizde sayfa vahdeti sağlanırsa bunun bereketini kısa zamanda görür ve tadı başka şeylerde değil burada ararız.

3. Sevgi Vahdeti

Sevdiğimiz şeyleri aile olarak aynı noktada yoğunlaştırmalıyız. Sen başka bir kaynaktan, hanımın başka bir kaynaktan beslenirse evde çatışma ve anarşi oluşur. Bu konuda çok büyük sıkıntılar yaşanıyor. Eğer biz sofra ile midelerimizi, sayfa ile akıllarımızı, sevgi ile kalplerimizi aynı kaynaklardan doyurursak evimizde vahdet oluşur.

4. Seyahat Vahdeti

Özellikle yaz aylarında üç beş gün de olsa yolculuğun tadını beraberce yaşayın. Sohbet edin, yolda konuşun; bu size ayrıca bir güzellik katacaktır.

5. Seccade Vahdeti

Hiç değilse bir vakit namazı evde ailenizle birlikte cemaatle kılın. Siz imam, oğlunuz müezzin, anne ve varsa diğer çocuklar da arkada cemaat... Siz, kul olarak böyle bir eve şahit olsanız kalbiniz yerinden çıkar gibi olur, değil mi? Bu ev melekleri nasıl sevindirir, bir tahayyül edin. Allah hepimize bunu tattırsın inşallah.

Aîşe annemiz (r.anhâ) naklediyor: Efendimiz'e (sas) Medine'de çocuklar getirilir: "Yâ Resûlullah! Şu çocuğumuza bir dua et." denirdi. Efendimiz (sas) şöyle dua ederdi: **"Allah'ım! Onu iyi, muttaki ve reşid kıl! Ve onu İslâm üzere büyüt!"** Aynı duayı ben de hepimizin çocuklarına, ümmetin bütün çocuklarına yapıyorum. Allah'ım! Çocuklarımızı iyi, muttaki ve reşid kıl! Ve onları İslâm üzere büyüt. Sen onların ellerini bırakma, onları kurda kuşa, şeytana ve şeytanlaşmış insanlara yem etme!

Allah'ım! Bütün çocuklarımızı iyi et, iyilerle beraber kıl, onları iyilik yolunda istihdam eyle. Bütün çocuklarımızı muttakilerden, senden hakkı ile sakınan, takvayı elbise edinen bahtiyarlardan eyle. Bütün çocuklarımızı reşid, akli olgunluğu elde edenlerden eyle. Sen onları İslâm üzere sabit kadem eyle. Onları İslâm çizgisinde yaşat.

Yâ Rabbi! Biz tam anlamıyla onlara sahip çıkamıyoruz, Sen onlara sahip çık. Bırakma ellerini yâ Rabbi! Son nefeslerine kadar iman üzere onları yaşat ve hepimizi cennetinde, cemalinde buluşacağımız o saâdetli güne eriştir.

Âmin, âmin, âmin...